

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

SÜRDÜRÜLEBİLİR EĞİTİM VE ÇOCUK KİTAPLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİLGE ÖZKİŞİ

İSTANBUL 2024

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

SÜRDÜRÜLEBİLİR EĞİTİM VE ÇOCUK KİTAPLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİLGE ÖZKİŞİ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TUĞBA ÇELİK KORAT

İSTANBUL 2024

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

03/09/2024

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ
Öğrencinin Adı Soyadı:	Bilge ÖZKİŞİ
Tezin Adı:	Sürdürülebilir Eğitim ve Çocuk Kitapları
Tez Savunma Tarihi:	03.09.2024

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Yücel Batu SALMAN
Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Tez Danışmanı:	Doç. Dr. Tuğba ÇELİK KORAT	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	
2. Üye (Kurum İçi):	Dr. Öğretim Üyesi Seda Gökçe Turan	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	
3. Üye (Kurum Dışı):	Doç. Dr. Dilek EROL	UŞAK ÜNİVERSİTESİ	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Bilge ÖZKİŞİ

İmza :

ÖZ

SÜRDÜRÜLEBİLİR EĞİTİM VE ÇOCUK KİTAPLARI

BİLGE ÖZKİŞİ

Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tuğba ÇELİK KORAT

Eylül 2024, 95 sayfa

Bu çalışma, çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik temasının işlenişini araştırmaktadır. Edebi eserlerin incelenmesiyle, çocuk kitaplarında çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik unsurları karakter davranışları, olay örgüsü ve iletişim düzeyinde değerlendirilmiştir. Araştırma, çocuk kitaplarında "Azalt", "Saygı Duy" ve "Sorgula" gibi çevresel sürdürülebilirlik bileşenlerinin geniş kapsamda işlendiğini, ancak "Tekrar Kullan", "Geri Dönüştür" ve "Yeniden Dağıt" gibi bileşenlerin daha az vurgulandığını ortaya koymuştur. Bulgular, çevresel sürdürülebilirliğin diğer sürdürülebilirlik bileşenlerine göre daha öne çıktığını göstermektedir. Sonuç olarak, çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik ilkelerinin daha etkili bir şekilde işlenmesi ve sosyal ile ekonomik sürdürülebilirlik unsurlarının daha fazla öne çıkarılması önerilmektedir. Bu sayede, çocuk okuyucuların sadece çevre koruma konusunda değil, sürdürülebilirliğin diğer boyutlarında da bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu çalışma, çocuk kitaplarında çevresel sürdürülebilirlik konusunun önemli olduğunu ancak daha fazla vurgulanması gereken alanlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuk Kitapları, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

SUSTAINABLE EDUCATION AND CHILDREN'S BOOKS

BİLGE ÖZKİŞİ

Preschool Education Master's Program

Supervisor: Assoc. Dr. Tuğba ÇELİK KORAT

September 2024, 95 pages

This study investigates the treatment of sustainability themes in children's books. Through the examination of literary works, environmental, social, and economic sustainability elements in children's books have been assessed at the levels of character behavior, plot development, and communication. The research reveals that environmental sustainability components such as "Reduce," "Respect," and "Question" are broadly addressed in children's literature, whereas components like "Reuse," "Recycle," and "Redistribute" are less emphasized. The findings indicate that environmental sustainability stands out more compared to other sustainability components. Consequently, it is recommended that sustainability principles be more effectively integrated into children's books, with increased emphasis on social and economic sustainability elements. This approach aims to educate young readers not only about environmental protection but also about other dimensions of sustainability. This study highlights the significance of environmental sustainability in children's literature while pointing out areas that require greater emphasis.

Keywords: Children's literature, Children's books, Sustainability

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde bilgi ve deneyimleri ile her zaman desteğini gördüğüm ve tüm çalışma sürecinde yapıcı geri bildirimleriyle çalışmaya olan bakış açımı, motivasyonumu ve heyecanımı arttıran değerli danışmanım Doç. Dr. Tuğba ÇELİK KORAT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımda her daim bana destek olan, varlığı ile bana güç veren başta canım aileme, tezimi yazdığım süreçte bana en büyük desteği veren, dolayısıyla en büyük teşekkürü hak eden sevgili hayat arkadaşım Ersin KURT' a,

Bahçeşehir Üniversitesi'nde başladığım andan itibaren biz bir aileyiz mottosu ile ilerleyen ve bu mottoyu hayatımın odak noktasına getiren bütün Bahçeşehir ekibine,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
Bölüm 1: Giriş	8
1.1 Problem Durumu	8
1.2 Çalışmanın Amacı	9
1.3 Araştırmanın Soruları.....	9
1.4 Çalışmanın Önemi.....	10
1.5 Tanımlar	10
1.6 İlgili Araştırmalar	11
Bölüm 2: Literatür Özeti	17
2.1 Sürdürülebilirlik Kavramı.....	17
2.2 Sürdürülebilirliğin Gelişimi	17
2.3 Sürdürülebilirliğin Boyutları.....	19
2.3.1 Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	20
2.3.2 Sosyal Sürdürülebilirlik.....	21
2.3.3 Çevresel Sürdürülebilirlik	23
2.4 Sürdürülebilirlik ve Eğitim	25
2.5 Çocuk ve Çevre İlişkisi.....	28
2.6 Çevre Eğitimi	29
2.7 Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim.....	32
Bölüm 3: Yöntem.....	35
3.1 Araştırmanın Deseni	35
3.2 Veri	35
3.3 Sınırlıklar	35
3.4 Veri Tabanı	35
3.4.1 Özkan, S. (2022). <i>Soso'nun Kompost Kitabı</i> . SEV Yayıncılık. ISBN: 978-605-2079-13-3.....	36

3.4.2 Weder, R. (2023). <i>Ekolojik Mahalle</i> . Yeni İnsan Yayınevi. ISBN: 978-975-2498-30-3.....	37
3.4.3 Özkan, S. (2019). <i>Deniz'in Sıfır Atık Kitabı</i> . SEV Yayıncılık. ISBN: 978-605-2079-64-5.....	39
3.4.4 Palau, J. ve Curto, R. M. (2012). <i>Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?</i> . TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları. ISBN: 978-975-403-678-7 ..	41
3.4.5 Arabacı, M. S., Kangal, S. B. ve Koçak, C. (2020). <i>Kakazoo</i> . Turta Kitap. ISBN: 978-605-68342-8-8.....	43
3.4.6 Lennon, J. ve Davis, B. (2021). <i>Dünya'yı İyileştir</i> . Kitap Koala. ISBN: 978-605-73900-04	46
3.4.7 Lennon, J. ve Davis, B. (2021). <i>Dünya'ya Dokun</i> . Kitap Koala. ISBN: 978-605-73900-11	47
3.4.8 Musa, B. B. (2022). <i>Eko Kahraman</i> . Altın Kitaplar. ISBN: 978-975-21-2793-7.....	49
3.4.9 Kaur, H. (2014). <i>Temiz Hava/Doğayı Korumak</i> . Dört Göz Yayınları. ISBN: 978-605-5201-91-3.....	51
3.4.10 Kaur, H. (2014). <i>Çöp Yığını/Doğayı Korumak</i> . Dört Göz Yayınları. ISBN: 978-605-5201-88-3.....	52
3.2.11 Karaman, G. E. ve Arslan, B. (2022). <i>İklim Dansı</i> . Nesin Yayınevi. ISBN: 978-605-278-076-3.....	54
3.5 Veri Çözümleme	55
Bölüm 4: Bulgular.....	56
4.1 Çevresel Sürdürülebilirliğin İncelenmesi	57
4.2 Sosyal Sürdürülebilirliğin İncelenmesi.....	69
4.3 Ekonomik Sürdürülebilirliğin İncelenmesi.....	84
Bölüm 5: Sonuç, Tartışma ve Öneriler	95
KAYNAKÇA	99

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLÖLAR

Tablo 1 Sürdürülebilir Kalkınmanın Gelişiminde Önemli Adımlar (Teksöz, 2016).	18
Tablo 2 Geleneksel ve Sosyal Sürdürülebilir Toplamların Temaları (Colantonio, 2009).....	22
Tablo 3 Sürdürülebilirliğin Üç Bileşeni ve 7R (Öztürk vd., 2012).....	56
Tablo 4 Soso'nun Kompost Kitabı'nda Çevresel Sürdürülebilirlik	57
Tablo 5 Ekolojik Mahalle'de Çevresel Sürdürülebilirlik.....	59
Tablo 6. Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'nda Çevresel Sürdürülebilirlik	60
Tablo 7 Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?'ta Çevresel Sürdürülebilirlik.....	61
Tablo 8 Kakazoo'da Çevresel Sürdürülebilirlik	62
Tablo 9 Dünya'yı İyileştir'de Çevresel Sürdürülebilirlik	63
Tablo 10 Dünya'ya Dokun'da Çevresel Sürdürülebilirlik	64
Tablo 11 Eko Kahraman'da Çevresel Sürdürülebilirlik	65
Tablo 12 Temiz Hava/Doğayı Korum'da Çevresel Sürdürülebilirlik.....	66
Tablo 13 Çöp Yığını'nda Çevresel Sürdürülebilirlik.....	67
Tablo 14 İklim Dansı'nda Çevresel Sürdürülebilirlik	68
Tablo 15 Soso'nun Kompost Kitabı'nda Sosyal Sürdürülebilirlik	69
Tablo 16 Ekolojik Mahalle'de Sosyal Sürdürülebilirlik	71
Tablo 17 Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'nda Sosyal Sürdürülebilirlik.....	72
Tablo 18 Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?'ta Sosyal Sürdürülebilirlik.....	73
Tablo 19 Kakazoo'da Sosyal Sürdürülebilirlik	75
Tablo 20 Dünya'yı İyileştir'de Sosyal Sürdürülebilirlik	76
Tablo 21 Dünya'ya Dokun'da Sosyal Sürdürülebilirlik	78
Tablo 22 Eko Kahraman'da Sosyal Sürdürülebilirlik.....	79
Tablo 23 Temiz Hava/Doğayı Korum'da Sosyal Sürdürülebilirlik	80
Tablo 24 Çöp Yığını'nda Sosyal Sürdürülebilirlik.....	81
Tablo 25 İklim Dansı'nda Sosyal Sürdürülebilirlik.....	82
Tablo 26 Soso'nun Kompost Kitabı'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik	84
Tablo 27 Ekolojik Mahalle'de Ekonomik Sürdürülebilirlik	85

Tablo 28 Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik	86
Tablo 29 Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?'ta Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	86
Tablo 30 Kakazoo'da Ekonomik Sürdürülebilirlik	88
Tablo 31 Dünya'yı İyileştir'de Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	89
Tablo 32 Dünya'ya Dokun'da Ekonomik Sürdürülebilirlik	90
Tablo 33 Eko Kahraman'da Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	91
Tablo 34 Temiz Hava/Doğayı Korumada Ekonomik Sürdürülebilirlik	92
Tablo 35 Çöp Yığını'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik	93
Tablo 36 İklim Dansı'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	94
Tablo 37 İncelenen Çocuk Kitaplarında Sürdürülebilirlik Bileşenlerinin Genel Değerlendirmesi	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	19
Şekil 2 Soso'nun Kompost Kitabı'ndan Bir Görsel (s. 10)	37
Şekil 3 Ekolojik Mahalle'den Bir Görsel (s. 17)	39
Şekil 4 Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'ndan Bir Görsel (s. 17)	41
Şekil 5 Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?'tan Bir Görsel (s. 20)	43
Şekil 6 Kakazoo'dan Bir Görsel (s. 17)	45
Şekil 7 Dünya'yı İyileştir'den Bir Görsel (s. 21)	47
Şekil 8 Dünya'ya Dokun'dan Bir Görsel (s. 19)	49
Şekil 9 Eko Kahraman'dan Bir Görsel (s. 18)	50
Şekil 10 Temiz Hava/Doğayı Korum'dan Bir Görsel (s. 15)	52
Şekil 11 Çöp Yığını/Doğayı Korum'dan Bir Görsel (s. 9)	53
Şekil 12 İklim Dansı'ndan Bir Görsel (s. 11)	55

KISALTMALAR LİSTESİ

BM	Birleşmiş Milletler
DESD	Sürdürülebilir Gelişim İçin Eğitimin On Yılı
K	Kitap
s.	Sayfa
SGE	Sürdürülebilir Gelişim İçin Eğitim
UNCED	Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNECE	Birleşmiş Milletler Avrupa İçin Ekonomik Komisyon
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

Bölüm 1

Giriş

1.1 Problem Durumu

Sürdürülebilirlik temel olarak, mevcut neslin gereksinimlerini karşılarken gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılama kapasitesini de riske atmayacak şekilde kaynakları kullanma anlayışı olarak tanımlanabilir. Kavram, ilk kez 1987’de Birleşmiş Milletler (BM) tarafından gündeme getirilmiştir. Bu anlayışın ortaya çıktığı döneme kadar insan istekleri doğal, sınırsız olarak algılanmaktaydı. Bu kapsamda sınırsız tüketim teşvik edilmekte, sınırsız kaynaklara sahip olunduğuna yönelik vurgu yapılmaktaydı. Tüketicinin artması ve insanın sınırsız isteklerinin sürekli olarak tatmin edilmesi, yaşam kalitesi ve mutluluğun anahtarı olarak değerlendiriliyordu (Kotler, 2011). Bütün bu düşünceler, dünyanın atık ve kirlilik taşıma kapasitesinin son derece sınırlı olduğunun anlaşılması, iklim değişiklikleriyle gündeme gelen ciddi risklerin algılanması gibi gelişmeler sonucunda rafa kaldırılmış, “sürdürülebilirlik” kavramı da önemini her geçen gün artırmıştır. Gladwin vd. (1995) sürdürülebilirliği toplumun ihtiyacı olan sosyal, kültürel ve doğal kaynaklara saygı duyulması olarak değerlendirmiştir. Farley ve Smith (2013), sürdürülebilirliğin çevre korumadan çok daha fazlası olduğunu ifade etmiştir: onlara göre sürdürülebilirlik nüfus artışı ve ekonomik büyümeyi de kapsamaktadır ve insan, hayvan, bitki yaşamının riske atılmadığı, kararlı bir süreci ifade etmektedir.

Sürdürülebilirliğin sözü edilen bu önemi, bir kavram olarak onun yaşamda önemli bir yer etmesi gerektiği sonucuna ulaşmayı sağlamaktadır. Sürdürülebilirlik hedefine ulaşabilmek için bu bir zorunluluktur. Özellikle yeni nesillerin sürdürülebilirliği “yeni” bir kavram olarak değerlendirmemesi ve benimsemesi, sürdürülebilirlik hedefi için ilk aşama olarak görülebilir. Bu nedenle sürdürülebilirliğin çocuklara öğretilmesi, eğitimde büyük bir yer edinmesi önem taşımaktadır.

Çalışmanın problem durumu, çocuk kitaplarında sürdürülebilirliğin ele alınışı ile ilgilidir. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesi, “Çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik nasıl ele alınmaktadır?” olarak belirlenmiştir.

1.2 Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik konusunun nasıl işlendiğini belirlemeyi, seçilen kitaplardaki sürdürülebilirlik temalarını detaylı bir şekilde analiz etmeyi ve sürdürülebilirlik eğitiminin bu kitaplar aracılığıyla nasıl verildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.3 Araştırmanın Soruları

Araştırma soruları, araştırmanın amacı kapsamında aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Seçilen çocuk kitaplarındaki çevresel sürdürülebilirlik, karakterlerin davranışları düzeyinde nasıl sunulmuştur?
2. Seçilen çocuk kitaplarındaki çevresel sürdürülebilirlik, olay örgüsü düzeyinde nasıl sunulmuştur?
3. Seçilen çocuk kitaplarındaki çevresel sürdürülebilirlik, ileti düzeyinde nasıl sunulmuştur?
4. Seçilen çocuk kitaplarındaki sosyal sürdürülebilirlik, karakterlerin davranışları düzeyinde nasıl sunulmuştur?
5. Seçilen çocuk kitaplarındaki sosyal sürdürülebilirlik, olay örgüsü düzeyinde nasıl sunulmuştur?
6. Seçilen çocuk kitaplarındaki sosyal sürdürülebilirlik, ileti düzeyinde nasıl sunulmuştur?
7. Seçilen çocuk kitaplarındaki ekonomik sürdürülebilirlik, karakterlerin davranışları düzeyinde nasıl sunulmuştur?
8. Seçilen çocuk kitaplarındaki ekonomik sürdürülebilirlik, olay örgüsü düzeyinde nasıl sunulmuştur?
9. Seçilen çocuk kitaplarındaki ekonomik sürdürülebilirlik, ileti düzeyinde nasıl sunulmuştur?

1.4 Çalışmanın Önemi

Dünya kaynaklarının ve atık taşıma kapasitesinin oldukça sınırlı olduğunun anlaşılmasıyla beraber, sürdürülebilirlik kavramının önemi de artmaya başlamıştır. Günümüzde, sürdürülebilirlik kavramının eğitimdeki yeri, özellikle de erken çocukluk eğitimi sürecindeki önemi de giderek artmaktadır. Çocuklar, toplumun en etkileyici öğrenenleri olduklarından onlara sunulan eğitim materyalleri ve içeriklerin bu kavramları yansıtması, gelecek nesillerin çevresel, ekonomik ve sosyal sorumluluklarını anlamaları ve benimsemeleri açısından oldukça önemlidir (Spearman ve Eckhoff, 2012). Bu bağlamda çocuk kitapları, erken dönemde çocukların dünya görüşlerini şekillendirmede güçlü araçlar olarak öne çıkmaktadır. Çocuk kitaplarındaki sürdürülebilirlik temaları, çocuk okurlara çevre bilinci ve sorumluluk duygusu kazandırma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle bu kitapların içeriği, çocukların sürdürülebilir bir gelecek için gerekli değer ve davranışları nasıl özümlediklerini anlamak açısından incelenmelidir.

Bu çalışma, çeşitli çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik temasının nasıl ele alındığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Sürdürülebilirlik eğitiminin çocuk edebiyatı aracılığıyla nasıl entegre edildiğini ve bu yaklaşımların çocuk kitaplarında nasıl aktarıldığı değerlendirecektir. Çalışma, çocuk kitaplarının sürdürülebilirlik eğitimi bağlamında nasıl bir rol oynayabileceğine ilişkin mevcut durumu tespit etmeyi hedeflemektedir.

Bu çalışma, sürdürülebilir toplum inşasında çocuk edebiyatı ürünlerinin rolünü ortaya koymasıyla literatüre önemli bir katkı sağlayacağından önemlidir. Bunun yanında çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik temalarının nasıl ele alındığının belirlenmesi de mevcut gereksinimleri ortaya koyacak ve hem eğitimciler hem kitap yazarları için rehber niteliği taşıyacaktır.

1.5 Tanımlar

Sürdürülebilirlik: Mevcut kaynakların günümüz ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılama yetisini kısıtlamadan kullanılmasıdır (Bozlağan, 2004).

Sürdürülebilir Gelişim İçin Eğitim (SGE): Şimdiki neslin, ihtiyaçlarını gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri farkındalığıyla karşılamasıdır (WCED, 1987).

Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı: Özellikle çocuklar için yazılmış olan, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak hazırlanan, çocukların dil gelişimi, anlama düzeylerine uygun biçimde duygu ve düşünce dünyalarını yansıtan, sanatsal niteliği olan edebiyat ürünleridir (Sever, 2003).

1.6 İlgili Araştırmalar

Baratz ve Hazeira (2012) araştırmasında, çocuk edebiyatının sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi için önemli bir araç olarak işlev görebileceği ele alınmıştır. Araştırma, çocuk edebiyatının toplum ile edebiyat arasında etkili bağlantılar kurulabilecek bir alan olarak, öncelikle bu edebiyat türünde bulunabileceğini belirtmiştir. Çocuk edebiyatı çoğunlukla hedef odaklıdır ve hedeflerinden biri sosyo-kültürel değerlerin benimsetilmesidir. Eğitim kolejlerinde çocuk edebiyatına ayrılan ders saatleri çok sınırlıdır ve geleceğin eğitimcilerine nadiren çocuk edebiyatı hakkında geniş bilgiler verilmektedir. Şu anda, çocuk edebiyatı ile sürdürülebilirlik ve türevleri arasındaki bağlantıya yönelik belirlenmiş bir ders programı bulunmamakta ve bu konunun edebiyat alanına entegrasyon yöntemi geliştirilmemiştir. Çocuk edebiyatının değerlerin benimsetilmesinde ve ideolojik bir altyapının yerleştirilmesinde önemli bir rol oynaması nedeniyle, edebiyat ders kitaplarındaki edebi eserlerin bulgularını ve bunlardan önce müfredatın konu taslağını incelemek uygun olacaktır. Çevre çalışmaları, mevcut ders konularına dahil edilmeli ve müfredatta yeni bir ders olarak çevre çalışmaları tanıtılmalıdır.

Marnice (2015) araştırmasında, çocuk edebiyatının sürdürülebilirliğe giden bir kapı olarak nasıl işlev görebileceği ele alınmıştır. Araştırma, küresel tüketim ve üretim seviyelerinin Dünya'nın sürdürülebilir taşıma kapasitesini aştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, eğitimin sürdürülebilirlik yolunda kilit bir rol oynayabileceği ve sürdürülebilirlik eğitiminin müfredatlara entegre edilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Eğitimcilerin sürdürülebilirlik eğitimi hakkında daha iyi bir anlayış geliştirmesi gerektiği ve bilim temelli çevre eğitiminin dar kapsamının ötesine geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çocuk edebiyatının, eğitimcilerin

sürdürülebilirlik kavramını tanıtmaları için düşük engelli bir giriş noktası olarak işlev görebileceği saptanmıştır. Olumlu bir bakış açısı sunan, dengeli ve gerçekçi bilgiler veren, uygun eylem adımları öneren ve çocukları yetenekli vatandaşlar olarak gören hikayeler, bu alandaki kaliteli çocuk edebiyatının temel unsurları olarak belirlenmiştir. Sınıf içi tartışmalar, diyalojik okuma, drama ve hikaye anlatımı gibi destekleyici uygulamalar, ekolojik endişelerin insan hakları ve sosyal adaletle nasıl bağlantılı olduğu ve çevrenin bozulmasının insan toplulukları üzerindeki etkileri hakkındaki anlayışı artırmak için gerekebilir. Projenin bir sonucu olarak, kurgu ve kurgusal olmayan unsurların güçlü yönlerini kullanan ve literatürde belirlenen temel unsurları entegre eden bir çocuk hikayesi oluşturulmuştur. Bu hikaye, bilim, sosyal bilgiler, çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik eğitimi gibi akademik disiplinlere uygulanabilir.

Muthukrishnan ve Kelley (2017) araştırmasında, çocukların kurgusal olmayan kitaplarında sürdürülebilirlik kavramlarını ileten görsellerin rolü incelenmiştir. Araştırma, görsellerin çevre eğitimi ilkelerini nasıl pekiştirebileceğini kritik bir şekilde analiz etmeyi amaçlamıştır. Yedi kolay erişilebilir ticari kitap seçilmiş ve bu kitaplardan toplam 384 görsel elde edilerek analiz için kullanılmıştır. Görseller, iki kodlayıcı tarafından cinsiyet ve yaş, insanların eylemleri, doğa tasvirleri, nesneler, yapılar ve yaşam alanları olmak üzere çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Araştırmanın bulguları, görsellerin yaklaşık %48'inin doğal olmayan nesneleri veya insanları tasvir ettiğini ortaya koymuştur; bu görsellerin yarısı insanları temelde tüketici olarak göstermiştir. Ayrıca, görsellerde belirgin bir cinsiyet önyargısı saptanmıştır; kadın figürlerin %33'ü tüketici olarak tasvir edilirken, erkek figürlerin sadece %16'sı tüketici olarak gösterilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik üzerine odaklanan çocuk kitaplarında görsellerin kullanımı ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Yaralı ve Didin (2018) araştırmasında, "Küçük Ağaç'ın Eğitimi" adlı kitabın sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitimde etkili bir örnek olarak nasıl kullanılabileceği incelenmiştir. Çalışma, yeni yüzyılda insanların doğa ile olan ilişkilerinin dünya genelindeki önemli sorunlara nasıl dönüştüğünü ve bu bağlamda 'sürdürülebilir gelişme' kavramının küresel bir politika haline geldiğini ele almaktadır. Bu kapsamda, ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutları olan sürdürülebilir gelişmenin gelecek nesillere olanaklar tükenmeden sağlanmasını amaçlayan eğitim yaklaşımlarına ihtiyaç

duyulduğu vurgulanmıştır. "Küçük Ağaç'ın Eğitimi" kitabı, çocuklara yönelik sürdürülebilir gelişme eğitimi konusunda çeşitli etkili uygulamalar sunmaktadır. Nitel bir yaklaşım kullanılarak yürütülen çalışma, durum deseni olarak tasarlanmış ve doküman incelemesi ile desteklenen betimsel ve söylem analizleri yapılmıştır. Araştırmanın bulguları, kitabın çocuklara sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitimlerinde örnek teşkil edebilecek uygulamalar içerdiğini ortaya koymuştur. Bu uygulamalar ve çocuk katılımını esas alan programlar sayesinde, çocukların çevrelerine karşı daha duyarlı ve sorumlu bireyler olarak yetişmeleri teşvik edilmektedir.

Kütük (2019) araştırmasında, eko-okullardaki çocuk kitaplarının çevre eğitimi açısından incelenmesi ele alınmıştır. Bu çalışma, eko okullarda çevre eğitimine yönelik kullanılan çocuk kitaplarının, çevre eğitimi öğelerini ne ölçüde içerdiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmacı tarafından 11 alt başlıktan ve 59 maddeden oluşan "Eko-okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu" hazırlanarak, nitel araştırma kapsamında doküman analizi yöntemiyle kitaplar incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Aydın ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı beş farklı eko-okuldan, öğretmenlerin çevre eğitimi uygulamalarında kullandıkları toplam 200 kitap oluşturmuş, bu kitaplardan hiçbir alt başlığı içermeyenler çıkarılmış ve kalan 118 kitap çalışmaya dahil edilmiştir. Kitapların eko-okul temalarını hangi oranda içerdiğini belirlemek için frekans analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda, incelenen çocuk kitaplarının büyük çoğunluğunun biyoçeşitlilik ve doğa, enerji, çöp, su ve atıklar ile ilgili olduğu; iklim değişikliği başlığına hiçbir kitapta rastlanmadığı, evrensel vatandaşlık, gıda, sağlık ve refah, ulaşım, deniz ve sahil ile ilgili konuların ise çok az kitapta ele alındığı saptanmıştır.

White ve diğerleri (2020) araştırmasında, ödül kazanan erken çocukluk dönemi edebiyatında ekolojik sürdürülebilirlik ideolojisine yönelik eleştirel bir analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar, çocuk edebiyatında ekolojik sürdürülebilirlik mesajlarını eleştirel olarak değerlendirebilmek için yazarlara, illüstratörlere, editörlere, öğretmenlere, ebeveynlere ve öğrencilere/çocuklara yönelik bir çerçeve sunmuştur. Bu çerçeve, Avustralya Çocuk Kitabı Konseyi (CBCA) 2015 Notables listesinden seçilen üç kitap üzerinde eleştirel söylem analizi (CDA) kullanılarak uygulanmıştır. Bulgular, bu ödüllü metinlerde ekolojik sürdürülebilirliği desteklemeyen temalar ve görseller olduğunu öne sürmekte ve çocuk edebiyatının

ekolojik sürdürülebilirlik kriterlerini de içerecek şekilde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Araştırmanın umudu, ekolojik sürdürülebilirlik ilkeleri ve uygulamalarının kuşaklar arası hikaye anlatımı yoluyla sosyal söylemde değişikliklere yol açmasıdır.

Kuşçuoğlu (2022) araştırmasında, 6 yaş ve üzeri çocuk kitapları için sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde bir örnek uygulama ele alınmıştır. Bu çalışma, dünya genelinde ve Türkiye'de 1970'lerden beri devam eden sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi çabalarının günümüzdeki önemini vurgulamakta ve toplumsal bir kültür haline gelmesi gerektiğini belirtmektedir. Araştırmanın odak noktası, çocukların da çevresel konulara duyarlı bir şekilde dahil edilmesini sağlamak ve bu süreci resimli çocuk kitapları aracılığıyla gerçekleştirmektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde, çocuk kitaplarındaki sürdürülebilirlik değerlendirme ölçütleri üzerine araştırma yapılmış ve çeşitli yayınevleri tarafından yayımlanan kitaplar incelenmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise, yenilenebilir enerji ve geri dönüşüm konuları öne çıkarılarak "Ece'nin Balon Yolculuğu" isimli bir kitap tasarlanmıştır. Bu kitapta hikaye anlatımı, resimleme ve kitabın bütünleşik oluşum aşamaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma, çocukların sürdürülebilirlik kavramını kapsamlı bir şekilde kavramalarını ve çevresel sorunlara duyarlı bireyler olarak yetişmelerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Hirst ve Wilkinson (2022), çocuk edebiyatında sürdürülebilirlik için erken çocukluk eğitiminin önemine odaklanan bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma, Birleşik Krallık'ta Liverpool John Moores Üniversitesi'nde (LJMU) lisans düzeyindeki Erken Çocukluk Çalışmaları derece programının birinci yıl modülü kapsamında yapılan nitel pedagojik araştırmayı raporlamaktadır. Araştırma, öğrencilerin Book Creator kullanarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden (SDG'ler) bir veya daha fazlasına odaklanan çocuk edebiyatı (e-kitaplar) oluşturmasını içermiştir. Projede amaç, erken çocukluk eğitimi için çocuk edebiyatı yaratma sürecinin, öğrencilerin kültürel üretimde yer almasını nasıl desteklediğini keşfetmek olmuştur. Bu makalede, öğrencilerin e-kitapları ve hikaye kitabı oluşturma süreçleri için destekleyici gerekçeler analiz edilmiştir. Çalışma bulguları, öğrenci yazarların çocukları farklı şekillerde tasvir ettiğini, pedagojik amaçların farkında olduklarını ve hikaye kitabı yaratımı aracılığıyla farklı bilgi biçimlerini nasıl kullandıklarını

göstermiştir. Bu bulgular, erken çocukluk edebiyatı ve sürdürülebilirlikle ilgili mevcut tartışmalara ve öğrencilerin yazar olarak rollerine katkıda bulunmuştur.

Yurtkulu ve Yavlak (2022) araştırmasında, sürdürülebilir eğitim materyallerinde illüstratif yaklaşımlar ve bir öneri ele alınmıştır. Bu çalışma, ekosisteme zarar veren sorunlardan yola çıkarak, çocukların farkındalık ve bilinçlenme süreçlerine katkıda bulunacak sürdürülebilir eğitim gereçlerini incelemiştir. Araştırmanın odağında, özellikle resimli kitaplar ve bu kitaplarda kullanılan çeşitli illüstrasyon teknikleri yer almaktadır. Çalışma, yazıya kıyasla daha kalıcı öğrenme sağladığı bilinen görsellerin, doğru tasarlanması için gerekli olan illüstrasyon tekniklerini detaylı bir şekilde ele almıştır. Araştırmada, geri dönüşüm malzemelerinden üretilen Bilge Buhan Musa'nın "Sıfır Atıkla Yaşa" serisi, görsel araştırma yöntemleri üzerinden incelenmiştir. Serinin kitapları, içerik ve görselleriyle, çevreye duyarlı davranışlar kazandırma potansiyelleri nedeniyle öne çıkarılmıştır. Bu kitapların görselleri, probleme doğrudan ilişkin malzemeler kullanılarak farklı biçimlerde üretilebilir olduğunu göstermektedir ve bu da öğrenme süreçlerini doğru yönlendirmekte önemli bir role sahiptir. İnceleme sonucunda, sürdürülebilir eğitim alanında tasarımcılara ve araştırmacılara alışılmışın dışında görselleştirme alternatifleri sunulmuş ve bu resimleme yaklaşımıyla sorunların kendisinin çözüm önerisine dönüştürülebileceği vurgulanmıştır.

Güngör (2023) araştırmasında, okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının sürdürülebilir kalkınma amaçları açısından incelenmesi ele alınmıştır. Araştırma, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından belirlenen sürdürülebilir kalkınma amaçlarının, okul öncesi çocuklarına yönelik basılan resimli çocuk kitaplarında ne ölçüde yer aldığını araştırmayı hedeflemiştir. Çalışma, 100 adet resimli çocuk kitabı üzerinde yapılan doküman analizi ile gerçekleştirilmiş ve veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Hedefleri Formu" kullanılmıştır. İncelenen kitaplar, Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen 17 amacı ve bu amaçların altında yer alan 169 hedefe göre analiz edilmiştir. Bulgular, kitapların sadece 42 tanesinde sürdürülebilir kalkınma amaçlarına dair somut içerik bulunduğunu, en çok "Karasal Yaşam" ve "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar" temalarının işlendiğini göstermektedir. Bu bulgular, yayınevlerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarını daha

fazla dikkate alarak kitap yayınlamaları gerektiğine işaret etmekte; ebeveynlerin ve okul öncesi öğretmenlerinin ise bu tür içeriklere sahip kitapları tercih etmeleri önerilmektedir.

Aydın ve Ceylan (2023) araştırmasında, erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarının çevre okuryazarlığı bileşenleri açısından incelenmesi ele alınmıştır. Bu çalışma, çevre ve doğa odaklı resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerinin ne düzeyde yer aldığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, ölçüt örnekleme yöntemi ve doküman analizi kullanılarak gerçekleştirilmiş, ilk basımları 2020 ve 2021 yıllarında olan resimli kitaplar incelenmiştir. Veri toplama araçları olarak "Kitap Künye Formu" ve "Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap Analiz Formu" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, incelenen kitapların %50'sinde "duyuş", %33'ünde "bilgi" ve %17'sinde "davranış" bileşenlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Çevre okuryazarlığı bileşenlerinin alt temaları incelendiğinde, en çok "ekolojik bilgi" alt temasına, en az ise "sürdürülebilirliği sağlamaya" yönelik içeriklere yer verildiği belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların gelişim düzeylerine ve ilgi alanlarına uygun, didaktik öğelerin ağır basmadığı, çevresel sorunlara çözüm üretme ve sürdürülebilirliğin önemi üzerine daha fazla kitap yazılması gerektiği önerilmektedir.

Bölüm 2

Literatür Özeti

2.1 rülebilirlik Kavramı

“Sürdürülebilirlik” terimi, Latince “sustinere” kelimesinden türetilmiştir ve bu terim, insanların çevresel etkilerini etkin ve sürdürülebilir bir biçimde ele almayı hedeflemektedir. Literatürde farklı tanımlamalar yer almakla birlikte, sürdürülebilirliğin temel hedefi insanlık tarafından gelecek kuşaklara sağlıklı bir çevre aktarılmasıdır (Saraç ve Alptekin, 2017).

Sürdürülebilirlik kavramı, esas olarak mevcut kaynakların günümüzün ihtiyaçlarını giderirken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılama yetisini kısıtlamadan kullanılmasını ifade etmektedir. Bu kavram, ilk kez Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu tarafından 1987 yılında yayımlanan Brundtland Raporu'nda (Ortak Geleceğimiz) “*Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini sınırlandırmadan gidermek*” şeklinde açıklanmıştır (Bozlağan, 2004). Turgut (1997), sürdürülebilirlik tanımında ihtiyaçlar ve gelecek nesiller arasında adalet vurgusunun yapıldığını ifade etmiştir. Sürdürülebilirlik bağlamında, bir önceki neslin gelecek kuşaklara olan sorumluluğu yanı sıra, farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkeler ve aynı ülkedeki ekonomik farklılıklar gösteren topluluklar arasında kaynak dağılımında adaletin sağlanması da büyük önem taşımaktadır (Turgut, 1997).

2.2 rülebilirliğin Gelişimi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında toplumlar, sanayileşmeyi gelişmenin temel şartı olarak benimsemiş ve hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler, hızlı sanayileşmeyi ekonomik büyüme ile özdeşleştirmiştir. Teknolojik ilerleme ve ekonomik kalkınma üzerine yapılan pek çok araştırma, doğal kaynakların tüketilmesini göz ardı ederek gerçekleştirilmiştir. Sanayileşme ve ekonomik gelişimin tetiklediği tüketim odaklı yaşam, insan haklarının ihlali, yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı ve küresel ısınma gibi sorunlar belirginleşmiştir. Bu gelişmeler, toplumları ekonomik olarak büyütse de dünyayı geri dönüşü zor çevresel krizlere sürüklemektedir. Çevre sorunları, çeşitli yıllarda yapılan uluslararası

toplantılarda ele alınmış ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir (Korkmaz, 2020).

Tablo 1

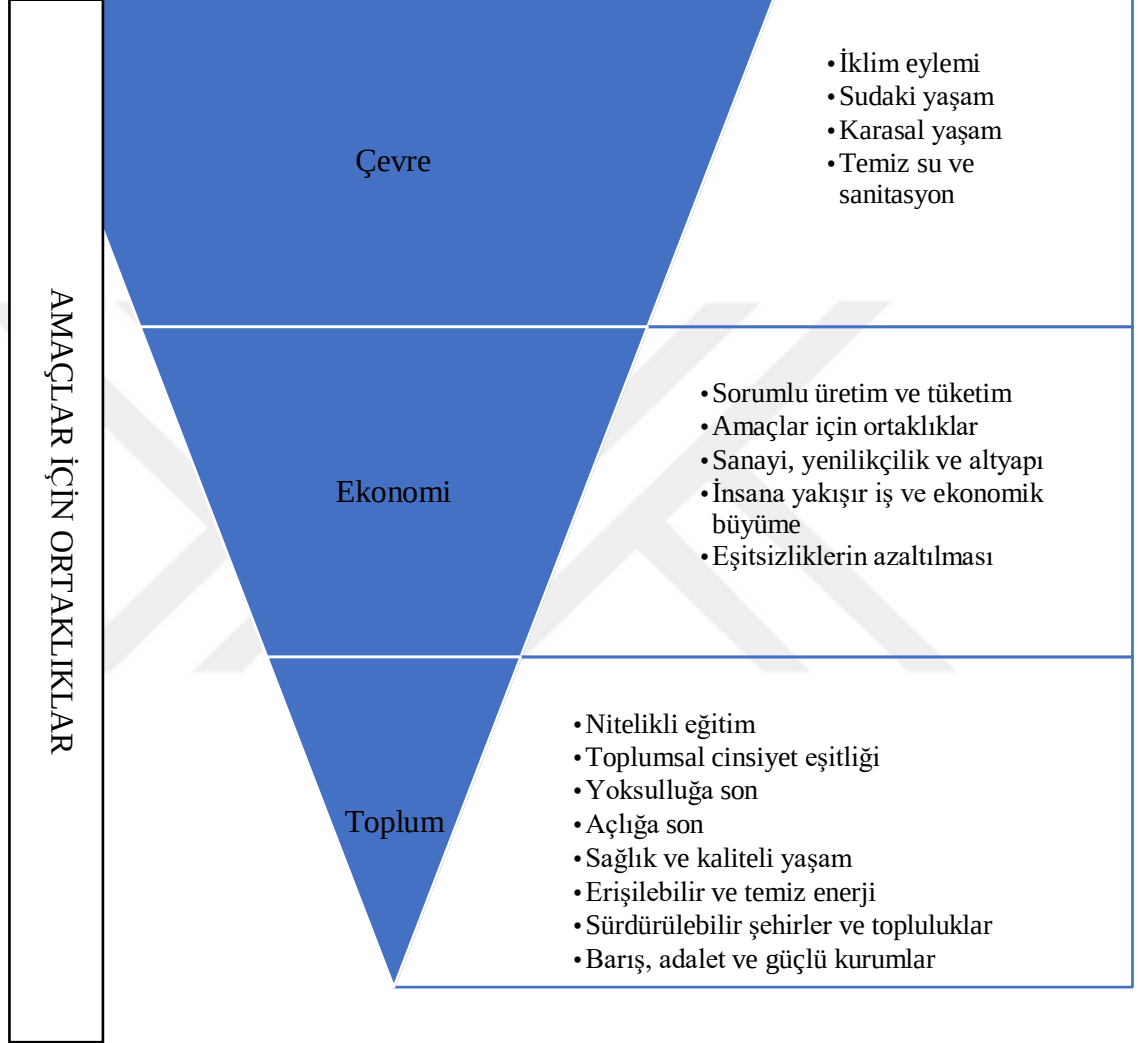
Sürdürülebilir Kalkınmanın Gelişiminde Önemli Adımlar (Teksöz, 2016)

1972	Stockholm İnsan ve Çevre Konferansı
1980	Dünya Koruma Stratejisi
1987	Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu
1992	BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED)
2000	BM Yeni Bin Yıl Hedefleri
2002	Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi (Johannesburg Summit) a. Rio Deklarasyonu Gündem 21 b. Sözleşmeler: BM İklim Değişikliği Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Orman Prensipleri Antlaşması, Çölleşme Sözleşmesi
2005	Küresel Isınma ve Kyoto Protokolü
2015	BM İklim Değişikliği Konferansı

1970'lerin ardından sanayileşmenin artışıyla birlikte meydana gelen çevresel sorunlar, sürdürülebilir gelişme kavramının doğuşuna zemin hazırlamıştır ve bu kavram çeşitli tanımlarla ifade edilmiştir. Sürdürülebilir Gelişme İçin Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yapılan ve yaygın olarak kabul gören tanım, “*gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama kapasitelerini sınırlamadan bugünkü ihtiyaçların karşılanması*” şeklinde belirlenmiştir (WCED, 1987). Elkington (1997) ise sürdürülebilir kalkınmayı, ekonomik refah, çevresel dengeli iyileşme ve sosyal adalet olmak üzere üç temel bileşene ayırmıştır. Steiner ve Posch (2006) benzer bir bakış açısıyla, sürdürülebilir kalkınmanın doğal, ekonomik ve toplumsal olmak üzere üç temel direğe dayandığını ifade etmişlerdir. 2002'deki Sürdürülebilir Gelişme Dünya Zirvesi'nde ise, sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlarda eş zamanlı ilerlediği vurgulanmıştır (UNESCO, 2005). Sürdürülebilirliğin çeşitli boyutları arasında doğal kaynakların kullanımı, iklim değişikliği, kentleşme ve afet yönetimi gibi çevresel konular; insan hakları, barış ve güvenlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, kültürel çeşitlilik ve sağlık gibi sosyal meseleler; yoksulluğun azaltılması, sorumlu üretim ve tüketim gibi ekonomik konular ele alınmaktadır (UNESCO, 2006).

Sürdürülebilirlik prensipleri, ulusal ve uluslararası platformlarda çevre, enerji, ekonomi ve eğitim konularında rehber olarak kullanılmaktadır (Bonnett, 2002). 1990'lar boyunca 113 ülkede sürdürülebilir gelişme yönünde adımlar atılmıştır (ICLEI,

2002). Ancak, Rio 2012 Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin yeterince hayata geçirilemediği tespit edilmiştir (UN-HABITAT, 2012). Bu durum, 2015 yılında 2030'a kadar gerçekleştirilmesi planlanan 17 küresel hedefin belirlenmesiyle daha fazla eylem ve uygulamaya yönelik çalışmaların başlatılmasını teşvik etmiştir (UNESCO, 2015).

Şekil 1. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Kaynak: UNESCO, 2015.

2.3 rülebilirliğin Boyutları

Sürdürülebilirliğin boyutları ekonomik sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirliktir. Çalışmanın bu kısmında, sürdürülebilirliğin boyutları açıklanmaktadır.

2.3.1 sürdürülebilirlik. Şirketlerin faaliyetlerinin uzun vadede nasıl devam ettirilebileceği ve kıt kaynakların nasıl tahsis edileceği konusu, ekonomik sürdürülebilirlik kavramıyla açıklanmaktadır. Bu kavram, sosyal ve çevresel olumlu sonuçlar elde etme yanında, kıt kaynakların korunması ve tahsis edilmesi süreci olarak tanımlanmıştır (Doane ve MacGilivray, 2001). Tıraş (2012) ekonomik sürdürülebilirliği, kaynak kullanımı, mal ve hizmet üretiminin devamlılığı, sektörel olumsuzluklara müdahale kabiliyeti ve borç yönetiminin sürdürülebilirliği açısından bir sistem olarak tanımlamıştır. Carroll (1979) ve Dyllick ile Hockerts (2002) ise, ekonomik olarak sürdürülebilir işletmeleri, üretkenlik, garantili nakit akışları ve sürekli karlılık sağlayabilen işletmeler olarak belirtmişlerdir. Bu tanım doğrultusunda, ekonomik sürdürülebilirlik, büyük ölçüde belirli bir zaman diliminde hissedarların ihtiyaçlarını karşılama üzerine odaklanmaktadır. Baumgartner ve Quass (2009) tarafından ekonomik sürdürülebilirliğin dört temel özelliği şu şekilde sıralanmaktadır (Baumgartner ve Quass, 2009):

1. İhtiyaç arasındaki ilişki üzerine odaklanma,
2. Kıt vadede ve doğanın ihtiyaçlarına yönelik bir gelecek perspektifi,
3. İnsanlar arasında hem de gelecek kuşaklar arasında adaletin optimal seviyede sağlanması,
4. Ekonomik sürdürülebilirlik, doğal kıt kaynakların yanı sıra insan yapımı ikame ve tamamlayıcı kaynakların belirsizlikler altında kullanıldığı bir insan-doğa sistemi olarak ifade edilmektedir.

Neo-klasik ekonomi perspektifinden sürdürülebilirlik, refahın zaman içerisinde en üst düzeye çıkarılması şeklinde tanımlanabilir. Bu anlayış, refahın maksimizasyonunun, tüketimden sağlanan faydanın maksimize edilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Harris'e (2003) göre, insan refahı gibi çok yönlü öneme sahip ilkeleri (barınma, ulaşım, eğitim, sağlık gibi) içermesi ve bu karmaşık sorunu ölçülebilir tek bir boyuta indirgemesi, bu yaklaşımın bir avantajını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, refahın zaman içinde sürdürülebilir bir şekilde korunması, toplam sermaye stokunun muhafazası ile sağlanabilmektedir. Sermaye stoku, üretilmiş sermayenin yanı sıra doğal, insan ve sosyal sermaye gibi varlıkları da kapsamaktadır (Markulev ve Long, 2013).

2.3.2 1 sürdürülebilirlik. Sürdürülebilirlik çalışmaları temelde ekonomik ve teknolojik perspektiflerle ele alınsa da bu konunun toplum ve bireylerle olan ilişkisi, sosyal boyutunu da önemli kılmaktadır (Goel ve Sivam, 2015). Sosyal sürdürülebilirlik, toplum bireylerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını öne çıkarırken, sürdürülebilir toplumlar, kaynaklarını koruma ve geliştirme kapasiteleriyle gelecek sorunlara karşı çözüm bulma ve adapte olma esnekliğine sahip olmalıdır. Diğer bir deyişle sosyal sürdürülebilirlik, insan ve çalışma haklarını, kurumsal yönetişimi kapsamaktadır ve gelecek nesillerin mevcut nesiller kadar veya daha fazla sosyal kaynaklara erişimini garanti altına almayı hedeflemektedir (Mac ve Peacock, 2011). Sosyal sürdürülebilirliğin üç aşaması şu şekilde belirtilmiştir (Valance vd., 2011):

1. Sürdürülebilirliğin geliştirilmesi: Adalet, eşitlik ve sosyal sermaye gibi temel ihtiyaçların sağlanması.
2. Sürdürülebilirliğe bağlanma: Çevresel hedeflere ulaşmak için davranış değişikliklerinin teşvik edilmesi.
3. Sürdürülebilirliğin korunması: Sosyo-kültürel özelliklerin değişime karşı korunması.

Bir toplumun sosyal sürdürülebilirlik özelliklerine sahip olabilmesi için bireysel ve topluluk bazında kaynakların varlığına vurgu yapılmaktadır. Bireysel kaynaklar, bireylerin kendi refahını ve toplumun genel refahına katkıda bulunan eylemlerini kapsarken, sosyal kaynaklar ise toplu eylemleri ifade etmektedir. Etkin ve sürdürülebilir bir toplumun inşası için, bireysel ve sosyal kaynakların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu gelişim sürecinde eşitlik, sosyalleşme ve etkileşim, güvenlik ve uyarlanabilirlik unsurları önem taşımaktadır. Ayrıca eğitim ve sağlık standartlarının yükseltilmesi, kültürel çeşitliliğin korunması ve insan haklarına duyarlı bir yaşam standardının sağlanması sosyal sürdürülebilirliğin temel hedefleri arasındadır (Sencar, 2007). McKenzie (2004) ise, sosyal sürdürülebilirliği sağlayacak bir toplum oluşabilmesi için beş ana ilkeyi belirtmiştir:

1. Eşitlik: Toplumun tüm bireyleri için, özellikle maddi yetersizlik içinde olanlar ve en savunmasız kişiler için eşit fırsatlar yaratılmalıdır.

2. Çeşitlilik: Topluluk içinde çeşitliliğin teşvik edilmesi gerekmektedir.
3. Bağlılık: Topluluk içi ve dışı, resmi ve gayri resmi bağları güçlendiren sistemlerin ve yapıların desteklenmesi ve sağlanması önemlidir.
4. Yaşam Kalitesi: Bireylerin, grupların ve toplumun ihtiyaçlarının karşılandığı, yüksek yaşam kalitesinin garanti altına alınması hedeflenmelidir.
5. Demokrasi ve Yönetişim: Toplum için demokratik süreçlerin, şeffaf ve hesap verilebilir yönetim yapılarının kurulması esastır.

Günümüzde, geleneksel toplumlar ile sosyal bağlamda sürdürülebilir toplumların temaları arasında önemli farklılıklar vardır. Aşağıdaki tabloda bu toplumların farklılıkları gösterilmektedir.

Tablo 2

Geleneksel ve Sosyal Sürdürülebilir Toplulukların Temaları (Colantonio, 2009)

Geleneksel Topluluklar	Sosyal Sürdürülebilir Topluluklar
Temel ihtiyaçlar (barınma, çevre sağlığı vb.)	Demografik dönüşümler
Eğitim	Sosyal uyum
İş, çalışma	Kimlik, mekânsal ve kültürel aidiyet
Eşitlik	Çalışanların motivasyonu ve kültürel aidiyet
İnsan hakları ve cinsiyet	Sağlık ve güvenlik
Yoksulluk	Sosyal sermaye
Sosyal adalet	Refah, mutluluk, yaşam kalitesi

2.3.3 sürdürülebilirlik. İnsan aktiviteleri, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevresel koruma üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu etkilerden biri, kaynakların sürdürülebilir kullanım ilkelerine uygun olarak yönetilmesidir. Sürdürülebilirlik kavramı, çevre yıkımının bir sorun olarak algılanmaya başlamasıyla ortaya çıkmış ve bu sorunların çözümüne odaklanmıştır. İnsanlar ile doğa arasındaki uyumlu ilişki, sürdürülebilirliğin temelini oluşturur. Ancak insanların bu uyumu ihmal etmesi, çevresel tahribatı artırmış ve doğal kaynakların hızla tükenmesine yol açmıştır. Bu durum, çevrenin işleyişinde bozulmalara ve problemlere neden olmuştur. Günümüzde çevresel sorunların ciddiyeti daha fazla anlaşılmakta ve sürdürülebilirlik ön plana çıkmaktadır. Kontrolsüz kaynak tüketimi, yetersiz planlama ve korumanın doğal kaynakların sürdürülebilirliğini risk altına soktuğu görülmektedir. Bu bağlamda, doğal kaynakların korunması ve yönetilmesi için kapsamlı bir planlama ve yönetim stratejisi geliştirilmesi zorunludur (Menteşe, 2017).

Çevresel sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak, firmaların yanı sıra paydaşlar, işgörenler, müşteriler ve sosyal çevre için de önemli bir faktördür. Firmalar, bireyler ve hükümetlerin çevreye olan etkileri büyüktür. Ekolojik sorunlara duyarlı işletmeler üç ana motivasyonla hareket eder: meşruiyet, rekabetçilik ve çevresel yükümlülük (Prasad vd., 2019).

Sürdürülebilirlik, insan faaliyetlerinin doğal çevre üzerindeki etkileriyle doğrudan ilişkili bir kavramdır ve çevresel boyutu bu etkileşimleri kapsamaktadır. “Ortak Geleceğimiz” raporunda belirtildiği üzere, sürdürülebilir bir çevrenin sağlanabilmesi için dünya çapında doğal kaynakların korunması ve güçlendirilmesi zorunludur. Bu bağlamda, küresel ölçekte enerji ve yenilenemeyen malzemelerin hızlı tüketimi karşısında yeni kaynak yönetimi stratejileri geliştirilmesi gerekmektedir (Koçak ve Balcı, 2010). Çevresel sürdürülebilirlik, insan ve doğanın uyum içinde bir arada bulunabilmesi, sosyal, ekonomik ve çevresel koşulların gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yaratılması ve sürdürülmesi olarak tanımlanabilir (Gedik, 2020). Morelli (2011) ise çevresel sürdürülebilirliği, doğal ekosistemlerin korunması ve insan ihtiyaçlarının dengeli bir biçimde karşılanması şeklinde tanımlamakta ve bu kavramın, ekonomik ve sosyal gelişimin çevresel etkilerini azaltarak gelecek nesillere sürdürülebilir bir dünya bırakmayı amaçladığını belirtmektedir. Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde etkili çevre stratejileri

geliştirmek için belirlenen anahtar hedefler ve kurallar şunlardır (Moldan vd., 2012; Aykaç, 2022):

- Doğal kaynakların etkin yönetimi ve ekosistemlerin bütünlüğünün korunması,
- Karar verme süreçlerinde bilgi kalitesinin artırılması,
- Sosyal ve çevresel arayüzlerin dikkate alınması,
- Küresel evresel sorumluluğun üstlenilmesi,
- Geri dönüşüm süreçlerinin önemsenmesi,
- Tehlikeli ve kirletici maddelerin çevreye salınımının engellenmesi,
- Yenilenemez kaynakların verimli kullanımı,
- Uzun vadeli perspektiflerin benimsenmesi,
- Geri bildirimlerin dikkate alınması,
- Farklı leklerin değerlendirilmesi,
- Doğaya ve biyolojik çeşitliliğe saygı gösterilmesi.

Doğal kaynakların sürdürülebilirliği, kullanımın kaynakların yenilenme hızını aşmamasını ve bu kaynakların işleyebileceği kirleticilerin salınım oranını geçmemesini gerektirmektedir. Çevresel sürdürülebilirlik kavramı ayrıca ekolojik çeşitliliğin korunması, bireylerin sağlığının desteklenmesi, hava, su ve toprak kalitesinin iyileştirilmesi ve hayvan ile bitki yaşamının muhafazası gibi unsurları kapsamaktadır. Bu çerçevede, işletmelerin faaliyetleri sırasında doğal kaynakların yanı sıra bu kaynakların yenilenme kapasitelerini de göz önünde bulundurmaları büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, işletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan atık ve emisyon gibi çevresel kirleticilerin etkilerini en aza indirgeyen firmalar, ekolojik olarak sürdürülebilir nitelikte değerlendirilmektedir (Tüm, 2014).

2.4 r lebilirlik ve Eēitim

Eēitim, toplumsal dönüşümler ve ilerlemelerde kritik bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, sürdürülebilir kalkınmanın anlaşılması ve etkin biçimde uygulanması, eēitimin merkezinde yer alması gereken bir konudur. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren Birleşmiş Milletler  nc l ē nde hazırlanan çeşitli belgelerde, sürdürülebilir kalkınma için eēitimin önemi vurgulanmıştır (Bulut ve  akmak, 2018). Sürdürülebilir kalkınma eēitimi, hayat boyu süren nitelikli eēitim anlayışıyla b t nle mi  durumdadır. Adil bir toplum inşası, ekonomik gelişme ve çevrenin korunması amacıyla,  e itliliēe saygılı, sorumluluk sahibi ve etkili karar verme yeteneēine sahip bireyler yetiştirmek bu eēitimin hedeflerindendir (UNESCO, 2014).  ērencilerin, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları arasındaki ilişkileri disiplinler arası biçimde kavramaları gerekmektedir. Bu amaçla,  ērencilere çeşitli kavramları içeren materyaller sunulmalı, bu kavramların birbiriyle olan ilişkileri açıklanmalı, eleştirel düşünme yetenekleri geliştirilmeli ve eēitim süreci dinamik bir şekilde yürütülmelidir (Warburton, 2003).

Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla, eēitime yönelik düzenlemelerin sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları kapsayacak şekilde olması önem taşımaktadır.  ērencilerin sürdürülebilirlikle ilgili kavramsal bilgiler edinmeleri ve bu boyutlar arasındaki baēlantıları anlamlandırmaları, onların sürdürülebilir kalkınma hakkındaki tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir. Eēitimin sadece teorik bilgi ile sınırlı kalmaması, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmayla ilgili deēerlerin ve ilgili becerilerin de  ērencilere kazandırılması gereklidir. 1977 Tiflis H k metler Arası  evre Eēitimi Konferansı, sürdürülebilir kalkınma için eēitim amaçlarının belirlenmesi açısından dönüm noktası olmuştur. Bu konferans sonucunda uluslararası düzeyde  evre eēitimi politikalarının ve programlarının belirlenmesi ve uygulanması kararla tırılmı tır (Kaya vd., 2010). Tiflis Konferansı sonrasında belirlenen eēitim hedefleri  u şekildedir:

- Bilinçlendirme:  evre ve çevresel sorunlara yönelik farkındalık ve duyarlılık kazandırılması.
- Bilgi: İnsanların yarattıēı  evre sorunları hakkında bilgi edinilmesi ve deneyim kazandırılması.

- Davranış: Bireylerin çevreye karşı sorumluluk almasını ve çevrenin korunması için adımlar atmasını teşvik etme.
- Yetenek: Bireylerin çevre sorunlarını araştırma ve anlamlandırma yeteneklerinin desteklenmesi.
- Katılım: Bireylerin çevre sorunlarını çözmeye yönelik yetkin ve istekli hale getirilmesi.

Sürdürülebilir kalkınma konusunda, devlet politikaları kadar vatandaşların bu politikalardan haberdar olması ve günlük yaşamlarında uygulamaları da büyük önem taşımaktadır. Avrupa Konseyi tarafından 2006'da hazırlanan bir raporda, vatandaşların bilinç düzeyinin ve kararların hayatlarında nasıl uygulandığının sürdürülebilir kalkınmanın başarısı için kritik olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle, eğitimin sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir (Tanrıverdi, 2009). Sürdürülebilir yaşamın oluşumunda, karar verici organların belirlediği ilkelerin toplum tarafından benimsenmesi önemlidir. Bu süreç, eğitim yoluyla bireylere kavram bilgisi, ilgili değerler, beceriler ve davranış kalıplarının kazandırılmasıyla mümkündür. Eğitim-öğretim amaçları, öğretim programları ve ders materyalleri, sürdürülebilir yaşam ilkelerini yansıtacak biçimde tasarlanmalıdır.

2005-2014 yılları arasında Birleşmiş Milletler tarafından “Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitimin On Yılı” olarak planlanmış ve bu dönemde toplumsal düzeyde sürdürülebilirlik düşüncesiyle uyumlu tutum ve değerlerin benimsenerek davranışa dönüştürülmesi hedeflenmiştir (Demirbaş, 2015). Birleşmiş Milletler, sürdürülebilir kalkınma eğitiminin her ülkenin kendi kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel bağlamında düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, sürdürülebilir kalkınma eğitiminin önemi eşit derecede vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, farklı kültürlerde uygulanabilecek eğitimin temel ilkeleri şunlardır (UNESCO, 2005):

1. Sürdürülebilir kalkınmanın temel ilke ve değerlerini yansıtacak şekilde eğitim düzenlenmelidir.
2. Eğitim, çevresel, toplumsal ve ekonomik boyutları ele almalıdır.
3. Yaşam boyu eğitim imkanı sağlanmalıdır.

4. Yerel ihtiyaçları ve algıları merkeze almalı, uluslararası etkilerin sorumluluğunu taşımalıdır.
5. Formal eğitim alanlarını kapsamalıdır.
6. Sürdürülebilirliğin gelişimine ve değişimine uyum sağlamalıdır.
7. Küresel durumları ve sorunları ele almalıdır.
8. Karar verme, sosyal hoşgörü, çevreye duyarlılık, iş gücü ve yaşam standartlarında bireylerin kapasitesini artıracak şekilde eğitim vermelidir.
9. Disiplinler arası iş birliğine dayanmalıdır.
10. Öğrenme süreci katılımcı olarak yürütülmeli ve çeşitli düşünme becerileri kazandırılmalıdır.

Eğitim, sürdürülebilir kalkınmanın başarısında kritik bir rol oynar ve bu süreçte bireysel sorumluluklar önemli bir yer tutar. Teksöz (2014) tarafından belirtildiği gibi, sürdürülebilir kalkınma eğitimi kişisel sorumlulukların öğretilmesini merkezine almalıdır. Ulusal ve uluslararası düzeyde alınan kararlar ve uygulamalar sürdürülebilirliği desteklerken, bireylerin de bilinçli olarak kendi sorumluluklarını yerine getirmeleri büyük bir değişim yaratmaktadır (Teksöz, 2014).

Araştırmalar, öğrencilerin çevre ve doğal kaynaklar konusunda genel bir bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Sönmez ve Yerlikaya (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, ortaokul öğrencilerinin çevresel bilgi düzeyleri ve çevreye yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları, çevresel bilgi ile çevreye yönelik tutum arasında bir ilişki olduğunu ve kız öğrencilerin bu konularda erkeklere göre daha duyarlı ve bilgili olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, sosyoekonomik düzeyin çevresel bilgi üzerinde etkisi olmasına rağmen tutum üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Hager vd. (2007) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir başka çalışmanın sonuçları da öğrencilerin doğal kaynakların korunması ve çevrenin korunmasına yönelik meslekler konusunda büyük bir ilgi gösterdiklerini göstermiştir. Özdemir (2007) tarafından sürdürülebilir yaşam eğitimi sürecinde dikkate alınabilecek ilkeler şu şekilde sıralanmıştır: disiplinlerarasılık, bütünsellik, süreklilik, yaşantısallık, sorgulayıcılık, esneklik,

kapsayıcılık, küresellik-yerellik, katılımcılık, yapılandırmacı öğrenme, yenilikçi öğrenme, öngörüşel öğrenme, yaparak yaşayarak öğrenme, tutumluluk, verimlilik ve etkinlik, devamlılık ve doğaya uygunluk (Özdemir, 2007).

2.5 k ve Çevre İlişkisi

Toplumların sürdürülebilir bir yaşam sağlamaları, çocukların erken dönemden itibaren kapsamlı bir gelişim desteği alarak doğaya duyarlı bireyler olarak yetiştirilmeleriyle mümkün olabilir. Olgan (2020) bu bağlamda, doğanın sağlığının insan sağlığıyla doğrudan ilişkili olduğunu ve sağlıklı bireylerin doğanın sağlığını pozitif yönde etkilediğini belirtmiştir (Olgan, 2020). Ayrıca, Kalvaitis ve Monhardt (2015) çocuk ile doğa arasındaki ilişkinin karşılıklı fayda sağlayan bir süreç olduğunu, sağlıklı bir doğanın çocukları iyileştirdiğini, sağlıklı çocukların da doğayı iyileştirdiğini vurgulamışlardır.

Çocukların doğa ile olan ilişkisini inceleyen araştırmalar çeşitli yönleriyle ele alınmış olsa da çocukların doğa hakkındaki düşüncelerini araştıran çalışmalar nispeten azdır (Wals, 1994; Payne, 1998; Alerby, 2001; Kahn ve Kellert, 2002; Campbell vd., 2013; Kalvaitis ve Monhardt, 2015). Bonnet ve Williams (1998) çalışmalarında, çocukların çevreye ve doğaya karşı tutumlarının genelde olumlu olduğunu ancak eğitim programlarında eksiklikler olduğunu belirlemişlerdir. Sobel (1996), çocukların çevreye karşı tutumlarının gelişiminde kritik dönemlerin olabileceğini, özellikle erken çocukluk yıllarında doğa ile etkileşimin bu tutumların olumlu şekillenmesi için önemli fırsatlar sunduğunu ifade etmiştir. Kellert (1996) ise, bireylerin doğa ile deneyimlerini doğrudan, dolaylı ve sembolik deneyimler olarak sınıflandırmıştır. Doğrudan deneyimler, bireylerin doğa ile ya da doğadaki diğer canlılarla plansız ve yetişkin kontrolü olmadan doğrudan etkileşimde bulunmalarını kapsamaktadır.

Çocukların doğa deneyimleri, doğrudan, dolaylı ve sembolik olmak üzere üç farklı şekilde yaşanabilir. Doğrudan deneyimler, çocukların doğal alanlarda serbestçe oynamalarını ve çevrelerindeki diğer canlılarla etkileşimde bulunmalarını ifade etmektedir. Bu tür etkileşimler, çocukların doğal dünya hakkında spontane bir şekilde öğrenmelerine ve çevresel farkındalıklarının artmasına olanak tanımaktadır. Dolaylı doğa deneyimleri, yetişkinlerin kontrolünde gerçekleşen ve daha çok gözlem ve gezi amaçlı planlanan etkinliklerdir. Bu deneyimler, çocukların doğa ile fiziksel

etkileşimlerini içerse de bu etkileşimler yapılandırılmış ve kısıtlanmıştır. Örnek olarak, evcilleştirilmiş hayvanları beslemek, botanik bahçelerine yapılan ziyaretler veya müze gezileri dolaylı doğa deneyimlerine dahildir. Sembolik deneyimler ise doğal çevre ile fiziksel temasın olmadığı, doğa temalı kitapların okunması, televizyon ve bilgisayar programlarında doğa içeriklerinin izlenmesi gibi etkinlikleri kapsamaktadır. Gelişen teknoloji, çocukların doğa ile fiziksel etkileşimlerinin azalmasına neden olmuş ve bu durum, doğa ile olan bağlarının zayıflamasına yol açmıştır (Louv, 2005). Bu çeşitlilikteki deneyimlerin hepsinin birbirine göre avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Orr (2002) ve Pyle (1993) gibi araştırmacılar, çocukların doğa ile olan sembolik etkileşiminin yapay olduğunu ve dolaylı deneyimlerin yetersiz kaldığını belirtmektedirler. Aynı zamanda, doğrudan doğa deneyimlerinin azlığının çocukların gelişimine olumsuz etkileri olduğuna dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda, Kahn ve Kellert (2002) çocuğun doğal çevre ile etkileşimlerinde doğrudan, dolaylı ve sembolik deneyimler arasında bir denge olması gerektiğini ifade etmektedirler.

Bu görüşlere dayanarak, erken çocukluk eğitimi veren kurumların, çocukların doğa ile deneyimler arasındaki dengenin korunması adına öğretim süreçlerini uygun bir şekilde planlamalarının önemi anlaşılmaktadır. Eğitim programlarının, fiziksel olarak doğa ile etkileşimleri teşvik edecek ve çeşitli doğa deneyimlerini dengeli bir şekilde sunacak biçimde yapılandırılması, çocukların sağlıklı gelişimini destekleyecektir.

2.6 re Eğitimi

Gough'un (1997) belirttiği gibi, bilim yalnızca çevresel krizlerin üstesinden gelmek için yeterli değildir; bu nedenle eğitim, insanlara çevre sorunlarını çözme becerilerini kazandırmanın anahtarı olarak görülmektedir. Çevre eğitimi, çevresel sorunlara karşı artan farkındalıkla birlikte gelişmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere 1977 yılında, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü ile Birleşmiş Milletler Çevre Programı iş birliğiyle Tiflis'te düzenlenen çevre eğitimi konferansı bu alanda bir dönüm noktası olmuştur. Bu konferanstan çıkan Tiflis Bildirgesi, çevre eğitiminin amacını şehirlerde ve köylerde ekonomik, sosyal ve ekolojik konularda farkındalık yaratmak, toplumların çevre konusundaki bilgi, tutum ve becerilerini geliştirebilecek imkanlar sağlamak ve her bireyde çevreyi koruma ile ilgili davranış biçimleri geliştirmek olarak tanımlamıştır. Tiflis Bildirgesi, halkı çevre sorunları

hakkında bilgilendirme ve eğitim konusunda çevre eğitiminin rolünü vurgulayarak araştırma ve eğitime önem verilmesini önermiştir. Wright (2002) bu bildirgeyi, çevre eğitiminin geliştirilmesindeki en önemli kılavuz belgelerden biri olarak değerlendirmektedir.

Bildirgenin ardından on yıl sonra, 1987 yılında yayımlanan Brundtland Raporu ise eğitimi, sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmanın bir aracı olarak önceliklendirmiştir (WCED, 1987). Bu rapor, sürdürülebilir kalkınma ve çevre sorunlarına yönelik eğitimin önemini küresel ölçekte teyit eden belirleyici bir rol oynamıştır. Eğitimin, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek ve çevresel bilinç oluşturmak için kritik bir araç olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda çevre eğitimi, çevresel sorunlara karşı duyarlılığı artırmak ve bu sorunlara pratik çözümler üretebilecek yetişkinler yetiştirmek için gerekli temel bir yapıtaşı olarak kabul edilmektedir.

1990'lar, çevre eğitiminde Lucas (1972) tarafından önerilen üç çevresel yaklaşımın (çevre hakkında, çevrede ve çevre için eğitim) yeniden şekillendirilmesine tanık olmuştur. Bu yaklaşımlar çevre eğitiminin kapsamını ve uygulama yöntemlerini derinlemesine etkilemiştir.

1. Çevre Hakkında Eğitim: Bu yaklaşım, çevre konuları ve kavramları hakkında bilgi sağlamayı amaçlamaktadır ve ağırlıklı olarak bilişsel boyutta gerçekleşmektedir. Çevre okuryazarlığını artırmayı hedefleyen bu yaklaşım, özellikle okullarda en yaygın uygulanan eğitim biçimidir (Tilbury, 1997). Öğrencilere temel çevresel bilgilerin yanı sıra çevresel sorunlara ilişkin farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır.

2. Çevrede Eğitim: Bu yaklaşım, çocukların doğa ile doğrudan etkileşimde bulundukları ve doğanın tüm öğeleriyle olumlu bir bağ kurdukları bir öğrenme sürecidir (Davis, 2009). Çocukların doğada zaman geçirerek yaratıcılıklarını ve risk alma yeteneklerini geliştirmelerini teşvik etmektedir.

3. Çevre İçin Eğitim: Bu yaklaşım, çocukların çevreye saygı göstermelerini, çevresel problemlere çözüm üretebilmelerini ve çevreyi koruma konusunda aktif rol almalarını hedeflemektedir (Davis, 2009). Çevresel sorumluluk ve eyleme geçme yeteneğinin geliştirilmesine odaklanır.

Bu üç yaklaşımın birleşimi, çevre eğitiminin daha etkili olmasını sağlamak kapsamında önemlidir. Fien ve Gough (1996) gibi bazı araştırmacılar, çevrede ve çevre hakkında eğitimin, çevre için eğitimi desteklemesi gerektiğini, bu eğitimlerin gerekli beceri ve bilgileri sağladığını belirtmiştir. Gambino vd. (2009) ise, erken çocukluk çağındaki çocukların çevre problemlerini çözme konusunda aktif rol alabilecek yeteneklere sahip olduklarını ve bu yeteneklerin toplumu sürdürülebilirlik konusunda nasıl etkileyebileceğini tartışmıştır.

Erken çocukluk döneminde yapılan sürdürülebilirlik çalışmaları, çocukların çevresel bilinç ve eylem kapasitelerini geliştirebilecek potansiyele sahip olduklarını göstermektedir. Gambino ve diğerlerinin (2009) görüşlerini destekleyen bir örnek olarak, Davis ve diğerlerinin (2005) yürüttüğü su tasarrufu çalışması, çocukların aldıkları eğitimin etkisiyle su tasarrufu konusunda ebeveynlerini bilgilendirdiklerini ve bu konuda onları teşvik ettiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca çevrede eğitim yaklaşımının, çocukların doğada zaman geçirmeleriyle olumlu çevresel tutumlar, saygı ve yaratıcılık gibi sürdürülebilirlik için gerekli yetkinliklerin kazanılmasına önemli katkılar sağladığı görülmektedir (O'Brien ve Murray, 2007; Roe ve Aspinall, 2011; Gill 2014).

1992'deki Rio Zirvesi'nde, enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik konularında uluslararası bir eğilimin teşvik edilmesi vurgulanmış ve bu konferansta Gündem 21 yayımlanmıştır. Gündem 21, çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik için küresel, ulusal ve yerel düzeylerde eylem planları önermiştir. Bu belgede, eğitimin sürdürülebilir kalkınmanın anahtarı olarak tanımlanması ve çevre eğitiminin, sürdürülebilirliği içermesi gerektiği vurgulanmıştır (Tilbury, 1995).

Gündem 21, çevre ve kalkınma konularında farkındalık yaratma ve eyleme geçirme açısından eğitimin kritik önemini belirten bir çevre koruma eylem planı olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, Tiflis Bildirgesi'nin çevre eğitimi üzerine kurulan tavsiyeleri, Gündem 21'in temelini oluşturmuş ve sürdürülebilir kalkınmanın önünü açmıştır. Gough (2013) bu ilişkiyi vurgulayarak, eğitimin sürdürülebilirlik kavramlarını güçlendirmedeki rolüne işaret etmiştir. Rio Zirvesi'nden bu yana, Birleşmiş Milletler'in ev sahipliğinde düzenlenen konferanslar eğitimin sürdürülebilir bir gelecek için zorunlu olduğunu kabul etmiş ve bu alandaki sosyal değişim süreçlerini başlatmak ve sürdürmek için eğitimi bir araç olarak önemini sürekli

vurgulamıştır (Wright, 2002). Bu geniş çerçevede, eğitim sürdürülebilirlik için yalnızca bir araç değil, aynı zamanda bu sürecin temel bir bileşeni olarak ele alınmaktadır.

2.7 rülebilir Gelişme Odaklı Eğitim

Yirmi birinci yüzyılın başlarında küresel çapta eğitimde önemli değişim hareketleri yaşanmıştır. Bu dönemde, eğitim sistemlerinin, sürdürülebilir gelişimi destekleyecek şekilde yenilenmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır. 1992'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Zirvesi'nde (Rio Zirvesi), eğitimin sürdürülebilir gelişim için hayati bir araç olduğu kabul edilmiş ve bu kapsamda eğitim programlarının çağdaştırılması gerektiği belirtilmiştir (United Nations Division for Sustainable Development, 1993). Williams ve Brown (2012) gibi araştırmacılar, zirveye katılan ülkelerin eğitim programlarının sürdürülebilir gelişime yeterince hizmet etmediğini fark ettiklerini ve bu durumu değiştirmenin en iyi yolunun eğitim olduğunu anladıklarını belirtmiştir.

Sürdürülebilir Gelişim için Eğitim (SGE), Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından Brundtland Raporu'nda, *“Şimdiki neslin, ihtiyaçlarını gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri farkındalığıyla karşılaması”* şeklinde tanımlanmıştır (WCED, 1987). McKeown (2014), SGE kavramını, öğrencilere sürdürülebilir bir dünyaya katkıda bulunmaları için gerekli tutumları, değerleri ve inançları teşvik edici bir eğitim yaklaşımı olarak tanımlamaktadır.

UNESCO, 2005 yılında başlayan ve 2014 yılında tamamlanan “Sürdürülebilir Gelişim için Eğitimin On Yılı” (DESD) eylem planını yürütmüştür. Bu plan, gelecek nesilleri dünya sorunlarına sürdürülebilir çözümler bulmaya hazırlamayı hedeflemiştir (UNESCO, 2005). SGE, biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, savaş, ayrımcılık, çoraklaşma, yenilenebilir enerji, silahlanma, nükleer enerji ve insan kaynakları gibi çeşitli konulara odaklanırken aynı zamanda bilgilendirme, farkındalık oluşturma, beceri ve tutum geliştirme ile değerlere sahip çıkma amaçlarına yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Çevre eğitimlerinin etkinliğinin artırılması için geliştirilen Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim yaklaşımı, bireylerde sürdürülebilir kalkınma bilincini

artırarak, eleştirel düşünme, gelecekteki sorunları tahmin edebilme, tasarlama ve karar verme becerilerini geliştirme üzerine odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, bireylerin bu sorunların çözümüne aktif olarak katılmalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Öztürk (2017), Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitimin ülke eğitim programlarına entegre edilmesi gerektiğini ve çevre eğitiminde ana tema olarak ele alınmasının önemini vurgulamıştır. Teksöz (2016) ise, geçmiş deneyimlerden öğrenilerek, kültürel ve değerler çerçevesinde ele alındığında sürdürülebilir çevre eğitiminin daha etkili olacağını belirtmiştir.

UN Economic Commission for Europe (UNECE) tarafından 2009 yılında yapılan bir açıklamada, sürdürülebilir kalkınma eğitiminin toplumsal sürdürülebilir kalkınma bilincini artırma, farkındalığı yükseltme, kalkınma planlarına eğitimin dahil edilmesi, eğitim kalitesinin artırılması ve yaygın eğitim fırsatlarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Tanrıverdi (2009), çevre eğitiminin ana odak noktasının sürdürülebilir kalkınma olması gerektiğini, çevre sorunlarının çözümüne yönelik eğitimlerin ve çevre ile olan ilişkinin korunmasına dair bilinç, duyarlılık, beceri ve etkin katılımın teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çevresel sürdürülebilirlik, doğal çevrenin korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi şeklinde planlanmalıdır. Özdemir (2005), çevresel sorunların temelinde doğaya uygun olmayan enerji kaynaklarının kullanımı sonucunda ekolojik dengelerin bozulduğunu ifade etmiştir. Çevre eğitimleri, mevcut çevrenin gelecek nesillere miras olarak bırakılacağı ve bu çevrede yaşarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarının da gözetilmesi gerektiği bilinciyle verilmelidir. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik kavramının çevre eğitimlerinde öncelikli bir tema olarak ele alınması, bireylerin ve toplumların çevreyle uyumlu bir şekilde yaşamalarını destekleyecek temel bir yaklaşım olarak kabul edilmelidir.

Erken çocukluk dönemi, bireyin gelişimi açısından kritik bir süreçtir ve bu dönemde verilen eğitim, çocukların uzun vadede sosyal, duygusal, fiziksel ve bilişsel becerilerinin şekillenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Burger (2013), erken çocukluk eğitiminin çocuk üzerindeki etkisinin son derece güçlü olduğunu ve hayatın ilk birkaç yılının çocuğun gelecekteki yaşamı üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Singh ve Anekar (2018) ile Markowitz vd. (2018)

tarafından yapılan araştırmalar, bu dönemde desteklenen bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel becerilerin beyin gelişimini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Bu süreçte çocuklar, sürekli değişim ve yenilenme yaşamaktadırlar ve bu değişim ile yenilenme süreçleri, davranışlarından düşüncelerine kadar geniş bir yelpazede görülmektedir (Barret vd., 2014). Çocukluk yıllarında edinilen deneyimler, çocukların duygularını, dünyaya bakış açılarını ve ayrıca bilgi, beceri ve eğilimlerini geliştirmelerinde önemlidir (Bhagwanjı ve Born, 2018). Bu deneyimler, sürdürülebilir gelişme perspektifinden de büyük önem taşımaktadır. Bulut ve Polat (2019), çocuklara sağlam bir doğa ve çevre bilinci kazandırmanın, doğadaki tüm canlıların birlikte uyum ve denge içinde yaşayabilmesi için gerekliliğini vurgulamaktadır.

Erken çocukluk döneminde verilen çevre eğitimi, çocukların duyularını uyarmakta, ayırt etme ve problem çözme becerilerini geliştirmektedir. Bu eğitim süreci, çocukların farkındalık kazanmasına ve olumlu tutum sergilemesine olanak tanır (Haktanır, 2015). Ayrıca, çocuklar bu eğitimle yaşadıkları çevrenin çeşitliliğini, kaynaklarını, sorunlarını ve çözüm yollarını inceleyebilir ve değerlendirebilir hale gelirler (Bulut ve Polat, 2019).

Wilson (1993), çevre eğitiminin çocuklara başkalarına saygı duyma ve gösterme, çevrenin harikalarını takdir etme gibi sosyal duygusal beceriler kazandırdığını belirtmektedir. Bu beceriler, çocukların çevreyle ve çevredeki diğer varlıklarla sağlıklı ve saygılı bir etkileşim içinde olmalarını sağlamaktadır. Erken çocukluk eğitiminin bu yönü, sadece bireysel gelişimleri için değil, aynı zamanda geniş çapta toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik için de temel bir taş oluşturmaktadır.

Bölüm 3

Yöntem

3.1 Araştırmanın Deseni

Araştırmanın deseni, durum çalışması desendir. Durum çalışması deseni, bir veya birden çok durum ya da olayın kendi sınırları içinde değerlendirildiği bir araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

3.2 Veri

Araştırmada, veri olarak 11 çocuk kitabı seçilmiştir. Kitaplar, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çocuk kitapları ve kısaca tanıtımları aşağıda sunulmaktadır.

3.3 Sınırlıklar

Araştırma için seçilen çocuk kitapları erişilebilirlik ilkesi gereği 2024 yılında satışta olan, Türkçe ve Türkçeye çevrilmiş, erken çocukluk dönemine uygun olarak hazırlanmış kitaplardan oluşturulmuştur. Kitapların içeriği ve yaş düzeyini belirlemek üzere üç uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlara eserler tanıtılmış ve incelemeleri sonucunda eserlerin sürdürülebilirlik temaları içerip içermediği konusunda görüşlerini bildirmeleri istenmiştir. Bu başlıklardan hareketle uzman görüşü için oluşturulan form, alanında uzman üç uzman tarafından kitaplar incelenerek doldurulmuş olup, 11 çocuk kitabının araştırma için kullanılabileceğine karar vermişlerdir. Bu kitaplar içerik bakımından erken çocukluk dönemine uygundur. Sürdürülebilirlik konularını içermektedir.

3.4 Veri Tabanı

Bu çalışma için erişilebilirlik ilkesi ve içerik uyumu açısından erken çocukluğa seslenen 11 adet çocuk kitabı, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmek üzere seçilmiştir. Kitapların kısa özetleri sırasıyla aşağıda verilmiştir:

3.4.1 Özkan, S. (2022). Soso'nun Kompost Kitabı. SEV Yayıncılık. ISBN: 978-605-2079-13-3. Sima Özkan'ın kaleme aldığı “Soso'nun Kompost Kitabı”, çocuklara sürdürülebilirlik ve çevre bilincini aşılamayı amaçlayan bir edebi eserdir. Kitap, kompost sürecinin temel prensiplerini anlatırken, çocukların doğa ile olan etkileşimini ve atıkların yönetimini öğretmeyi hedeflemektedir.

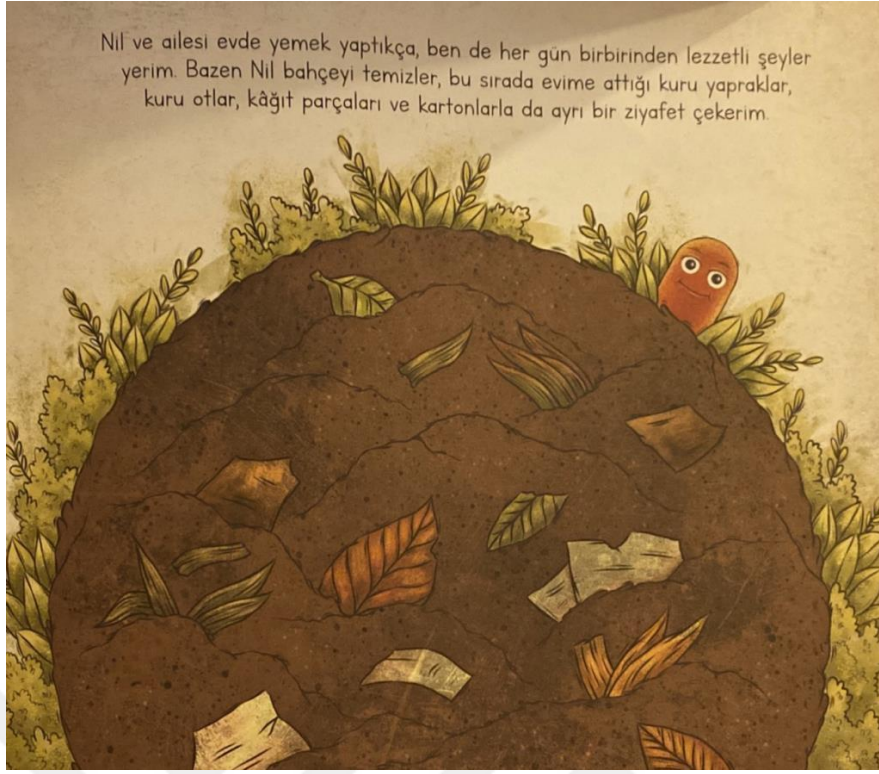
Eserin merkezinde Soso adında bir karakter bulunmaktadır. Soso, kompost yığınının içinde yaşayan ve doğal atıkları tüketerek toprağın havalandırılmasına yardımcı olan bir solucandır. Soso'nun yaşadığı kompost kutusu, atıkların doğal bir süreçle nasıl değerli toprağa dönüştürülebileceğini somut bir örneklerle göstermektedir. Kitap boyunca, Soso ve onun insan dostu Nil, organik atıkların nasıl ayrıldığı, toplanması ve kompost kutusuna eklenmesi gerektiği konularında bilgiler vermektedir.

Kitabın dili, çocukların anlayabileceği sadelikte olmakla birlikte, çevresel süreçlerin bilimsel açıklamalarını içermektedir. Örneğin, kompost yapımı için gereken malzemeler (ahşap sandık, toprak, organik atıklar gibi), kompost yığını nasıl havalandırmak gerektiği ve kompost sürecinin bitkilere nasıl fayda sağladığı detaylarıyla anlatılmaktadır.

Kompost sürecinde yer alan organik atıkların çeşitleri (kahve ve çay atıkları, yumurta kabukları, meyve ve sebze atıkları gibi) ve bu atıkların toprak için neden önemli olduğu, kitapta işlenen diğer önemli konulardır. Ayrıca, kitap kompost sürecine katılamayacak materyalleri (plastik, metal, pişmiş yiyecekler gibi) ve nedenlerini de açıklamaktadır, bu da çocuklara atık ayrımının önemini vurgulamaktadır.

“Soso'nun Kompost Kitabı” aynı zamanda, kompost sürecinde rol oynayan mikroorganizmalar, böcekler ve diğer canlıların ekolojik önemini de irdelemektedir. Kitapta, bu canlıların kompost kutusunda nasıl bir ekosistem oluşturdukları ve bu ekosistemin toprak sağlığı üzerindeki etkileri ele alınmaktadır.

Bu kitap çocuklara atık yönetimi, sürdürülebilirlik ve doğanın döngüsü hakkında kapsamlı bilgiler sunmaktadır. Eğitici öğeleriyle zenginleştirilmiş bu yapıt, çocukların çevre bilincini artırırken, onları doğayla uyumlu bir yaşam sürmeye teşvik etmektedir. Kitap hem teorik bilgileri hem de pratik uygulamaları içermektedir. Böylece okuyuculara kompost yapmanın temel adımlarını öğretirken, bu sürecin ekolojik ve çevresel önemini de vurgulamaktadır.

Şekil 2. Soso'nun Kompost Kitabı'ndan Bir Görsel (s. 10)

3.4.2 Weder, R. (2023). Ekolojik Mahalle. Yeni İnsan Yayınevi. ISBN: 978-975-2498-30-3. “Ekolojik Mahalle” adlı çocuk kitabı, sürdürülebilir yaşam pratiği üzerine odaklanmış, bir topluluk bahçesinin etrafında şekillenen etkinlikleri anlatan bir eserdir. Kitap, Lily isimli genç bir kızın perspektifinden sunulmakta ve mahalledeki arkadaşları Nick, Sophia ve Jack ile birlikte çevresel bilinç ve toplumsal katılımı teşvik eden çeşitli aktiviteleri içermektedir.

Kitap, temel olarak üç ana tema üzerinde durmaktadır: komşuluk dayanışması, çevresel sürdürülebilirlik ve çocukların liderliğinde topluluk gelişimi. Topluluk bahçesine bir kafe inşa etmek amacıyla para toplama çabaları, kitabın ana çerçevesini oluşturmaktadır ve bu süreçte gerçekleştirilen çeşitli etkinlikler detaylandırılmıştır.

Mahalle sakinleri, geri dönüşüm malzemelerini toplayarak hem çevreyi koruma bilincini güçlendirir hem de toplanan materyallerin satışından elde edilen gelirle kafe inşaatı için bütçe oluşturur. Bu süreç, ekonomik kaynakların yeniden kullanımı ve değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Sophia ve Jack'in kompost kutularını kontrol etmeleri, organik atıkların verimli toprağa dönüştürülmesi

sürecini vurgulamaktadır. Bu vurgu doğal kaynakların yeniden kullanımını ve toprağın besin değerini artırarak sürdürülebilir tarım pratiğini desteklemektedir.

Kitap, topluluk üyelerinin bir araya gelerek ortak bir amaç uğruna çalışmalarını ve birbirlerine destek olmalarını anlatmaktadır. Polis, itfaiye ve postane çalışanları gibi mahalledeki diğer bireylerle kurulan ilişkiler, toplumsal uyum ve dayanışmanın altını çizmektedir. Araba yıkama etkinliği sırasında suyun tasarruflu kullanımı, elektrikli araçlara öncelik verilmesi gibi unsurlar, çevresel sorumluluk bilincini pekiştirmektedir. Ayrıca, güneş enerjisiyle çalışan telefon şarj istasyonu, yenilenebilir enerjinin kullanımını teşvik etmektedir.

Tonton anneanneninin limonata standı ve yaşlıların anlattığı hikayeler, kuşaklar arası etkileşim ve kültürel mirasın aktarımını sağlamaktadır. Bu tür etkinlikler, toplumun sosyal dokusunu güçlendirmekte ve kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılmasına olanak tanımaktadır.

Kitabın dil ve anlatım biçimi, çocukların ilgisini çekecek şekilde düzenlenmiş olup hem eğitici hem de eğlendirici unsurları içermektedir. Bu sayede çocuklar, oyun ve eğlence aracılığıyla sorumluluk alma, iş birliği yapma ve çevresel bilinç geliştirme gibi temel becerileri kazanmaktadır. Kitap, aynı zamanda çocuklara yönelik bir harekete dönüşümün ve değişimin mümkün olduğunu göstermektedir. Böylece çocuk okuyucular kendi topluluklarında benzer girişimler başlatmaya teşvik edilmektedir.

Şekil 3. Ekolojik Mahalle'den Bir Görsel (s. 17)

3.4.3 Özkan, S. (2019). Deniz'in Sıfır Atık Kitabı. SEV Yayıncılık. ISBN: 978-605-2079-64-5. “Deniz'in Sıfır Atık Kitabı” adlı eser, çevresel sürdürülebilirlik temalarını çocuklar için anlaşılır ve uygulanabilir bir şekilde ele alan bir çocuk kitabıdır. Kitap, Deniz adında bir çocuğun hikayesi üzerinden ilerlemektedir. Deniz, çevre bilincini geliştirmek ve sıfır atık yaşam tarzını benimsemek için çaba göstermektedir. Kitap, çocuklara çevre kirliliği ve atık azaltma konularında bilinç kazandırmayı amaçlamaktadır.

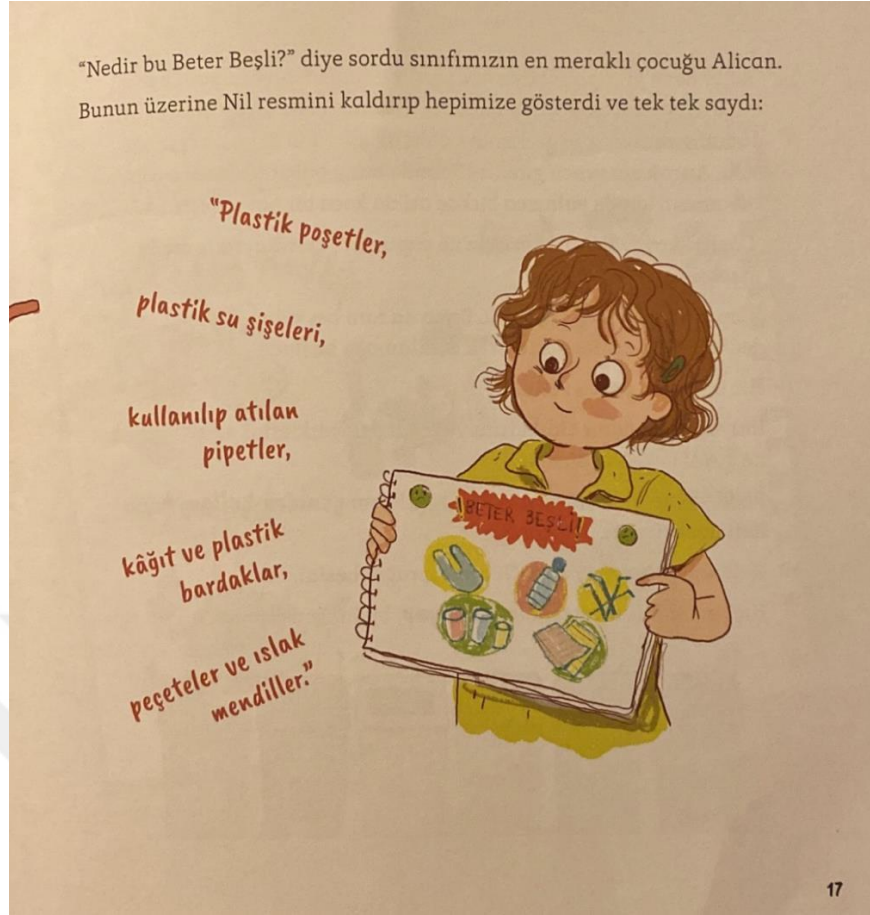
Deniz'in okuluna bisikletle giderken başına gelen bir olayla başlar hikaye. Bu olay, Deniz'in çevreyle ilgili farkındalığının artmasına neden olur. Okulda Nil adında bir arkadaş edinir ve Nil'in çevre dostu yaşam tarzından etkilenir. Nil, “Beter Beşli” olarak adlandırdığı, çevreye zararlı beş ana atık türünü hayatından çıkarma çabasını anlatır. Bunlar plastik poşetler, plastik su şişeleri, kullanılıp atılan pipetler, kağıt ve

plastik bardaklar, peçeteler ve ıslak mendillerdir. Nil'in bu çabaları, Deniz'in de benzer bir yaşam tarzını benimsemesine ilham verir.

Kitap, çocuklara atık azaltma ve yeniden kullanımın önemini vurgulamaktadır. Deniz ve arkadaşları, okulda ve evlerinde çeşitli atık azaltma yöntemleri uygularlar. Örneğin, plastik poşet yerine bez çantalar kullanmak, yiyecek artıklarını kompost yapmak ve atıkları azaltacak şekilde alışveriş yapmak gibi. Bu aktiviteler, çocuklara pratik çevre koruma yöntemleri konusunda rehberlik eder.

Deniz ve sınıf arkadaşları, atık azaltma çabalarını tüm okulla paylaşmaya karar verirler. Bu süreçte, okul duvarına çevresel bilinç temalarını içeren bir duvar gazetesi hazırlarlar. Bu etkinlik, çocukların çevre koruma bilincini yayma ve topluluk içinde liderlik yapma becerilerini geliştirir. “Deniz'in Sıfır Atık Kitabı”, çocuklara yönelik bir eğitim aracı olarak değerlendirilebilir. Çocukların çevresel sorunlara karşı duyarlılıklarını artırmak, onlara sorumluluk alma ve çevre koruma konusunda aktif rol alma fırsatı tanır. Kitap, çocukların günlük rutinlerinde küçük değişiklikler yaparak büyük farklar yaratabileceklerini gösterir.

Kitap, çevresel sürdürülebilirlik konusunda çocuk okuyuculara ilham vermekte ve onları bu konuda bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Çocuklara atık azaltma ve çevre koruma konularında hem teorik bilgi sunmakta hem de bu bilgileri günlük yaşamda nasıl uygulayabileceklerini göstermektedir.

Şekil 4. Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'ndan Bir Görsel (s. 17)

3.4.4 Palau, J. ve Curto, R. M. (2012). *Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?.* TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları. ISBN: 978-975-403-678-7. “Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?” adlı kitap, çocuklara yönelik sürdürülebilirlik ve çevre koruma konularını işleyen eğitici bir eserdir. Kitap, toprağın önemini ve verimliliğini koruma ihtiyacını vurgulayarak, toprak erozyonu, çölleşme ve çevresel degradasyon gibi konuları işlemektedir. Yazar, çocuklara bu süreçlerin nedenlerini ve bu sorunların üstesinden gelmek için alınabilecek önlemleri anlatmaktadır.

Kitap, toprağın ekosistemlerdeki rolünü ve insan faaliyetlerinin toprağın sağlığı üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Özellikle tarım, kentsel gelişim ve sanayileşmenin toprağa olan olumsuz etkilerine odaklanılmıştır. Yazar, çocuklara toprağın sadece bir kaynak olmadığını, aynı zamanda canlı bir sistem olduğunu ve birçok canlının hayatta kalması için zorunlu olduğunu öğretmektedir.

Kitap, çocukları toprak koruma konusunda bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Çeşitli örnekler ve görsel materyallerle desteklenen içerik, çocukların toprağın nasıl korunabileceği ve sürdürülebilir kullanım yöntemleri hakkında fikir edinmelerini sağlamaktadır. Yazar, toprağın korunması için pratik adımlar önermektedir, bu adımlar arasında kompost yapımı, organik tarım uygulamaları ve erozyon kontrol teknikleri bulunmaktadır.

Kitap, çocuklara çevre koruma konusunda aktif rol almaları için ilham vermektedir. Toplum içinde sürdürülebilir uygulamaların yaygınlaştırılmasını teşvik eden öneriler sunmaktadır. Ayrıca, çocukların aileleri ve okulları ile iş birliği yaparak çevre bilincini artıracak projeler önermektedir. Bu projeler, çocukların kendi çevrelerinde pozitif değişiklikler yapmalarını sağlayacak bilgi ve araçlarla donatılmıştır.

Kitap, çocuklara yönelik yazılmış olmasına rağmen, içerdiği bilgiler geniş bir yaş grubuna hitap edecek şekilde derin ve kapsamlıdır. Çocukların çevresel sorunlara duyarlı ve bilinçli bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunacak şekilde tasarlanmıştır. Öğretmenler ve ebeveynler için de faydalı bir kaynak olan bu kitap, çevresel eğitimin nasıl entegre edilebileceği konusunda örnekler sunmaktadır.

Kitap çocuklara toprağın önemini anlatırken, onları çevrelerindeki dünyayı koruma konusunda bilinçlendirmeyi ve eyleme geçmeyi teşvik eden bir kaynaktır. Eser, çocuklara doğa ile uyumlu ve sürdürülebilir bir yaşam tarzı benimsemeleri için gerekli araçları sunmaktadır.

Bitkiler toprağın kıymetini çok iyi biliyor. Topraktan besleniyor, karşılığında da onu koruyorlar. İnsanlar neden aynı şeyi yapmıyor? Dünyanın her yerinde insanlar, topraktaki bitkilerden ve sudan faydalanıyorlar ama çoğu yerde yeteri kadar dikkatli davranmıyor, toprağa zarar veriyorlar.

Şu resimde gördüğünüz kırlara özen göstermezsek, çöle dönüşürler... Toprak giderek kurur, çoraklaşır ve üzerinde neredeyse hiçbir şey yetişmez olur!

Şekil 5. Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?’tan Bir Görsel (s. 20)

3.4.5 Arabacı, M. S., Kangal, S. B. ve Koçak, C. (2020). *Kakazoo*. Turta Kitap. ISBN: 978-605-68342-8-8. “Kakazoo”, biyolojik süreçler ve ekosistemlerdeki çeşitlilik hakkında eğitici ve eğlenceli bir çocuk kitabıdır. Kitap, Kakademi adlı bir akademik kurumun öğrencileri ve öğretmenleri etrafında dönmektedir. Bu ekip, hayvanların dışkılarından yola çıkarak doğal dünyadaki çeşitliliği ve dışkının ekosistemde nasıl farklı şekillerde kullanıldığını keşfetmektedir.

Kitap, genellikle tabu olarak görülen bir konuyu—hayvan dışkısı—merkeze alarak, bu biyolojik materyalin ekosistemdeki rolünü incelemektedir. Hayvan dışkısının bitkiler ve diğer hayvanlar için besin kaynağı olarak nasıl işlev görebileceği,

gübre olarak kullanımından tutun da tuvalet kağıdı ve kağıt üretimine kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Bu çerçevede, dışkının sürdürülebilir kullanımı ve geri dönüşümü üzerine yoğunlaşmaktadır.

“Kakazoo”, dışkının ekolojik döngüdeki yerini ve önemini çocuklara anlatırken, biyolojik çeşitliliğin ve ekosistem hizmetlerinin kavranmasını kolaylaştırır. Kitap, dışkının çeşitli hayvanlar tarafından nasıl farklı şekillerde kullanıldığını detaylandırarak, okuyuculara doğanın karmaşık ve etkileşimli yapısını gösterir. Örneğin, fillerin ve pandaların dışkılarından kağıt yapımı, balinaların dışkısının okyanus ekosistemleri için nasıl hayati önem taşıdığı gibi konular işlenir.

Kitap, çocuklara çevresel sorunlar karşısında bilinçli ve sorumlu bireyler olarak nasıl hareket edebileceklerini öğretmeyi hedeflemektedir. Çocuklar, kitapta sunulan bilgileri kullanarak kendi çevrelerinde sürdürülebilir uygulamaları teşvik edebilir ve bu uygulamaların yaygınlaştırılmasına katkıda bulunabilir.

“Kakazoo”, çocuklara yönelik olmasına rağmen, içerdiği bilgilerin derinliği ve sunum şekli itibarıyla geniş bir yaş aralığına hitap etmektedir. Kitap, öğretmenler ve ebeveynler için de değerli bir kaynak olabilir; zira çevresel eğitimi ilginç ve etkileşimli bir biçimde çocuklara aktarmanın yollarını sunmaktadır.

“Kakazoo” çocuklara ekosistemlerdeki biyolojik çeşitliliği ve hayvan dışkısının çevresel süreçlerdeki rolünü anlatırken, onları bu süreçlere aktif olarak katılma ve etraflarındaki dünyayı koruma konusunda teşvik etmektedir. Bu kitap, doğal dünyanın daha az bilinen yönlerini keşfetmek ve bu süreçte çevre bilincini geliştirmek için eğlenceli ve bilgilendirici bir araç olarak işlev görmektedir.

Şekil 6. Kakazoo'dan Bir Görsel (s. 17)

3.4.6 Lennon, J. ve Davis, B. (2021). *Dünya'yı İyileştir*. Kitap Koala. ISBN: 978-605-73900-04. “Dünya'yı İyileştir” kitabı, çocuklara yönelik olarak yazılmış, sürdürülebilirlik ve çevre koruma temalarını içeren bir eserdir. Kitap, çocukları gezegenimizin çeşitli bölgelerine götürerek, çevresel sorunlara dikkat çekmekte ve bu sorunlara pratik çözümler sunmaktadır. Julian Lennon ve Bart Davis tarafından yazılan bu kitap, çocukları gezegenimizi daha iyi bir yer haline getirmeye teşvik eden bir maceraya davet etmektedir.

Kitap, gezegenimizin kıtalarını tanıtarak başlar ve çocukları bu kıtaları keşfetmeye çağırır. Ana karakter, Sihirli Beyaz Tüy adında bir rehber eşliğinde, çocukları çeşitli çevresel sorunların çözümüne yönelik etkinliklere katılmaya teşvik eder. Bu maceralar arasında hastaneler kurmak, mercan resiflerini korumak, yeşil alanları artırmak ve yağmur ormanlarını yeniden ağaçlandırmak gibi çeşitli faaliyetler bulunmaktadır.

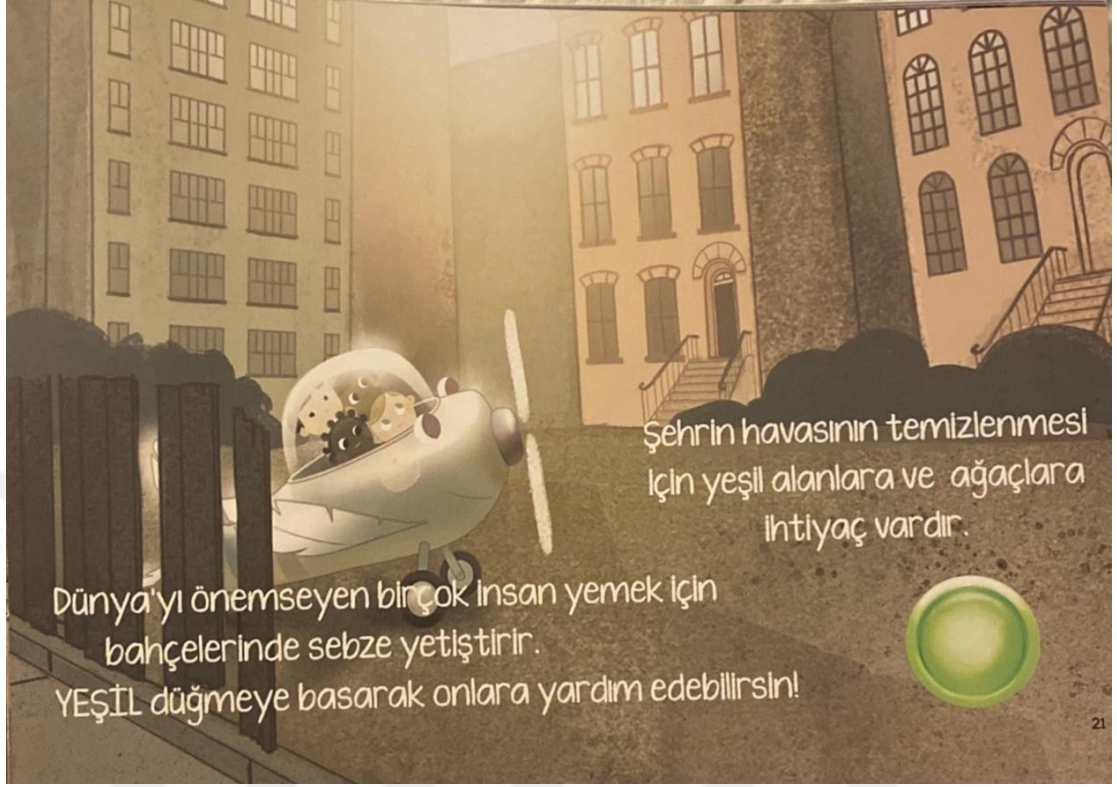
Kitap, çocuklara çevre bilincini aşılama için tasarlanmıştır. Her bölüm, çocukların doğrudan katılımını ve etkileşimini teşvik eden bir öge içerir. Böylece okuyucuları hikayenin içine çekerek, onlara çevresel sorunlarla ilgili duyarlılık kazandırmayı ve pratik çözümler geliştirmeyi amaçlar.

Kitap, çocuklara toplumda aktif roller üstlenmeleri için ilham vermektedir. Sağlık, ekoloji ve sürdürülebilir tarım gibi konularda çözüm önerileri sunarak, çocukların bu konularda bilgilenmelerini ve çevrelerinde pozitif değişiklikler yapmalarını sağlamaktadır. Böylece çocukları çevresel sorumluluk duygusunu geliştirmek ve gezegenimizi koruma konusunda proaktif olmaya yönlendirmek hedeflenmektedir.

“Dünya'yı İyileştir”, çocuklar için zengin görsel ve metinsel içeriklerle dolu, eğitici bir kitaptır. Kitap, öğretmenler ve ebeveynler için de faydalı bir kaynak olabilir; çünkü çocuklara çevre koruma, sürdürülebilirlik ve global vatandaşlık hakkında değerli dersler sunmaktadır. Kitap ayrıca, çocukların bilimsel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirecek şekilde kurgulanmıştır.

“Dünya'yı İyileştir”, çocuk okuyuculara çevre koruma ve sürdürülebilirlik konularında bilinç ve ilham vermek amacıyla yazılmış, eğlenceli bir eserdir. Kitap, çocukları dünyamızın karşılaştığı çeşitli çevresel sorunlar hakkında bilgilendirirken,

bu sorunlara karşı duyarlı ve etkili çözümler geliştirmeleri için onları motive etmektedir.

Şekil 7. Dünya'yı İyileştir'den Bir Görsel (s. 21)

3.4.7 Lennon, J. ve Davis, B. (2021). *Dünya'ya Dokun*. Kitap Koala. ISBN: 978-605-73900-11. “Dünya'ya Dokun” kitabı, çocuk okuyuculara dünya çapında çeşitli çevresel sorunlara dikkat çekmek ve bu sorunlara nasıl yardımcı olabileceklerini göstermek için yazılmış eğitici bir eserdir. Kitap, okuyucuları Dünya'nın farklı bölgelerine götürerek, su kaynaklarının yönetimi, çölleşmeyle mücadele, mercan resiflerinin korunması ve daha pek çok konuda bilinçlendirme ve çözüm sunma misyonunu üstlenmektedir.

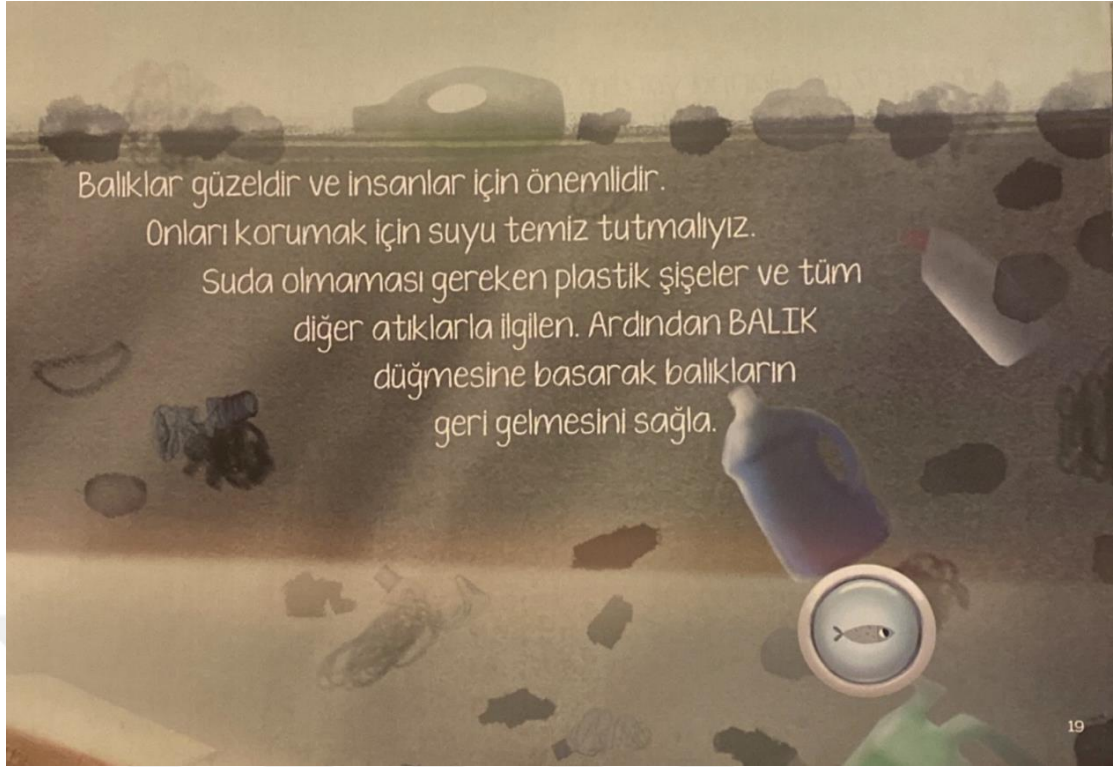
Kitap, çocukların gezegenimizle etkileşimde bulunmalarını ve çevresel sorunlara pratik çözümler üretmelerini teşvik eden bir yolculuğa çıkarır. Her sayfada, çocukların doğrudan katılımını gerektiren bir özellik bulunur, bu da onları hikâyenin içine çekerek etkileşimli bir öğrenme deneyimi sunar. Kitap, Sihirli Beyaz Tüy Uçağı ile yapılan bu yolculukta, çocukları kuzey, güney, doğu ve batı gibi yönleri öğrenmeye ve bu bilgileri kullanarak dünyayı keşfetmeye yönlendirir.

Kitap, suyun önemini vurgulayarak başlar ve su kaynaklarının korunması gerektiğini anlatır. Çocuklar, su düğmesine basarak temiz içme suyu sağlama görevini üstlenirler. Daha sonra okyanuslar, mercan resifleri ve çöller gibi farklı doğal habitatları ziyaret ederek bu alanlardaki sorunları ve mümkün çözümleri keşfederler.

“Dünya'ya Dokun” kitabı, çocukları çevresel sorunların çözümüne aktif olarak katılmaya teşvik etmektedir. Balık düğmesine basarak deniz canlılarının korunmasını, ağaç düğmesine basarak yeniden ağaçlandırmayı ve su düğmesine basarak çöl sulamasını gerçekleştirme gibi görevler verilir. Bu etkinlikler, çocukların çevresel sorumluluk almasını ve küresel vatandaşlık bilincini geliştirmesini amaçlar.

Kitap, çocuklara çevre bilimi ve sürdürülebilirlik konularını anlamaları için zengin görsel içerikler ve etkileşimli öğrenme öğeleri sunmaktadır. Eğitici ve eğlendirici bir yaklaşımla yazılan bu eser, öğretmenler ve ebeveynler için de çocuklarda çevre bilincini geliştirmek adına değerli bir kaynak olarak hizmet etmektedir.

“Dünya'ya Dokun” kitabı, çocukların dünyamızın çeşitli çevresel zorluklarına karşı nasıl pozitif bir etki yaratabileceğini gösteren bir eserdir. Kitap, onları bu süreçte bilgilendirirken aynı zamanda gezegenimizi koruma konusunda motive eder ve ilham verir.

Şekil 8. Dünya’ya Dokun’dan Bir Görsel (s. 19)

3.4.8 Musa, B. B. (2022). *Eko Kahraman*. Altın Kitaplar. ISBN: 978-975-21-2793-7. “Eko Kahraman” adlı çocuk kitabı, küresel çevresel sorunları anlatan ve çocukları doğa ile uyumlu yaşamaya teşvik eden bir eserdir. Kitap, iki genç arkadaş, İpek ve Tibet’in, büyük bir zeytin ağacıyla yaptıkları ve ağacın onlara doğa üzerindeki insan etkisini anlattığı bir diyalog üzerine kuruludur. İpek ve Tibet, çevrelerinde meydana gelen değişiklikleri (bitki örtüsündeki azalmalar, su kaynaklarındaki düşüşler ve iklimdeki anormal değişiklikler) fark ederler ve bu durumu anlamaya çalışırlar.

Kitapta, zeytin ağacı, diğer ağaçlarla kökleri ve yaprakları aracılığıyla iletişim kurduğunu, böylece çevrelerindeki diğer bitkilerle bilgi alışverişinde bulunduğunu açıklar. Ağaç, mevsimlerin değiştiğini, hava koşullarının daha şiddetli hale geldiğini ve bunun bitki ve hayvan yaşamı üzerinde yıkıcı etkiler yarattığını belirtir. Bu diyalog, çocuklara doğadaki her canlının birbiriyle bağlantılı olduğu ve ekosistemdeki her değişikliğin zincirleme tepkilere yol açabileceği mesajını verir. Ağaç, insan faaliyetlerinin doğal dünya üzerindeki etkilerini anlatarak, çocukları bu faaliyetlerin sonuçları hakkında düşünmeye ve daha sorumlu davranmaya teşvik eder.

Kitap, çevresel sorunların üstesinden gelmek için basit ama etkili çözümler sunar: Daha az araba kullanımı, daha az tüketim, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim, ormanların korunması ve daha fazla ağaç dikimi gibi. İpek ve Tibet, bu bilgiler ışığında, çevresel bilinçlerini artırmak ve çevrelerindeki dünyayı iyileştirmek için kendi küçük adımlarını atma kararı alırlar.

“Eko Kahraman” kitabı, çocuklara çevre koruma konusunda ilham vermek ve onları küçük yaşlardan itibaren çevre bilinciyle yetiştirmek amacıyla yazılmıştır. Bu kitap, çocuklara doğayla iç içe bir yaşam sürmenin önemini öğretirken, aynı zamanda onları küçük yaşlardan itibaren çevresel sorunlar konusunda bilinçlendirmeyi ve sorumluluk almaya teşvik etmeyi amaçlar.

Şekil 9. Eko Kahraman’dan Bir Görsel (s. 18)

3.4.9 Kaur, H. (2014). *Temiz Hava/Doğayı Korumak*. Dört Göz Yayınları. ISBN: 978-605-5201-91-3. “Temiz Hava” kitabı, çocuklara hava kirliliğinin zararları ve çevresel sorumluluklarımız hakkında bilgi veren, eğitici bir eserdir. Kitap Ayaz, Bora ve Melike'nin maceraları aracılığıyla hava kirliliğine dair farkındalık yaratmayı amaçlar ve onları bu global sorunla mücadelede aktif rol almaya teşvik eder.

Kitap, çocuk karakterlerin büyük, kara bir toz bulutuyla karşılaşmalarıyla başlar. Bu bulut, kirli havanın somut bir temsili olarak çocukları tehdit eder ve onlara fiziksel olarak zarar verme potansiyeline sahiptir. Bu tehdit anında, maskeli bir adam çocuklara yardım eder ve onlara temiz hava içeren şişeler verir. Bu olay, hava kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkilerini vurgular ve temiz havanın hayati önemini ortaya koyar.

Kitap boyunca çocuklar, hava kirliliğinin nedenleri, sonuçları ve bu sorunla başa çıkmanın yolları hakkında bilgi edinirler. Maskeli adam tarafından verilen bilgiler, hava kirliliğinin doğal afetler ve insan faaliyetleri gibi çeşitli kaynaklardan nasıl kaynaklanabileceğini açıklar. Ayrıca, fosil yakıtların yanması, araba egzozları, ev kimyasalları gibi günlük aktivitelerin nasıl önemli kirlilik kaynakları olduğu üzerinde durulur.

Kitap, çocukları hava kirliliğini azaltma yolları konusunda eğitir. Yürüyerek, bisiklet kullanarak veya toplu taşıma araçlarına binerek ulaşımın nasıl daha çevre dostu hale getirilebileceği, enerji tasarrufu yapmanın ve güneş ışığından faydalanmanın önemi anlatılır. Ayrıca, evde kullanılan kimyasalların azaltılması ve sigara içilmemesi gibi yaşam tarzı değişiklikleri önerilir.

Kitap, çocukların çevresel sorunlara karşı bilinçli ve sorumlu bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunacak bilgiler sunar. Öğretmenler ve ebeveynler için de çocuklara çevre bilincini aşılamada kullanabilecekleri değerli bir kaynak olarak işlev görür. “Temiz Hava” kitabı, çocuklara hava kirliliği konusunda kapsamlı bir bakış açısı sunarken, onları bu küresel soruna karşı duyarlı ve etkili bir şekilde müdahale etmeye yönlendirir. Kitap, çevresel sorumlulukların genç okuyucular tarafından benimsenmesini teşvik eden interaktif ve eğitici bir yaklaşım sergiler.

Şekil 10. Temiz Hava/Doğayı Korumak'tan Bir Görsel (s. 15)

3.4.10 Kaur, H. (2014). Çöp Yıgını/Doğayı Korumak. Dört Göz Yayınları. ISBN: 978-605-5201-88-3. “Çöp Yıgını” kitabı, çocuklara çevre kirliliği ve atık yönetimi konularını anlatarak, sürdürülebilir yaşam tarzlarını benimsemeleri için bilinçlendirme amaçlı yazılmış bir eserdir. Kitap, Caner, Asu, Oya ve Oktay isimli dört arkadaşın, çöplükte beklenmedik bir hazine arayışıyla başlayan macerasını ele alır. Bu süreçte çocuklar, çöplerin çevresel etkilerini ve atık yönetiminin önemini keşfederler.

Çocuklar, başlangıçta bir hazine bulma umuduyla çöplüğe giderler ancak gerçek “hazineyi” (yani çevreyi koruma ve atıkları doğru şekilde yönetme bilgisini) keşfederler. Ümit Bey adında bir karakter aracılığıyla, atıkların çeşitliliği, zararları ve bu atıkların çevre üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde anlatılır. Kitap, katı atıklar, sıvı atıklar, organik atıklar, zararlı atıklar ve geri dönüştürülebilir atıklar olmak üzere çeşitli atık türlerini tanımlar.

Kitap, çocuklara atıkların neden olduğu çevresel sorunlara dikkat çekerken, atık azaltma, yeniden kullanım ve geri dönüşümün önemini vurgular. Atık yönetiminin

ekonomik ve sağlık üzerindeki etkilerine de değinilir, özellikle çöp yığınının nasıl sağlık ve çevresel sorunlara yol açtığı üzerinde durulur.

Ümit Bey'in rehberliğinde çocuklar, çöplerin nasıl düzgün bir şekilde yönetilebileceğini ve çevresel zararların nasıl azaltılabileceğini öğrenirler. Kitap, çocuklara çevreyi korumanın ve atıkları azaltmanın pratik yollarını sunar. Bu öneriler arasında evde atıkların doğru şekilde ayrıştırılması, enerji tasarrufu yapılması ve toplu taşıma kullanılması gibi günlük alışkanlıklar yer alır.

“Çöp Yığını”, çocukları çevresel sorumluluk konusunda eğitmeyi amaçlayan eğitici bir kitaptır. Çevre bilincini artırıcı içeriğiyle öğretmenler ve ebeveynler için çocuklara yönelik değerli bir kaynak olarak hizmet etmektedir. Kitap, çocuklara çevre koruma ve sürdürülebilir yaşam tarzları konusunda ilham verirken, onları bu global sorunlara karşı duyarlı ve etkin bireyler olarak yetiştirmeye katkıda bulunmaktadır.

Şekil 11. Çöp Yığını/Doğayı Koru'dan Bir Görsel (s. 9)

3.2.11 Karaman, G. E. ve Arslan, B. (2022). *İklim Dansı*. Nesin Yayınevi. ISBN: 978-605-278-076-3. “İklim Dansı” adlı kitap, iklim değişikliği konusunu çocuklar için etkileyici ve sanatsal bir yaklaşımla ele alır. Kitabın ana karakteri, doğa ve dansla derin bir bağ kuran küçük bir çocuktur. Dans, onun evrensel bir dilidir ve doğanın ritmini, çevresel değişikliklerin etkisini anlatmanın bir aracı haline gelir.

Karakter, hayatı boyunca çeşitli doğal ortamlarda (kumsallarda, ormanlarda, buz tutmuş göllerde) dans eder. Büyüdükçe, dünyanın da büyüdüğünü ve değiştiğini fark eder. Yanlış tüketim alışkanlıklarının iklim üzerinde yarattığı değişimler, onda hem üzüntü hem de endişe uyandırır. Bu duygularla, artık sessiz kalmayı reddeder ve duygularını dansı aracılığıyla ifade etmeye karar verir.

Özellikle bir gösteri sırasında, iklim değişikliğinin doğaya verdiği zararı temsil eden bir dans sergiler. Selin kararlı gelişini, heyelanın öfkesini, hortumun çaresizliğini ve kuraklığın yarattığı tükenmişliği dansındaki figürlerle yansıtır. Bu performans, sadece teknik bir gösteri olmaktan öte, doğayı temsil eden ve onun sesi olan bir eyleme dönüşür.

Dansı, tüm dünyada yankı bulur ve alkışlar bu kez sanatçı için değil, doğa için atılır. Kitap, bu dansın dünyayı koruyacak ve gelecek nesillere aktarılacak bir “İklim Dansı” olarak tanımlanmasını sağlar. Bu dans, iklim değişikliğiyle mücadelede birleştirici bir simge ve ilham kaynağı haline gelir.

Kitap, çocuklara doğayı koruma bilincini aşlamayı amaçlar ve sanatın, özellikle dansın, sosyal ve çevresel mesajları nasıl güçlü bir şekilde iletebileceğini gösterir. İklim dansı, herkesi iklim değişikliği konusunda eyleme geçmeye ve bu küresel sorunla mücadelede kendi rolünü üstlenmeye teşvik eder.

Şekil 12. İklim Dansı’ndan Bir Görsel (s. 11)

3.5 Veri Çözümleme

Bu araştırmada nitel araştırmalardan doküman analizi ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. İçerik analizi, metinler kullanılarak tekrar edilebilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniğidir (Neuendorf, 2002, s.1). Bu çalışmada da bu araştırma için seçilmiş çocuk kitaplarının içeriği, sürdürülebilirlik alanyazın terimleri ile çözümlenmiştir.

Çözümlemenin kapsamı, sürdürülebilirliğin üç boyutu çerçevesinde şekillendirilmiştir: çevresel sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik ve ekonomik sürdürülebilirlik (Öztürk vd., 2012). Bu boyutların kapsamlı biçimde değerlendirilmesi için Dünya Erken Çocukluk Eğitimi Organizasyonu (OMEP) tarafından sunulan bir raporda sürdürülebilirliğin bileşenlerinin bütünleştirildiği 7R çerçevesinde analiz yapılmıştır (OMEP, 2011). 7R, aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

Tablo 3

Sürdürülebilirliğin Üç Bileşeni ve 7R (Öztürk vd., 2012)

Üç Bileşen	7R	Anlamı
Çevresel	Azalt	Daha az ürünle daha çok şey yapmak
	Tekrar Kullan	Eski, kullanılmış eşyaları başka amaçlar için de kullanmak veya daha çok kullanmak
Sosyal	Saygı Duy	Doğaya ve yeteneklerine saygı duymak
	Sorgula	Başka şeylere de değer vermek
	Yansıt	Dünyadaki kültürel farklılıklardan bahsetmek
Ekonomik	Geri Dönüştür	Kullanılmış eşyaları geri dönüştürmek ve başkaları tarafından da kullanabilmesini sağlamak
	Yeniden Dağıt	Eldeki olanakları ve kaynakları daha eşit kullanmak

Çalışmaya dahil edilen çocuk kitaplarında, Tablo 3’te verilen 7R bileşenleri aranmıştır. Böylelikle eserlerin sürdürülebilirlik bileşenlerini ele alışı değerlendirilmiştir.

Yukarıda anılan üç bileşen, araştırma sorularında yer aldığı gibi kitaplardaki karakterlerin davranışları, kitapların olay örgüsü ve kitaplarda yer alan iletiler düzeyinde çözümlenmiştir.

Örnek: Kitabın ana karakteri Nil, atıklarını tekrar kullanarak doğal gübre oluşturma sürecine katkı sağlamaktadır. Bunu şu sözlerinden anlamak olasıdır: “*İşte en sevdiğim yiyecekler! Bunlar toprakta çözünebilen, toprağa karışabilen atıklardır: Kahve ve çay atıkları, yumurta kabuğu, meyve ve sebze atıkları...*” Bu cümlede geçen “atıklar”, tüketilen besinlerin kompost olarak yeniden değerlendirilmesi kapsamında sunulmakta ve sürdürülebilirliğin çevresel boyutundaki “tekrar kullan” ilkesine uyumluluk göstermektedir.

Bölüm 4

Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularına yanıt aranmak üzere ayrı başlıklar oluşturulmuş ve her kitap bu başlığın altında çözümlenmiştir.

4.1. Seçilen çocuk kitaplarındaki çevresel sürdürülebilirliğin, karakterlerin davranışları, olay örgüsü ve ileti düzeyinde sunumu.

2. Seçilen çocuk kitaplarındaki sosyal sürdürülebilirliğin karakterlerin davranışları, olay örgüsü ve ileti düzeyindeki sunumu.

3. Seçilen çocuk kitaplarındaki ekonomik sürdürülebilirliğin, karakterlerin davranışları, olay örgüsü ve ileti düzeyindeki sunumu.

4.1 Çevresel Sürdürülebilirliğin İncelenmesi

“Soso'nun Kompost Kitabı”, çocuklara yönelik bir sürdürülebilirlik eğitimi sunan bir kitap olarak değerlendirilmektedir. Bu kitap, organik atıkların yeniden değerlendirilmesi ve kompost yapımının temel adımlarını ele alarak, çevresel sorumluluk bilincini aşılamayı amaçlamaktadır. Yazar, karakterler aracılığıyla okuyuculara kompost yapmanın önemi ve bu sürecin doğal döngüye olan katkılarını detaylı bir şekilde anlatmaktadır.

Tablo 4

Soso'nun Kompost Kitabı'nda Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Nil, yemek hazırlarken çıkan atıkları biriktirerek ve onları kompost kutusuna ekleyerek atık miktarını azaltır.	Kitapta kompost yapımının her aşaması boyunca atık azaltma pratikleri vurgulanır.	Atık miktarını azaltarak çevreye olan etkimizi nasıl minimize edebileceğimizi gösterir.
Tekrar Kullan	Kompost kutusu, organik atıkların yeniden kullanıldığı bir yöntem olarak gösterilir; örneğin mutfak atıkları toprağa dönüştürülür.	Kompost yapımı süreci detaylı olarak anlatılır, atıkların toprağa nasıl faydalı hale getirileceği gösterilir.	Doğal kaynakların yeniden kullanımı ile ilgili bilinçlendirme sağlar ve çocuklara atıkların değerli olduğunu öğretir.

Çevresel sürdürülebilirlik açısından, kitapta atık azaltma, tekrar kullanım ve geri dönüşüm konuları ön plana çıkmaktadır. Özellikle Nil karakterinin mutfak atıklarını biriktirerek kompost kutusuna eklemesi, bu atıkların toprağa nasıl

dönüştüğünü göstererek çocuklara atıkların değerli kaynaklar olabileceği mesajını vermektedir.

Azalt: “*Nil, annesinin salata yaparken kestiği rokanın köklerini, babasının havucu soyarken çıkardığı kabukları ayrı bir yerde biriktirir. Çünkü bu sırada hep beni düşünür. Benim yemem için ayırdığı bu atıkları, küçük kovasıyla kapıma kadar getirir*” (s. 9).

Görüldüğü gibi Nil, evde üretilen atıkları azaltarak kompostlama sürecine katkı sağlamaktadır.

Tekrar Kullan: “*İşte en sevdiğim yiyecekler! Bunlar toprakta çözünebilen, toprağa karışabilen atıklardır: Kahve ve çay atıkları, yumurta kabuğu, meyve ve sebze atıkları...*” (s. 12).

Nil, atıklarını tekrar kullanarak doğal gübre oluşturma sürecine katkı sağlamaktadır.

“Ekolojik Mahalle” kitabı, çocuklara yönelik bir sürdürülebilirlik eğitim aracı olarak değerlendirilmektedir. Kitap, bir mahallenin ekolojik olarak nasıl dönüştürülebileceğine dair pratik örnekler sunarak, genç okurlara çevre bilincini ve sürdürülebilir yaşam biçimlerini öğretmeyi amaçlamaktadır. Özellikle su tasarrufu, atık yönetimi ve kompost yapımı gibi günlük yaşamda uygulanabilecek sürdürülebilir yöntemler üzerinde durulmaktadır.

Tablo 5

Ekolojik Mahalle’de Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Kitap, suyun tasarruflu kullanımını vurgular; örneğin, araba yıkama etkinliğinde kovalarla su tasarrufu sağlanmıştır.	Etkinlikler aracılığıyla su tasarrufunun önemi anlatılır ve çevresel etkileri azaltma yolları gösterilir.	Çocuklara su gibi doğal kaynakların korunması ve bilinçli kullanımının önemi öğretilir.
Tekrar Kullan	Sophia'nın oynadığı oyuncakları satışa çıkararak eski eşyaların tekrar kullanılmasını sağlar.	Topluluk etkinlikleri aracılığıyla eski eşyaların nasıl değerlendirilebileceği gösterilir.	Atıkların azaltılması ve eski eşyaların yeniden kullanımı teşvik edilerek çevresel bilinç geliştirilir.

Kitapta çevresel sürdürülebilirlik, azaltma ve tekrar kullanma gibi 7R prensipleriyle ele alınmıştır. Örneğin, su tasarrufu vurgusu, çocukların doğal kaynakların korunması konusunda bilinçlenmelerini sağlamak için önemli bir öğretilidir. Ayrıca, eski eşyaların satışı yoluyla tekrar kullanımının teşvik edilmesi, atıkların azaltılmasına katkıda bulunur.

Azalt: “*Sakın hortumu açıp arabayı yıkadığımızı sanmayın. O zaman çok fazla su harcanır. Oysa su çok değerli. Biz kovalara doldurup sudan tasarruf ettik*” (s. 13).

Görüldüğü gibi su tasarrufuyla su kullanımının azaltılması vurgulanmaktadır.

Tekrar Kullan: “*Sophia da artık oynamadığı 12 oyuncakını küçük bir masanın üzerine koydu. Komşularımız beğendiklerini satın alıyor ve cafemizin parası toplanmaya başlıyordu*” (s. 6).

Yeniden kullanım sayesinde atık miktarı azalırken ekonomiye de katkı sağlanmaktadır.

“Deniz’in Sıfır Atık Kitabı” çocuklara yönelik bir sürdürülebilir yaşam rehberi olarak tasarlanmıştır. Kitap, sıfır atık felsefesini benimseyerek, plastik kullanımını azaltma, geri dönüştürme ve çevreye duyarlı davranışlar sergileme konularında bilinçlendirme ve eğitim sağlamayı hedeflemektedir.

Tablo 6

Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'nda Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Deniz ve Nil, plastik poşet yerine bez çantalar kullanmayı tercih ediyorlar, böylece plastik atık miktarını azaltıyorlar.	Kitap, plastik kullanımını azaltma ve alternatif çözümler sunma üzerine odaklanır.	Plastik atıkların çevreye verdiği zararlar ve bu zararları nasıl azaltabileceğimiz konusunda bilinçlendirir.
Tekrar Kullan	Nil, defterlerini sonuna kadar kullanarak kağıt israfını azaltıyor.	Eğitim materyallerinin maksimum düzeyde kullanılması ve israfın önlenmesi vurgulanır.	Kaynakların daha verimli kullanımının önemi ve çevreye olan etkileri üzerinde durulur, bu sayede çocuklarda israfı önleme bilinci geliştirilir.

Çevresel sürdürülebilirlik kapsamında, plastik poşet kullanımının azaltılması ve bez çantaların kullanımı gibi somut eylemlerle çevresel ayak izinin küçültülmesi teşvik edilmektedir. Kitapta, Nil karakterinin defterlerini sonuna kadar kullanması ve pazar yerlerinde bez çantalar kullanması gibi eylemler, tekrar kullanımın ve kaynak israfının önlenmesinin pratik yollarını örneklemektedir.

Azalt: “İlk önce çöpe hiçbir şey atmadığımız bir gün geçirmeye çalıştık. Bu tabii ki başta çok zor oldu. Ancak otuzuncu günün sonunda bunu başardık” (s. 18).

Görüldüğü gibi, atık miktarını azaltma çabalarıyla sürdürülebilir bir yaşam tarzı benimsenmiştir.

Tekrar Kullan: “Pazara ya da markete giderken bez çantalarımızı yanımıza alıyoruz,” dedi Nil. “Elmalar, domatesler, anne, roka, balkabağı... Hepsini bez çantalarımıza koyuyoruz” (s. 23).

Bez çantaların kullanımıyla, tek kullanımlık plastik poşetlerin tüketimi azaltılarak çevreye olan etkimiz düşürülmektedir.

“Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?” kitabı, çevresel sorunlara çözüm bulma amacı güden ve özellikle toprak koruma konularını ele alan

bir çocuk kitabıdır. Kitap, su tüketimini azaltma, toprağı koruma ve sürdürülebilir tarım tekniklerini teşvik etme gibi çeşitli sürdürülebilirlik bileşenlerini işlemektedir. Bu kitap, okuyuculara çevre bilinci kazandırırken, toprağın önemini ve korunmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Tablo 6

Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak? 'ta Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Kitap, su tüketimini azaltma ve atık üretimini minimizasyon stratejilerini vurgulamaktadır.	Çeşitli bölgelerde su koruma teknikleri ve su tüketiminin nasıl azaltılacağı anlatılır, özellikle kurak alanlarda uygulanabilir yöntemler sunulur.	Su kaynaklarının korunması ve verimli kullanımı üzerine odaklanılır, böylece çevresel etkilerin minimize edilmesi teşvik edilir.
Tekrar Kullan	Kitap genel olarak yeniden kullanım pratiklerini teşvik etmekle birlikte, kullanılmış nesnelerin yeniden kullanımı için spesifik örnekler sunmamaktadır.	Çevresel sürdürülebilirlik bağlamında, genel olarak yeniden kullanımın önemi vurgulanır.	Kaynakların tekrar kullanımının çevresel faydaları üzerinde durularak, çocuklara bu alışkanlıkları benimseme konusunda ilham verilir.

Çevresel sürdürülebilirlik açısından, kitap suyun nasıl korunacağını ve azaltılacağını açıklayarak çöl gibi su kıtlığı olan bölgelerde su tüketiminin azaltılmasının önemine dikkat çeker. Böylece su kaynaklarının verimli kullanımını teşvik edilir. Ayrıca, doğrudan tekrar kullanım örnekleri sunmasa da, çevresel etkilerin azaltılması bağlamında genel sürdürülebilir uygulamaları önerir.

Azalt: *“Bu çölün ortasına, bir yılda sadece, benim bir günde banyoda harcadığım su kadar yağmur yağıyor... bu gerçekten çok az!”* (s. 9).

Su kaynaklarının kısıtlı olduğu vurgulanarak, suyun daha verimli kullanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Tekrar Kullan: Kitapta bu konu doğrudan ele alınmamıştır, ancak çevresel etkilerin azaltılması bağlamında genel sürdürülebilir uygulamalar önerilmektedir.

Saygı Duy: “Toprak, hayvanların yaşamı için de önemli. Tavşanlar, otlar, zebralar, zürafalar ve filler toprakta yetişen bitkilerle besleniyor” (s. 11).

Toprağın yaşamın temeli olduğu ve doğal denge için önemli olduğu vurgulanarak, toprağa saygı duyulması gerektiği vurgulanmıştır.

Tablo 7

Kakazoo’da Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Kitap, pandaların ve fillerin dışkılarının yeniden kullanımını ele alır, bu sayede atık miktarının azalmasına katkı sağlar.	Pandaların ve fillerin dışkılarının çeşitli kullanımları üzerinden atık azaltmanın örnekleri verilir.	Doğal atıkların çeşitli kullanımlarını keşfetmekle, çevreye olan yükü azaltma ve atık miktarını minimize etme önemi vurgulanır.
Tekrar Kullan	Fillerin dışkısından kâğıt üretimi, pandaların dışkısından tuvalet kâğıdı yapımı örnekleri tekrar kullanımı vurgular.	Kitap, hayvan dışkılarının alternatif yollarla değerlendirilmesi süreçlerini ayrıntılı bir şekilde anlatır.	Hayvan dışkılarının çevre dostu ürünler olarak nasıl değerlendirilebileceği ve bu süreçlerin doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunabileceği gösterilir.

Kitap, özellikle hayvan dışkılarının çevresel yararlarını ve bu atıkların nasıl değerlendirilebileceğini vurgular. Pandaların ve fillerin dışkılarının tuvalet kâğıdı ve kâğıt üretimi gibi süreçlerde kullanılması, atık miktarını azaltmayı ve kaynakların yeniden kullanımını öne çıkarır. Bu durum, çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli bir örnektir çünkü doğal atıkların değerlendirilmesi çevreye olan yükü azaltır ve kaynakların verimli kullanımını teşvik eder.

Azalt: “Pandaların kakalarından tuvalet kâğıdı yapılıyor. İnanabiliyor musun?” (s. 17).

Doğal kaynakların korunması için alternatif malzemelerin kullanımı vurgulanarak, atık miktarının azaltılması öne çıkarılmıştır.

Tekrar Kullan: “Fillerin kakasından da kâğıt üretiliyor. Evet!” (s. 21).

Doğal kaynakların daha verimli kullanımı için atıkların tekrar kullanımı ve geri dönüşümü önemlidir.

Saygı Duy: “*Pek çok hayvanın kakası, bitkiler için besin değeri taşır. Onların gelişmesine destek olur*” (s. 10).

Hayvanların atıklarının doğal döngü içinde besin kaynağı olarak değerlendirilmesiyle, doğal kaynaklara saygı duyulmuş olur.

“Dünya'yı İyileştir” kitabı, çocuklara sürdürülebilirlik ve çevre koruma konularını eğlenceli ve etkileşimli bir şekilde anlatmaktadır. Kitapta farklı bölgelerdeki çevresel sorunlara çözüm arayışı, çeşitli sürdürülebilirlik pratikleri aracılığıyla ele alınmıştır.

Tablo 8

Dünya'yı İyileştir'de Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Kitap, mobil hastaneler kurarak sağlık hizmetlerinin kullanımını azaltmayı önerir. Bu sayede, erişim zor olan bölgelerde bile hizmet sağlanabilir.	Mobil hastaneler sayesinde, kaynakların daha verimli kullanımı üzerine durulur, böylece gereksiz tüketim ve israf azaltılır.	Mobil sağlık hizmetleri aracılığıyla kaynak kullanımının optimizasyonunun çevresel etkilerini azaltma önemi vurgulanır.
Tekrar Kullan	Mercan resiflerinin korunması ve yeniden canlandırılması, doğal kaynakların yeniden kullanımını vurgular.	Mercan resiflerinin restorasyonu ve korunması, yeniden kullanımın ekosistem üzerindeki olumlu etkilerini örnekler.	Doğal kaynakların korunması ve yeniden kullanımı, çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunur ve biyoçeşitliliğin korunmasını sağlar.

Kitap, mobil hastaneler kurarak sağlık hizmetlerinin daha etkin kullanılmasını sağlamak gibi, kaynak kullanımını azaltmaya yönelik stratejileri öne çıkarmaktadır. Ayrıca, mercan resiflerinin korunması ve iyileştirilmesi gibi doğal kaynakların yeniden kullanımını teşvik eden önerilerle çevresel sürdürülebilirliği desteklemektedir. Bu çabalar, doğal kaynakların korunmasına ve ekosistem sağlığının iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Azalt: “Sihirli Beyaz Tüy rehberin olacak. Tüye üç kez dokun ve onu Beyaz Tüy Uçağı’na dönüştürmek için hayal gücünü kullan” (s. 5).

Hayal gücünün kullanımı vurgulanarak, atık miktarının azaltılması için alternatif yöntemlerin keşfedilmesi teşvik edilmektedir.

Tekrar Kullan: “Mercan resifleri canlıdır, ancak iklim değişikliği nedeniyle yaşadıkları su çok ısınır... Bu resifin iyileşmesine ve diğer sağlıklı resiflerin korunmasına yardımcı olabilirsin” (s. 16).

Doğal kaynakların korunması ve tekrar kullanımının önemi vurgulanarak, çevresel sürdürülebilirlik için alternatif çözümler sunulmaktadır.

“Dünya'ya Dokun” kitabı, çocuklara sürdürülebilirlik ve çevre koruma konularını interaktif bir yolculukla anlatır. Kitapta, su ve doğal kaynakların korunması, mercan resifleri ve yağmur ormanlarının muhafazası gibi çeşitli sürdürülebilirlik stratejileri üzerinden çevresel, sosyal ve ekonomik bileşenler açısından örnekler sunulmuştur.

Tablo 9

Dünya’ya Dokun’da Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Kitap, temiz içme suyu sağlama ve su kaynaklarının korunması yoluyla su tüketimini azaltmayı önerir. Su kaynaklarını daha etkili kullanma yöntemlerini vurgular.	Kitap, çocukları su kaynaklarının yönetimi ve korunmasına yönelik pratik çözümler geliştirmeye yönlendirir.	Çocuklara su kaynaklarının sürdürülebilir yönetiminin önemi öğretilir, suyun tasarruflu kullanımının çevresel etkileri azaltabileceği vurgulanır.
Tekrar Kullan	Kitapta doğrudan tekrar kullanım örnekleri bulunmasa da, doğal kaynakların korunması genel olarak teşvik edilir.	Çeşitli doğal habitatları ziyaret ederek bu alanlardaki sorunları ve mümkün çözümleri keşfederler.	Doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı, çevresel ayak izinin azaltılmasına ve biyoçeşitliliğin korunmasına katkıda bulunabilir.

Kitap, suyun tasarruflu kullanımını ve korunmasını öne çıkararak, bu kritik kaynağın daha etkin kullanılmasını savunur. Doğal kaynakların korunmasını genel olarak teşvik ederek, çevresel ayak izinin azaltılmasına yönelik yöntemler sunar.

Azalt: “Su, yeryüzündeki en önemli kaynaktır. Ancak bazı yerlerde çok az temiz su var ve su, orada yaşayan insanlara yetmiyor” (s. 12).

Su kaynaklarının kısıtlı olduğu vurgulanarak, suyun daha etkin ve verimli kullanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Tekrar Kullan: Kitapta tekrar kullanım konusunda direkt bir ifade bulunmamaktadır, ancak su ve diğer doğal kaynakların korunması ve etkin kullanımı teşvik edilmektedir.

Doğal kaynakların korunması ve etkin kullanımının önemi vurgulanarak, sürdürülebilir uygulamaların teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 10

Eko Kahraman’da Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	İpek ve Tibet, araba kullanımını, oyuncak ve kıyafet tüketimini azaltarak doğaya zarar veren etkileri azaltmaya çalışırlar.	İpek ve Tibet, çevresel değişiklikleri gözlemleyerek bu zararları nasıl azaltabileceklerini tartışırlar.	Tüketimi azaltarak doğal kaynakların korunmasını sağlamak ve çevresel ayak izini küçültmek gerektiği vurgulanır.
Tekrar Kullan	İpek ve Tibet, kullanılmış eşyaları yeniden kullanarak, doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunurlar.	Eski eşyaların yeniden kullanımı üzerine örnekler sunulur, bu da çocukları bu pratikleri benimsemeye teşvik eder.	Yeniden kullanım, kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayarak atık miktarını azaltır.

Kitap, özellikle daha az tüketim ve doğal kaynakların etkin kullanımı gibi çevresel sorunlara çözümler sunmaktadır. Yeniden kullanım pratiklerini ve çevreye zarar veren etkilerin azaltılmasını öne çıkararak, çevresel bilincin artırılmasını amaçlamaktadır.

Azalt: “İnsanların ihtiyaçlarından daha fazlasını tüketmesinden dolayı fabrikaların çok çalışarak doğaya zarar vermeleri, trafikteki araba sayısının günden güne artması, doğa dostu enerji kaynaklarının kullanılmaması...” (s. 20).

Tüketim alışkanlıklarının doğaya olan etkileri sorgulanarak, kaynak kullanımının ve çevresel etkinin azaltılması gerektiği vurgulanmıştır.

Tekrar Kullan: “Eşyalarımızı yeniden kullanmak üzere dönüştürülmesine öncü olmak...” (s. 21).

Tekrar kullanımın teşvik edilerek, atık miktarının azaltılması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmektedir.

“Temiz Hava/Doğayı Korumak” kitabı, sürdürülebilir çevre uygulamalarını teşvik eden bir çocuk kitabıdır. Kitap, çocuklara ve ailelerine hava kirliliğinin azaltılması konusunda günlük alışkanlıklarını değiştirerek aktif rol alabilecekleri çeşitli yolları sunmaktadır.

Tablo 12

Temiz Hava/Doğayı Korumak’da Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Çocuklar ve aileleri araç kullanımını ve enerji tüketimini azaltarak hava kirliliğini azaltmaya çalışır.	Çocuklar ve aileleri, günlük aktivitelerinde daha az enerji ve daha az araç kullanımı için adımlar atar.	Hava kirliliğinin azaltılması, günlük alışkanlıklarımızda yapacağımız değişikliklerle mümkündür.
Tekrar Kullan	Kitap doğrudan örnekler sunmasa da doğal kaynakların korunması ve etkin kullanımı teşvik edilir.	Çocuklar doğal kaynakların daha etkin kullanılmasının önemini öğrenir ve bu bilgiyi günlük hayatlarında uygular.	Doğal kaynakların etkin kullanımı çevresel etkilerimizi azaltmada kritik bir role sahiptir.

Kitap, araç kullanımının azaltılması, enerji tasarrufu yapılması ve genel olarak doğal kaynakların korunması gibi çevresel sürdürülebilirlik prensiplerine vurgu yapmaktadır. Bunlar, hava kirliliğinin azaltılmasına katkı sağlayarak daha temiz bir çevre oluşturmayı amaçlamaktadır.

Azalt: “Okula ya da markete giderken yürü, bisiklet sür veya otobüse bin. Ailene daha az araba kullanmalarını teklif et” (s. 21).

Taşıt kullanımının azaltılmasıyla, hava kirliliğinin ve karbon emisyonlarının düşürülmesi hedeflenmektedir.

Tekrar Kullan: Bu bileşene kitaptan direkt bir örnek bulunmamaktadır; ancak genel olarak kitap, çevresel koruma ve kaynak yönetimini vurgulamaktadır.

Kaynakların tekrar kullanımının önemi vurgulanarak, atık miktarının azaltılması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmektedir.

“Çöp Yığını/Doğayı Korumak” kitabı, çevresel sorunlar ve sürdürülebilirlik konularını ele alarak, çocukların ve yetişkinlerin bu konulardaki farkındalığını artırmayı amaçlayan bir eserdir. Kitap, çeşitli sürdürülebilirlik prensiplerini işleyerek okuyuculara hem teorik bilgiler sunmakta hem de pratik çözümler önermektedir.

Tablo 11

Çöp Yığını’nda Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Çocuklar, gereksiz alışverişi sınırlayarak ve yalnızca ihtiyaç duyulan ürünleri satın alarak çevresel ayak izlerini azaltır.	Macera sırasında çocuklar, tüketim alışkanlıklarının çevreye olan etkilerini gözlemleyerek bilinçlenir.	Tüketimi bilinçli olarak azaltmak, çevresel ayak izimizi küçültmek ve doğal kaynakları korumak için hayati öneme sahiptir.
Tekrar Kullan	Çocuklar, kullanılmış naylon poşetleri ve eski kıyafetleri yeniden kullanarak atık miktarını azaltma yollarını keşfeder.	Atık yönetimi konusunda bilgi edindikçe, yeniden kullanımın önemini anlarlar ve uygularlar.	Eski eşyaların yeniden kullanılması, atık miktarını azaltır ve çevresel baskıyı hafifletir, kaynakların etkin kullanımını teşvik eder.

Kitap, tüketimin bilinçli olarak azaltılması ve gereksiz alışverişin sınırlandırılması yoluyla çevresel ayak izinin azaltılmasının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, kullanılmayan naylon poşetlerin ve eski kıyafetlerin yeniden kullanılmasını teşvik ederek atık miktarını azaltma yollarını anlatmaktadır.

Azalt: “İhtiyacın olduğu kadar alışveriş yap. İhtiyaç listesi sana bu konuda yardımcı olur” (s. 18).

Tüketim alışkanlıklarının kontrol altına alınması ve gereksiz harcamaların önlenmesiyle, kaynakların daha verimli kullanılması hedeflenmektedir.

Tekrar Kullan: “Eski kıyafetlerinizi yeniden kullanın. İsterseniz ihtiyacı olan biriyle paylaşın ya da temizlik için bez haline getirin” (s. 23).

Eski eşyaların tekrar kullanımıyla, atık miktarının azaltılması ve çevresel etkinin minimize edilmesi hedeflenmektedir.

“İklim Dansı” kitabı, çevresel sorunları sanat yoluyla ele alarak sürdürülebilirlik temalarını işlemiştir. Kitap, bir dansçının doğanın ve çevresel değişimlerin etkilerini yansıtan dans performansları aracılığıyla çevresel bilinci ve sürdürülebilir yaşam tarzlarını teşvik etmektedir.

Tablo 12

İklim Dansı’nda Çevresel Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Azalt	Ana karakter, dansıyla çevresel değişikliklerin etkisini anlatır, izleyicilere daha az tüketim ve sürdürülebilir yaşam biçimlerinin benimsenmesi gerektiğini vurgular.	Performans sırasında iklim değişikliğinin zararları gösterilir.	Dans yoluyla çevresel değişikliklerin etkileri anlatılarak, izleyicilerin çevresel sorumluluklarını artırmak amaçlanır.
Tekrar Kullan	Dansçı, doğal ritimlerin ve çevresel öğelerin sanatta tekrar kullanılmasını sergiler.	Dans gösterileri, doğanın ritmini ve çeşitliliğini yansıtarak çevresel temaları işler.	Doğanın unsurlarının sanatta yeniden kullanılması, çevresel bilincin artırılmasına katkı sağlar.

Kitap, dansçının performanslarıyla iklim değişikliklerinin sebep olduğu zararları anlatması ve daha az tüketim ile daha sürdürülebilir yaşam biçimlerinin benimsenmesi gerektiğini vurgulamasıyla çevresel azaltma prensibini öne çıkarır.

Ayrıca, doğal figürlerle yapılan danslar, doğal ritimlerin ve çevresel öğelerin sanatta tekrar kullanılmasını vurgulamaktadır.

Azalt: “Yanlış tüketimler iklimi değiştirdi. Bu değişimler onu hem çok üzdü hem de endişelendirdi” (s. 5).

İklim değişikliğinin neden olduğu olumsuz etkilerin vurgulanmasıyla, bilinçli tüketim alışkanlıklarının önemi ve çevresel etkinin azaltılması hedeflenmektedir.

Tekrar Kullan: Dans performansında, doğal figürlerin ve simgelerin kullanılması, mevcut doğal unsurların yeniden kullanımına işaret eder. Bileşen kitapta doğrudan belirtilmese de performansta kullanılan sembollerden çıkarılabilir.

4.2 Sosyal Sürdürülebilirliğin İncelenmesi

Tablo 13

Soso'nun Kompost Kitabı'nda Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Soso ve Nil, kompost yaparak doğal döngüye saygı gösterirler ve doğanın işleyişini desteklerler.	Kitap boyunca kompostun doğal süreci ve bu sürecin önemi vurgulanır.	Doğaya saygı göstermenin önemi ve ekosistemimizle uyumlu bir şekilde yaşamının yolları sunulur.
Sorgula	Kitap, çocuklara atık materyallerin sadece çöp olarak görülmemesi gerektiğini, aynı zamanda değerli kaynaklar olarak kullanılabileceğini öğretir.	Çocuklar, atıkların değerlendirilmesi ve kompost sürecinin bilimsel yönleri hakkında bilgi edinir.	Çocuklara çevresel sorunlara karşı sorgulayıcı ve bilinçli bir yaklaşım geliştirmeleri teşvik edilir.
Yansıt	Kitapta doğrudan kültürel farklılıklar üzerinde durulmasa da, çevresel sorumlulukların evrenselliği vurgulanır.	Kitap, farklı toplumları ve kültürleri bir araya getiren çevresel sorumluluk konusunu ele alır.	Çevresel sorumluluğun küresel bir mesele olduğu ve herkesin katkıda bulunabileceği mesajı verilir.

Sosyal sürdürülebilirlik boyutunda, kitap saygı, sorgulama ve kültürel yansıtma gibi temaları işlemektedir. Doğaya saygı gösterilmesi, çevresel sorunlara karşı farkındalık yaratılması ve bu sorunların çözümünde toplumsal katılımın teşvik edilmesi gibi konular öne çıkmaktadır.

Saygı Duy: “*Kompost bitkiler için çok faydalıdır. Aynı zamanda da doğanın kendi geridönüşüm yöntemidir*” (s. 17).

Atık yönetimi konusunda saygı duyulduğunda, kompostlama doğanın kendi geridönüşüm sürecini destekler.

Sorgula: “*Kompost kelimesinin kökeni Latince'dir ve 'bir arada' anlamına gelir. Çünkü kompost yaparken gerekli malzemeleri doğru miktarda ve doğru zamanda bir araya getiririz*” (s. 19).

Kompostlama sürecinin kökeni ve anlamı sorgulanmıştır.

Yansıt: Bu kitapta kültürel farklılıklara doğrudan değinilmemekte, ancak çevre bilinci gibi evrensel bir tema üzerinden çeşitli toplulukları bir araya getiren konular ele alınmaktadır.

Çevre bilinci gibi evrensel konular, kültürel farklılıklara rağmen insanları bir araya getirebilir ve ortak bir amaca hizmet edebilir.

Tablo 14

Ekolojik Mahalle’de Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Kompost yapımı ile doğal atıkların verimli toprağa dönüştürülmesi doğaya saygıyı gösterir. Güneş enerjisi kullanımı vurgulanır.	Topluluk üyeleri bir araya gelerek çevre dostu aktiviteler gerçekleştirir; kompost ve güneş enerjisi kullanımı öne çıkar.	Doğal süreçlere saygı göstermenin ve yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmanın önemi vurgulanır.
Sorgula	Mahallede farklı jenerasyonların katılımı, topluluğun çeşitliliğine değer verilmesini sağlar.	Kuşaklar arası etkileşim ve toplumsal uyum üzerine odaklanılır; çeşitli jenerasyonlardan bireyler bir araya gelir.	Farklı yaş ve kültürlerden insanların ekolojik çabalar içinde bir araya gelmesi teşvik edilir, bu da toplumsal çeşitlilik ve uyumu güçlendirir.
Yansıt	Yaşlıların hikayelerini dinleyerek ve limonata satışıyla kültürel aktarım ve mirasa değer verilmesi örneklendirilmiştir.	Kuşaklar arası etkileşim ve kültürel değerlerin aktarımı üzerine odaklanılır; topluluk etkinlikleri bu değerleri pekiştirir.	Kültürel mirasın ve değerlerin aktarılmasının, toplumun sosyal dokusunu güçlendiren önemli bir unsur olduğu anlatılır.

Sosyal sürdürülebilirlik açısından, kitap, farklı yaş gruplarından insanların ekolojik çabalar içinde bir araya gelmesini ve kültürel aktarımları teşvik eder. Böylece, toplum içinde sürdürülebilirlik bilincinin artırılmasına yardımcı olur. Kitapta ayrıca, doğal süreçlere saygı gösterme ve bunların korunması gerektiği mesajı da güçlü bir şekilde işlenmektedir.

Saygı Duy: “Biz aramızda Prenses Sophia ve Kaptan Jack deriz onlara. Mahallenin altı farklı yerinde salata, yemek ve kahvaltıdan artan bütün malzemeyi içine koyduğumuz kompost kutularımız var” (s. 10).

Atık yönetimi ve geri dönüşümle çevreye olan saygı vurgulanmıştır.

Sorgula: “Bizim için ekolojik topluluk, mahallemizde yaşayan her canlı demek” (s. 14).

Ekolojik topluluğun kapsamı sorgulanarak tüm canlıları ifade ettiği belirtilmiştir.

Yansıt: “Tonton anneanneninin bahçesinde onun yaşında insanlarla tanışmak çok ilginç. O kadar eski zamanda yaşamışlar ki bizim hiç bilmediğimiz çok değişik hikayeler biliyorlar” (s. 17).

Geçmiş nesillerle etkileşime geçmek, doğal yaşam hakkında farklı bakış açılarını ve bilgileri keşfetmemizi sağlamaktadır.

Tablo 15

Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'nda Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Nil ve ailesi, çöpleri azaltarak ve kompost yaparak doğaya saygı gösteriyorlar.	Kitap boyunca çevre dostu yaşam tarzlarının benimsenmesi ve çevresel değerlere saygı gösterilmesi örneklenir.	Doğal süreçlere ve çevreye saygı duymanın ve bunları korumanın önemi vurgulanır.
Sorgula	Deniz, Nil'in çevre dostu yaşam tarzını öğrendikçe atık azaltmanın önemini sorgulamaya başlıyor.	Karakterlerin çevre bilincinin gelişimi ve sorgulayıcı tutumları ele alınır.	Çocuklara çevresel sorunlara karşı sorgulayıcı ve eleştirel bir yaklaşım geliştirmeleri teşvik edilir.
Yansıt	Kitap, genel bir kültürel çeşitlilik temasını işlemese de, çevresel sorumluluk konusunda geniş bir perspektif sunmaktadır.	Çevre bilinci ve korumanın her kültür ve toplulukta nasıl uygulanabileceği üzerinde durulur.	Çevresel sorumluluğun evrenselliği ve herkesin bu konuda bir rol oynayabileceği mesajı verilir.

Sosyal sürdürülebilirlik açısından, Nil ve ailesinin kompost yaparak ve çöpleri azaltarak doğaya duydukları saygıyı göstermeleri, çevresel değerlere olan bağlılığı vurgulamaktadır.

Saygı Duy: “Çöpleri kovaya atmadıysanız ne yaptınız?” diye hayretle sordu Yasemin. “Çöp çıkarmamaya başladık. Bunu da tam beş adımda yapabildik” (s. 18).

Atıkların düzenli olarak ayrıştırılması ve yönetilmesiyle çevreye olan saygı ve sorumluluk gösterilmektedir.

Sorgula: “Nedir bu Beter Beşli? diye sordu sınıfımızın en meraklı çocuğu Alican. Bunun üzerine Nil resmini kaldırıp hepimize gösterdi ve tek tek saydı: Plastik poşetler, plastik su şişeleri, kullanılıp atılan pipetler, kağıt ve plastik bardaklar, peçeteler ve ıslak mendiller” (s. 17).

Atıkların çeşitlerini sorgulayarak, atık üretimini azaltmaya yönelik bilinçlenme sürecine adım atılmıştır.

Yansıt: Kitapta doğrudan kültürel çeşitliliğe odaklanan bir alıntı olmamakla birlikte, çevre bilincinin kültürler arası bir olgu olduğuna dair genel bir anlayış sunulmuştur.

Tablo 16

Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak? 'ta Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Kitap, toprağın önemine ve korunmasına saygı gösterilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.	Toprağın çeşitli ekosistemlerde nasıl korunacağı ve doğal süreçlerin önemi üzerinde durulur.	Toprağın korunması gerektiğini ve bu korumanın doğaya olan saygımızın bir parçası olduğunu vurgular.
Sorgula	Kitap, toprağın kötü kullanımının sonuçlarını sorgulatmakta ve okuyucuları bu konuda düşünmeye teşvik etmektedir.	Sorunların çözümü için alternatif yöntemler arayışı ve çevresel problemlere dikkat çekilmesi ele alınır.	Toprak kullanımı ve çevresel etkileri hakkında sorgulayıcı bir tutum geliştirilmesi teşvik edilir, böylece çocuklar bu konularda bilinçli bireyler olur.
Yansıt	Kitap, toprağın küresel önemini ve farklı bölgelerdeki kullanım şekillerini ele alarak kültürel çeşitlilik üzerinde durmaktadır.	Toprağın çeşitli kültürlerde nasıl kullanıldığı ve bu kullanımların çevresel etkileri tartışılır.	Toprağın korunmasının her kültür ve toplum için önemi vurgulanarak, kültürel çeşitliliğin bu konudaki rolüne dikkat çekilir.

Sosyal sürdürülebilirlik boyutunda, kitap toprağa olan saygıyı öne çıkarır ve toprağın korunması gerektiğini vurgular. Toprağın kötü kullanımının sonuçlarını sorgulatarak okuyucuları düşünmeye ve alternatif çözümler aramaya teşvik eder. Kitap, toprağın küresel önemini ve farklı kültürlerdeki kullanım şekillerini ele alarak kültürel çeşitliliğe de değinir.

Saygı Duy: “*Toprak, hayvanların yaşamı için de önemli. Tavşanlar, otlar, zebralar, zürafalar ve filler toprakta yetişen bitkilerle besleniyor*” (s. 9).

Toprağın yaşamın temeli olduğu ve doğal denge için önemli olduğu vurgulanarak, toprağa saygı duyulması gerektiği vurgulanmıştır.

Sorgula: “*İnsanlar, topraktaki bitkilerden ve sudan faydalanıyorlar ama çoğu yerde yeteri kadar dikkatli davranmıyor, toprağa zarar veriyorlar*” (s. 20).

İnsanların çevresel etkileri sorgulanarak, doğal kaynakların korunması gerektiği vurgulanmıştır.

Yansıt: “*Mesela Eskimolar iglolarını yapmak için yerden kestikleri buzları kullanıyor, Afrikalı Masailer köylerinin duvarlarını kum, kil, saman ve köklerden yaptıkları yumuşak bir sıvayla örüyorlar...*” (s. 17).

Farklı kültürlerin çevresel kaynakları nasıl kullanarak yaşamını sürdürdüğü yansıtılarak, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının önemi vurgulanmıştır.

Tablo 17

Kakazoo 'da Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Kitap, hayvan dışkılarının ekosistemdeki rolünü ve önemini vurgulayarak, doğal süreçlere saygı gösterilmesini savunur.	Hayvan dışkılarının ekosistemdeki çeşitli rolleri ve bu rollerin önemi üzerinde durulur.	Doğal döngülerin ve ekosistemdeki her bileşenin önemini anlamak, doğaya olan saygıyı artırır ve çevresel bilinci pekiştirir.
Sorgula	Kitap, dışkının çeşitli kullanımlarını sorgulayarak, genellikle göz ardı edilen bir konuya dikkat çeker.	Çocuklar, dışkının yararlı kullanımları ve ekosistemdeki rollerini keşfederken, tabu olarak görülen konuları sorgulama fırsatı bulur.	Çocukların dünyayı farklı bir perspektiften görmelerini sağlayarak, çevre hakkında daha derinlemesine düşüncelerine ve bilinçlenmelerine yardımcı olur.
Yansıt	Farklı kültürlerde dışkının farklı kullanımlarını ele alarak kültürel çeşitliliği yansıtır, örneğin misk kedisi kahvesi.	Kitap, dünya genelinde hayvan dışkılarının çeşitli yararlı ve ilginç kullanımlarını tartışır.	Kültürel çeşitliliğin, çevresel uygulamalara ve sürdürülebilirlik çabalarına nasıl zenginlik kattığına dikkat çeker.

Kitap, hayvan dışkılarının ekosistemdeki önemli rollerini ve doğal döngülerdeki yerlerini anlatarak sosyal sürdürülebilirlik boyutuna değinir. Böylece çocuklara doğaya olan saygının önemini öğretir ve çevresel sorunlara karşı duyarlı bir yaklaşım geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, kitap farklı hayvan türlerinin dışkılarının kullanımlarını ele alarak kültürel çeşitlilik ve çevresel sorunlara çeşitli kültürlerin yaklaşımlarını yansıtır.

Saygı Duy: “*Pek çok hayvanın kakası, bitkiler için besin değeri taşır. Onların gelişmesine destek olur*” (s. 10).

Hayvanların atıklarının doğal döngü içinde besin kaynağı olarak değerlendirilmesiyle, doğal kaynaklara saygı duyulmuş olur.

Sorgula: “Bir hayvanın kakası, bitkiler ya da diğer hayvanlar için besin kaynağı olabilir miydi?” (s. 9).

Hayvan atıklarının doğal döngü içindeki rolü sorgulanarak, çevresel etkilerin daha iyi anlaşılması sağlanır.

Yansıt: “Özel bir kedi türünün kakasından kahve üretildiğini söylesek? Sakın diğer kedilerle karıştırma. Yalnızca Endonezya’da yaşayan ‘misk kedisi’nin kakası bu” (s. 28).

Farklı kaynaklardan elde edilen ürünlerin doğal çevreye olan etkileri düşünülerek, sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları teşvik edilir.

Tablo 18

Dünya’yı İyileştir’de Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Mercan resiflerinin ve yağmur ormanlarının korunması, doğaya ve onun kaynaklarına duyulan saygıyı yansıtır.	Doğal habitatların korunması üzerine odaklanarak, çevresel değerlerin ve ekosistemlerin önemi vurgulanır.	Doğaya saygı göstermenin, ekosistem sağlığını korumak ve gelecek nesillere miras bırakmak için kritik olduğu mesajı verilir.
Sorgula	Kitap, çocukları dünya genelindeki çevresel sorunlar hakkında düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eder.	Çeşitli bölgelerdeki çevresel sorunlara dikkat çekilerek, çocuklar bu sorunların üstesinden gelmekte nasıl rol oynayabileceklerini öğrenir.	Çocukların çevresel sorunlara karşı eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi ve etkili çözümler üretme yeteneklerinin teşvik edilmesi amaçlanır.
Yansıt	Kitap, dünya genelinde farklı bölgelerde çevresel sorunları ele alarak kültürel farklılıkları yansıtır.	Kitapta ele alınan çeşitli kültürler ve bölgeler, çevresel sorunlara farklı yaklaşımları ve çözüm stratejilerini sunar.	Kültürel çeşitliliğin ve global bir perspektifin çevresel sorunların anlaşılmasına ve çözümüne nasıl katkıda bulunabileceği üzerine odaklanır.

Kitap, mercan resifleri ve yağmur ormanları gibi doğal alanların korunması yoluyla toplumun çevresel bilincinin artırılmasını vurgulamaktadır. Çocukları çevresel sorunlar hakkında düşünmeye ve sorgulamaya teşvik ederek, çevresel sorumluluk konusunda bilinçli nesiller yetiştirilmesine destek sağlamaktadır. Ayrıca, kültürel çeşitliliği ele alarak, farklı toplulukların çevreyle olan ilişkilerini yansıtmakta ve küresel bir perspektif sunmaktadır.

Saygı Duy: “*Şehrin havasının temizlenmesi için yeşil alanlara ve ağaçlara ihtiyaç vardır*” (s. 21).

Doğal çevreye saygı duyulması gerektiği vurgulanarak, doğal kaynakların korunması ve çevresel sürdürülebilirlik için önlemler alınması gerektiği belirtilmektedir.

Sorgula: “*Bazı yerlerde ihtiyaç duyan insanların tamamına yardım etmeye yetecek kadar doktor veya hastane ne yazık ki yok. Sen bunu değiştirebilirsin*” (s. 8).

Sosyal sorumluluk duygusuyla hareket edilerek, kaynakların adil ve etkin bir şekilde dağıtılması gerektiği sorgulanmaktadır.

Yansıt: “*Yağmur ormanları dünyadaki tüm yaşam için önemlidir. Orada birçok çeşitli bitki ve hayvan türü yaşar*” (s. 24).

Doğal yaşamın çeşitliliğine ve ekosistemlerin önemine vurgu yapılarak, doğal kaynakların korunması gerektiği belirtilmektedir.

Tablo 19

Dünya'ya Dokun'da Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Kitap, mercan resiflerini ve yağmur ormanlarını koruma çabaları aracılığıyla doğaya ve çevreye saygıyı teşvik eder.	Mercan resifleri ve yağmur ormanları gibi doğal habitatların korunması, kitapta öne çıkan temalardandır.	Doğal alanların korunması, doğaya olan saygıyı artırır ve ekosistem sağlığını iyileştirir, bu da toplumun çevresel bilincini pekiştirir.
Sorgula	Kitap, su ve diğer doğal kaynakların kıtlığına dikkat çekerek, bu kaynakların yönetimi ve korunması üzerine düşünmeyi teşvik eder.	Çocuklar, su kaynakları ve çölleşme gibi çeşitli çevresel sorunlar hakkında bilgi edinir ve bu sorunlara çözüm ararlar.	Kitap, çocukları çevresel sorunlar hakkında düşünmeye ve sorgulamaya teşvik ederek, çevre hakkında daha derinlemesine düşüncelerini sağlar.
Yansıt	Kitap, farklı coğrafi bölgelerdeki çevresel sorunları ele alarak dünyadaki kültürel farklılıkları yansıtır.	Kitapta ele alınan çeşitli kültürler ve bölgeler, çevresel sorunlara farklı yaklaşımları ve çözüm stratejilerini sunar.	Kültürel çeşitliliğin, çevresel uygulamalara ve sürdürülebilirlik çabalarına nasıl zenginlik kattığına dikkat çekilir.

Mercan resifleri ve yağmur ormanları gibi doğal habitatların korunmasını vurgulayarak, doğaya ve çevreye olan saygıyı teşvik eder. Ayrıca, kitap su ve diğer doğal kaynakların kıtlığına dikkat çekerek, bu kaynakların yönetimi ve korunması konusunda farkındalık yaratmayı amaçlar.

Saygı Duy: “Balıklar güzeldir ve insanlar için önemlidir. Onları korumak için suyu temiz tutmalıyız” (s. 19).

Doğal yaşamın korunması ve su kaynaklarının temizliğinin önemi vurgulanarak, çevreye saygı duyulması gerektiği belirtilmiştir.

Sorgula: “Her kuyudaki suyu içmek güvenli değildir. Kirli suyu tekrar temiz, güvenli ve içilebilir hale getirmeye yardımcı olacak bazı makineler olduğunu biliyor muydun?” (s. 30).

Temiz su kaynaklarının sınırlı olduğu ve kirli suyun yeniden kullanımının önemi vurgulanarak, suyun etkin bir şekilde yönetilmesi gerektiği sorgulanmıştır.

Yansıt: “Okyanuslar Dünya’daki her hayata dokunur” (s. 16).

Ekosistemlerin önemi vurgulanarak, doğal yaşamın korunması gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 20

Eko Kahraman’da Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Zeytin ağacı, doğal varlıklarla iletişim kurarak, doğaya duyulan saygıyı yansıtır.	Ağaç, İpek ve Tibet’e doğanın dengesi ve önemi hakkında bilgi verir.	Doğal dünya ve onun bileşenlerine saygı duymak, ekosistem sağlığını korumanın temelidir.
Sorgula	İpek ve Tibet, çevrelerindeki değişimleri fark eder ve bu değişikliklerin nedenlerini sorgular.	Çocuklar, çevresel değişikliklerin sebeplerini anlamaya ve çözüm yollarını bulmaya çalışırlar.	Çevresel sorunların farkında olmak ve bunları sorgulamak, bilinçli çözümler geliştirmenin ilk adımıdır.
Yansıt	Kitap, küresel iklim değişikliklerinin etkilerini ve bu durumun dünya genelinde nasıl hissedildiğini ele alır.	Çeşitli coğrafi bölgelerdeki çevresel sorunlar tartışılır ve çözüm yolları aranır.	Küresel çevre sorunlarının etkileri tüm dünyayı etkiler, bu yüzden küresel çözümler geliştirmek önemlidir.

Kitap, özellikle daha az tüketim ve doğal kaynakların etkin kullanımı gibi çevresel sorunlara çözümler sunmaktadır. Yeniden kullanım pratiklerini ve çevreye zarar veren etkilerin azaltılmasını öne çıkararak, çevresel bilincin artırılmasını amaçlamaktadır.

Azalt: “İnsanların ihtiyaçlarından daha fazlasını tüketmesinden dolayı fabrikaların çok çalışarak doğaya zarar vermeleri, trafikteki araba sayısının günden güne artması, doğa dostu enerji kaynaklarının kullanılmaması...” (s. 20).

Tüketim alışkanlıklarının doğaya olan etkileri sorgulanarak, kaynak kullanımının ve çevresel etkinin azaltılması gerektiği vurgulanmıştır.

Tekrar Kullan: “Eşyalarımızı yeniden kullanmak üzere dönüştürülmesine öncü olmak...” (s. 21).

Tablo 21

Temiz Hava/Doğayı Koru’da Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Kitap, hava kirliliğinin doğaya ve insan sağlığına olan etkilerine odaklanarak çevreye saygıyı vurgular.	Çocuklar, hava kirliliğinin zararlarını görür ve bu bilinçle çevreye saygılı davranışlar sergiler.	Doğaya ve çevremizdeki insanlara karşı sorumlu ve saygılı olmak, sürdürülebilir bir toplum için esastır.
Sorgula	Çocuklar, hava kirliliğinin kaynaklarını ve etkilerini sorgular ve çözüm arayışına girer.	Çocuklar, çevrelerinde gözlemledikleri kirlilik sorunlarını sorgular ve bu sorunlara neden olan faktörleri anlamaya çalışır.	Çevresel sorunların kökenlerini sorgulamak, bilinçli ve etkili çözümler üretmemize yardımcı olur.
Yansıt	Kitap, hava kirliliği gibi küresel bir çevre sorununun dünya çapında etkilerini ele alır.	Kitapta, çeşitli bölgelerde hava kirliliği ile mücadele edilirken, bu çabaların küresel ölçekte nasıl yankı bulduğu gösterilir.	Hava kirliliği, sadece yerel değil, global bir sorundur ve küresel çapta iş birliği gerektirir.

Sosyal boyutta, kitap hava kirliliğinin doğal yaşama ve insan sağlığı üzerindeki etkilerini ele almakta ve çevreye saygı duymanın önemini vurgulamaktadır. Çocukların hava kirliliğinin kaynaklarını ve etkilerini sorgulamaları, çevresel sorumluluk bilincinin geliştirilmesine yönelik önemli bir adımdır.

Saygı Duy: “Kirlilik, asit yağmurlarına neden olan asitleşmeye yol açar. Bu yağmur ciddi bir şekilde ağaçlara ve doğal yaşama zarar verir” (s. 14).

Çevre kirliliğinin etkileriyle ilgili farkındalığın artırılması ve doğal yaşamın korunması gerektiği vurgulanmıştır.

Sorgula: “Peki, hava kirliliği konusunda sorumluluklarımız nelerdir?” (s. 10).

Hava kirliliğiyle ilgili kişisel ve toplumsal sorumlulukların sorgulanmasıyla, çevre bilincinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Yansıt: Bu bileşene kitaptan direkt bir örnek bulunmamaktadır; ancak kitap, çeşitli çevresel etkileri geniş bir coğrafi ve kültürel perspektiften ele almaktadır.

Tablo 22

Çöp Yığımı’nda Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Zeytin ağacının doğal yaşama olan saygısını ve atıkların doğa üzerindeki etkilerini çocuklara anlatması.	Çocuklar, doğal yaşamla etkileşim içinde atıkların zararlarını görür ve bu bilinçle hareket eder.	Çevre sorunlarının ciddiyeti ve doğal yaşama duyulan saygının önemi vurgulanır, çevreye zarar veren faaliyetlerden kaçınılmalıdır.
Sorgula	Çocuklar, atıkların kökenini ve çöplerin nereden geldiğini sorgularken, çözüm yollarını araştırırlar.	Çocuklar, çöplükte karşılaştıkları sorunları ve atık yönetiminin önemini sorgular, çevresel bilinç kazanır.	Çevresel sorunları sorgulamak ve kökenlerini anlamak, sorunların çözümünde etkili olmamızı sağlar ve bilinçli bireyler yetiştirir.
Yansıt	Kitap, hava kirliliği ve atıkların küresel etkilerini çocuklara gösterir ve yerel çözümler sunar.	Çeşitli toplumların atık yönetimi uygulamaları ve çevresel etkileri kitapta yansıtılır.	Çevresel kirliliğin küresel etkileri ve yerel çözümler, çocuklara çevre sorunlarının evrenselliğini ve çözümdeki rollerini gösterir.

Sosyal açıdan, kitap, çevresel sorunların ciddiyetine dikkat çekmekte ve doğal yaşama olan saygımızın gerekliliğine odaklanmaktadır. Kitap, çevreye zarar veren atıkların doğal yaşam üzerindeki etkilerini anlatarak çevre bilincini artırmayı hedeflemektedir.

Saygı Duy: “Çöplükler toprak ve hava kirliliğine neden oluyor. Zararlı kimyasal atıklar toprağa sızıyor ve bu da toprak kirliliğine neden oluyor” (s. 11).

Çöp depolama alanlarının çevresel etkilerinin vurgulanarak, atık yönetimi ve çevresel koruma bilincinin artırılması hedeflenmektedir.

Sorgula: “Ama bu çöplüklerin hepsi nereden geliyor?” (s. 9).

Atık üretiminin kaynakları ve nedenleri hakkında sorgulayıcı bir yaklaşımla, çevresel etkilerin azaltılması için farkındalık oluşturulması hedeflenmektedir.

Yansıt: Kitap genel olarak çevresel sorunları işler ve küresel etkileri yansıtır, ancak bu konuda spesifik bir alıntı içermez.

Tablo 23

İklim Dansı'nda Sosyal Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Saygı Duy	Dansçı, doğaya ve onun süreçlerine olan saygısını dansıyla ifade eder.	Dans gösterisi sırasında doğal süreçlerin güzelliği ve önemi vurgulanır.	Doğaya saygı göstermek, her bireyin üzerine düşen bir sorumluluktur ve sanat bu mesajı güçlü bir şekilde iletebilir.
Sorgula	Dansçı, iklim değişikliğinin etkilerini sahneye taşıyarak, izleyicilerin mevcut çevresel politika ve tüketim alışkanlıklarını sorgulamalarını teşvik eder.	İklim değişikliğinin doğurduğu etkiler sahnede canlandırılır.	Toplumsal çevresel sorunlara karşı duyarlılığını ve sorumluluk almasını teşvik etmek için sanat bir araç olarak kullanılır.
Yansıt	Dans gösterisi, çeşitli iklim olaylarını yansıtarak dünya genelinde yaşanan çevresel sorunları sergiler.	Performans, küresel çevresel sorunların etkilerini dramatize eder.	Sanat yoluyla çevresel sorunların küresel etkileri geniş bir kitleye ulaştırılır, farkındalık yaratılır.

Sosyal boyutta, kitap, dansçının doğaya duyduğu saygıyı ve doğal süreçlerin önemini dans yoluyla ifade etmesiyle çevreye ve doğal süreçlere saygı gösterilmesi gerektiğini anlatır. Kitap ayrıca, çevresel sorunları ve bunların çözümlerini sorgulamaya yönelik düşünceleri teşvik eder ve kültürel çeşitlilik bağlamında farklı coğrafi bölgelerdeki çevresel sorunları yansıtır.

Saygı Duy: “*Doğanın ritmini hep çok sevdi*” (s. 3).

Doğaya duyulan saygının vurgulanmasıyla, çevre bilincinin ve doğal çevrenin korunmasına yönelik bir farkındalık oluşturulması hedeflenmektedir.

Sorgula: “*Artık sessiz kalmak istemedi*” (s. 5).

Doğanın sessizliğinin bozulması ve doğal dengenin bozulması üzerine sorgulayıcı bir yaklaşımla, çevresel sorunlara karşı duyarlılığın artırılması ve eyleme geçme çağrısı yapılmaktadır.

Yansıt: “*Bir selin kararlı gelişini, bir heyelanın öfkesini, bir hortumun çaresizliğini, bir kuraklığın tükenmişliğini yansıtıyordu her hareketi*” (s. 8).

Doğanın çeşitli doğal afetler ve iklim değişikliğiyle karşılaştığı zorlukların sanat yoluyla ifade edilmesiyle, çevresel risklerin ve doğa üzerindeki baskıların vurgulanması hedeflenmektedir.

4.3 Ekonomik Sürdürülebilirliğin İncelenmesi

Tablo 24

Soso'nun Kompost Kitabı'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Kompost kutusu, organik atıkların geri dönüştürülüp toprağa katkıda bulunmasını sağlar, böylece atıklar yeniden değerlendirilmiş olur.	Organik atıkların kompost kutusuna eklenme süreci ve bu sürecin toprak için faydaları detaylı olarak anlatılır.	Atıkların ekonomik değere sahip olduğunu ve doğru yönetildiğinde ekosisteme katkıda bulunabileceğini vurgular.
Yeniden Dağıt	Nil'in ailesi mutfakta yarattığı atıkları kompost kutusuna dağıtarak, atıkları ekosistem içinde yeniden dağıtırlar ve bu sayede toprak daha besleyici hale gelir.	Kompost sürecinde, atıkların toprağa nasıl faydalı hale getirileceği üzerinde durulur, böylece ekosistem desteklenmiş olur.	Atıkların yeniden dağıtılmasının ekonomik ve ekolojik faydaları, kitapta pratik örneklerle ele alınır.

Ekonomik sürdürülebilirlik kapsamında, organik atıkların ekonomik değere sahip doğal gübreler olarak geri dönüştürülmesi ve bu atıkların toprağın beslenmesine nasıl katkı sağladığı detaylandırılmaktadır. Ayrıca, Nil ve ailesinin mutfak atıklarını kompost kutusuna dağıtarak ekosistemi nasıl destekledikleri anlatılmaktadır.

Geri Dönüştür: “Yaşadığım sandık, aslında bir kompost sandığı. Peki kompost nedir? Tam olarak Nil'in yaptığı şeydir. Kompost, çürüyüp toprağa karışan ve böylece toprağın besleyiciliğini, verimini artıran atıklarla oluşan doğal gübredir” (s. 16).

Nil'in kompostlama faaliyetleri sayesinde, atıklar geri dönüştürülerek toprağın verimliliği artırılmaktadır.

Yeniden Dağıt: “Nil ve ailesi evde yemek yaptıkça, ben de her gün birbirinden lezzetli şeyler yerim. Bazen Nil bahçeyi temizler, bu sırada evime attığı kuru yapraklar, kuru otlar, kağıt parçaları ve kartonlarla da ayrı bir ziyafet çekerim” (s. 10).

Evdeki atıkların doğru şekilde yönetilmesiyle, çeşitli canlılar beslenebilir ve ekosisteme katkı sağlanabilir.

Tablo 25

Ekolojik Mahalle’de Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Geri dönüşüm malzemelerinin toplanması ve satılması ile kullanılmış eşyaların yeniden değerlendirilmesi sağlanmıştır.	Geri dönüşüm malzemeleri toplanarak satılarak kafe inşaatı için bütçe oluşturulur; bu süreç topluluk içinde işbirliğini ve kaynak yönetimini gösterir.	Geri dönüştürülen malzemelerin ekonomik değere sahip olduğu ve doğru yönetildiğinde topluluk gelişimine katkı sağlayabileceği vurgulanır.
Yeniden Dağıt	Topluluk bahçesinde yetiştirilen sebzeler ve yapılan kompostun kullanımı kaynakların eşit dağılımını teşvik eder.	Topluluk bahçesi ve kafe inşaatı etrafında dönen etkinlikler, kaynakların yeniden dağıtımını ve topluluk içindeki sürdürülebilir kullanımını gösterir.	Yerel üretim ve kaynakların adil dağıtımı, ekonomik sürdürülebilirlik ve topluluk içindeki dayanışmanın önemli bileşenleri olarak ele alınır.

Ekonomik sürdürülebilirlik, kitapta geri dönüşüm ve kaynakların yeniden dağıtımını ile ilgili örneklerle desteklenmektedir. Geri dönüşüm malzemelerinin toplanması ve satılması, kullanılmış eşyaların değerlendirilmesini sağlarken, topluluk bahçesinde yetiştirilen sebzelerin ve yapılan kompostun kullanımı, kaynakların daha eşit ve verimli kullanımını öne çıkarmaktadır.

Geri Dönüştür: “Ekolojik mahalle olmaya karar verdiğimiz için, ne zamandır özel kutularda geri dönüşüm malzemesi topluyoruz. Nick ile bunları poşetlere doldurup belediye görevlisine teslim ettik” (s. 8).

Atıkların geri dönüştürülmesiyle doğal kaynakların korunması ve çevresel etkinin azaltılması sağlanmıştır.

Yeniden Dağıt: “İşte o zaman, kompostumuzu balkonlarında çiçek yetiştiren komşularımıza gübre yerine satıyoruz” (s. 10).

Kompostun geri dönüştürülmesi ve gübre olarak yeniden dağıtılması vurgulanmaktadır.

Tablo 26

Deniz'in Sıfır Atık Kitabı'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Nil, plastik su şişelerini ve diğer plastik ürünleri kullanmamayı seçerek geri dönüşüm yerine kullanımı azaltmayı tercih ediyor.	Plastik ürünlerin kullanımının azaltılması ve alternatif çözümler aracılığıyla çevresel etkilerin minimize edilmesi işlenir.	Geri dönüşümden önce kullanımı azaltmanın, kaynakların daha sürdürülebilir kullanımına nasıl katkı sağlayabileceği öğretilir.
Yeniden Dağıt	Deniz ve arkadaşları, okulda ve evde sürdürülebilir uygulamaları yayarak kaynakları daha eşit bir şekilde kullanılmasını sağlıyorlar.	Okul ve topluluk içinde sürdürülebilir uygulamaların yaygınlaştırılması ve bunun etkileri anlatılır.	Sürdürülebilir uygulamaların yaygınlaştırılması yoluyla kaynakların daha adil ve verimli kullanımının teşvik edilmesi üzerinde durulur.

Geri Dönüştür: “Hiçbiri olmuyorsa geridönüşüm yap, budur son çaren!” (s. 18).

Geri dönüşüm, atıkların yönetimi için önemli bir adım olarak çevresel etkinin azaltılması bağlamında vurgulanmıştır.

Yeniden Dağıt: “Her gün attığımız çöplerin kaydını tutmaya ne dersiniz? Sınıfımızdaki çöp kutusuna en çok neler atıyoruz görelim, azaltmaya çalışalım” (s. 25).

Atık miktarının izlenmesi ve azaltılmasıyla, çevreye olan etki gözlemlenmekte ve daha sürdürülebilir bir yaşam tarzı benimsenebilmektedir.

Tablo 27

Ne Yapsak da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak? 'ta Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Kitap, geri dönüşümle ilgili doğrudan örnekler sunmamaktadır, ancak çevre korumanın ekonomik yönlerine değinmektedir.	Çevre koruma faaliyetlerinin ekonomik yönleri ve bu faaliyetlerin topluma sağladığı katkılar üzerinde durulur.	Çevresel korumanın sadece ekolojik değil, aynı zamanda ekonomik faydalarını da ortaya koymaktadır.
Yeniden Dağıt	Kitap, toprak ve su kaynaklarının daha adil ve etkin kullanımını destekleyen uygulamalardan bahsetmektedir, örneğin, sürdürülebilir tarım teknikleri.	Sürdürülebilir tarım teknikleri ve su yönetimi uygulamaları, kaynakların daha verimli kullanımını öne çıkarmaktadır.	Kaynakların adil ve etkin kullanımı, ekonomik sürdürülebilirlik için kritik önem taşımakta ve bu uygulamalar toplumun genel refahını artırmaktadır.

Ekonomik sürdürülebilirlik açısından, kitap geri dönüşümle ilgili doğrudan bir örnek sunmamakla birlikte, çevresel korumanın ekonomik yönlerine değinir. Özellikle, toprak ve su kaynaklarının daha adil ve etkin kullanımını teşvik eden sürdürülebilir tarım teknikleri ve su yönetimi gibi uygulamaları destekler.

Geri Dönüştür: Kitapta geri dönüşümle ilgili doğrudan bir örnek sunulmamıştır, fakat çevresel koruma ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı genel olarak vurgulanmaktadır.

Çevresel koruma ve kaynakların sürdürülebilir kullanımının önemi vurgulanarak, geri dönüşümün teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yeniden Dağıt: “Böyle giderse, toprak kuraklaşacak ve artık bitki de yetişmeyecek. O zaman bu insanlar yaşamak için ihtiyaçları olan parayı nereden bulacak peki?” (s. 26).

Toprağın kurumasının ve bitkilerin yetişmemesinin sonuçlarının düşündürülerek, doğal kaynakların korunması gerektiği vurgulanmıştır.

Tablo 28

Kakazoo 'da Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Fillerin dışkısından kağıt yapımı ve pandaların dışkısından tuvalet kağıdı üretimi, geri dönüşüm örnekleri olarak sunulur.	Hayvan dışkılarının kağıt ve tuvalet kağıdı gibi ürünlere dönüştürülmesi süreçleri detaylandırılır.	Geri dönüştürülen malzemelerin ekonomik değerini artırarak, çevresel sürdürülebilirlik ve kaynak verimliliğine katkıda bulunabilir.
Yeniden Dağıt	Kitapta doğrudan ele alınmasa da doğal kaynakların yeniden dağıtımını teşvik eden uygulamalar vardır, örneğin sürdürülebilir tarım teknikleri ve su yönetimi.	Kitap, sürdürülebilir tarım ve su yönetimi gibi uygulamalar üzerinden kaynakların daha adil ve etkin kullanımını teşvik eder.	Doğal kaynakların adil ve etkin kullanımının, ekonomik sürdürülebilirlik için kritik önem taşıdığı ve toplumun genel refahını artırabileceği vurgulanır.

Geri Dönüştür: “*Pandaların kakalarından tuvalet kağıdı yapılıyor*” (s. 17).

Atıkların geri dönüşümüyle, doğal kaynakların korunması ve atık miktarının azaltılması sağlanabilir.

Yeniden Dağıt: Kitapta bu bileşene direkt bir örnek bulunmamaktadır, ancak kakaların farklı şekillerde kullanılması, kaynakların yeniden dağıtımını ifade edebilir.

Atıkların farklı şekillerde kullanılmasıyla, kaynakların yeniden dağıtımı ve sürdürülebilirlik sağlanabilir.

Tablo 29

Dünya'yı İyileştir'de Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Kitap, direkt olarak geri dönüşüm örnekleri sunmamaktadır, ancak sürdürülebilirlik ve çevre koruma üzerine genel bir vurgu yapmaktadır.	Kitapta çeşitli sürdürülebilirlik ve çevre koruma uygulamaları aracılığıyla ekonomik kaynakların etkin kullanımı teşvik edilir.	Çevresel korumanın ve kaynak kullanımının, ekonomik sürdürülebilirlik üzerindeki olumlu etkilerini anlamak önemlidir.
Yeniden Dağıt	Yeniden ağaçlandırma faaliyetleri, kaynakların etkin kullanımını ve doğal alanların restorasyonunu teşvik eder.	Yeniden ağaçlandırma projeleri aracılığıyla, doğal kaynakların adil ve etkin bir şekilde kullanılmasına odaklanılır.	Doğal kaynakların adil ve etkin kullanımı, ekonomik faydalar sağlayarak toplumların refahını artırabilir ve ekosistemleri koruyabilir.

Kitap, yeniden ağaçlandırma gibi faaliyetlerle kaynakların daha etkin kullanımını ve doğal alanların restorasyonunu teşvik etmektedir. Bu tür uygulamalar, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını destekleyerek ekonomik faydalar sağlamaktadır. Kitap, doğrudan geri dönüşüm örnekleri sunmasa da, çevre koruma ve kaynakların korunması gibi konularda genel bir vurgu yapmaktadır.

Geri Dönüştür: Kitapta direkt olarak geri dönüşümle ilgili bir alıntı bulunmamaktadır, ancak yeniden kullanım ve kaynakların korunması genel olarak teşvik edilmektedir.

Yeniden kullanımın ve kaynakların korunmasının önemi vurgulanarak, atık miktarının azaltılması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması gerektiği belirtilmektedir.

Yeniden Dağıt: “Kesilen ağaçların yerine yeni ağaçlar dikebiliriz. Buna yeniden ağaçlandırma denir” (s. 26).

Doğal kaynakların korunması ve yeniden dağıtımının önemi vurgulanarak, çevresel sürdürülebilirlik için alternatif çözümler sunulmaktadır.

Tablo 30

Dünya’ya Dokun’da Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Kitapta geri dönüşümle ilgili belirgin bir örnek yoktur, ancak çevresel koruma bağlamında sürdürülebilir pratiklerin önemi vurgulanmaktadır.	Kitap, çeşitli sürdürülebilirlik ve çevre koruma uygulamaları aracılığıyla ekonomik kaynakların etkin kullanımını teşvik eder.	Çevresel korumanın ekonomik yararları üzerine vurgu yapılır, sürdürülebilir uygulamaların ekonomik verimliliği ve maliyet etkinliği öne çıkarılır.
Yeniden Dağıt	Kitap, su kaynaklarını etkin bir şekilde yöneterek, onları ihtiyaç duyulan yerlere taşımayı önerir, böylece kaynakların yeniden dağıtımı vurgulanır.	Kitap, çocukları su kaynaklarının adil ve etkin kullanımı üzerine eğitir, özellikle suyun yeniden dağıtımı ve yönetimi konusunda.	Su kaynaklarının adil ve etkin kullanımı, ekonomik faydalar sağlar ve toplumların refahını artırır, aynı zamanda ekosistemleri korur.

Kitap, su kaynaklarının etkin yönetimi ve yeniden dağıtımı gibi konuları ele alarak, kaynakların adil ve verimli kullanımını destekler. Geri dönüşüm veya yeniden kullanım konularında doğrudan örnekler sunmasa da, kitap çevre koruma ve sürdürülebilir kaynak kullanımının ekonomik yararlarını dolaylı olarak işaret eder.

Geri Dönüştür: Kitapta geri dönüşümle ilgili direkt bir ifade bulunmamaktadır, ancak çevre koruma ve kaynak yönetimi bağlamında sürdürülebilir uygulamaların önemi vurgulanmaktadır.

Yeniden Dağıt: “Çöl gibi toprağın çok kuru olduğu, doğal yağışlarla su ihtiyacı karşılanamayan yerlere de suyu getirebiliriz. Buna sulama denir” (s. 25).

Su kaynaklarının yeniden dağıtımının ve etkin kullanımının önemi vurgulanarak, suyun sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 31

Eko Kahraman’da Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	İpek ve Tibet, çöplerin doğru şekilde ayrıştırılmasını ve geri dönüştürülmesini uygularlar.	Çöplerin ayrıştırılması ve geri dönüştürülmesi, kitapta öne çıkan çevresel stratejilerden biridir.	Geri dönüşüm, kaynakların etkin kullanımını sağlar ve çevresel sürdürülebilirliği destekler.
Yeniden Dağıt	İpek ve Tibet, fazla alınan eşyaların ihtiyaç sahipleriyle paylaşılmasını önerir.	Fazla tüketim alışkanlıklarının azaltılması ve kaynakların adil dağıtımı kitapta işlenir.	Kaynakların adil ve etkin dağıtımı, toplumsal eşitlik ve ekonomik sürdürülebilirlik için önemlidir.

Ekonomik sürdürülebilirlik açısından ise kaynakların verimli kullanımını ve gereksiz tüketimin azaltılmasını vurgulamaktadır. Geri dönüşümün önemini belirtmekte ve kaynakların daha adil bir şekilde dağıtılması gerektiğini önermektedir.

Geri Dönüştür: “(...) eşyalarımızı yeniden kullanmak üzere dönüştürülmesine öncü olmak...” (s. 21).

Atık yönetiminin önemi vurgulanarak, geri dönüşümün teşvik edilmesi ve kaynakların verimli kullanımının sağlanması hedeflenmiştir.

Yeniden Dağıt: “Daha az arabaya binmek, daha az oyuncak ve kıyafet almak, daha az elektrik ve su kullanmak...” (s. 21).

Tüketim alışkanlıklarının gözden geçirilerek, kaynakların tasarruflu kullanımı ve çevresel etkinin azaltılması gerektiği vurgulanmıştır.

Tablo 32

Temiz Hava/Doğayı Koru'da Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Atıkların enerji üretimi için geri dönüştürülmesi ve evde geri dönüşüm uygulamalarının teşvik edilmesi önerilir.	Çocuklar, atıkları ayrıştırarak geri dönüşümün nasıl yapıldığını öğrenir ve bu uygulamaları evlerinde hayata geçirir.	Geri dönüşüm, kaynakların verimli kullanımını sağlar ve ekonomik sürdürülebilirlikte önemli bir role sahiptir.
Yeniden Dağıt	Enerji tüketiminin azaltılması ve su kaynaklarının korunması gibi kaynakların daha adil ve etkili kullanılması teşvik edilir.	Çocuklar, enerji ve suyun daha bilinçli kullanımı konusunda eğitilir ve bu kaynakların korunmasına yönelik adımlar atar.	Kaynakların adil ve etkin kullanımı, toplumsal refahı artırır ve çevresel baskıyı azaltır.

Ekonomik açıdan, kitap atıkların enerji üretimi için geri dönüştürülmesini ve evde geri dönüşüm uygulamalarının teşvik edilmesini önermektedir. Ayrıca, kaynakların daha adil ve etkin kullanımını teşvik ederek, örneğin enerji tüketiminin azaltılması ve su kaynaklarının korunması gibi uygulamaları desteklemektedir.

Geri Dönüştür: “Şişe ve kavanoz gibi malzemeleri tekrar kullanın. Gübreler atıkları azaltır. Geri dönüşüm kutularını sıkça kullanın” (s. 27).

Geri dönüşümün teşvik edilerek, atık yönetiminin etkin bir şekilde yapılması ve doğal kaynakların korunması hedeflenmektedir.

Yeniden Dağıt: “Havaya verdiği zararı azaltmak için yapabileceğin birçok yol var” (s. 20).

Bireylerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik çeşitli seçeneklerin sunulması, çevre bilincinin artırılması ve sürdürülebilir yaşam için farkındalığın oluşturulması hedeflenmektedir.

Tablo 33

Çöp Yığını 'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Çocuklar, geri dönüşebilir malzemelerin doğru şekilde ayrıştırılması ve yeniden kullanılması konusunda bilgi edinirler.	Atıkların enerji üretimi için nasıl geri dönüştürüldüğünü ve evde geri dönüşüm uygulamalarının nasıl yapıldığını öğrenirler.	Geri dönüşüm, kaynakların verimli kullanımını sağlar ve hem ekonomik hem de çevresel yararlar sunar.
Yeniden Dağıt	Kitap, kaynakların adil ve etkin kullanımını teşvik eder, özellikle enerji tüketiminin azaltılması ve su kaynaklarının korunması.	Çocuklar, kaynakların daha etkili kullanımı için çevresel sorunlara çözümler geliştirir ve uygular.	Kaynakların adil ve etkin kullanımı, toplumun sürdürülebilirliğini artırır ve çevresel baskıyı azaltır.

Ekonomik boyutta, kitap geri dönüşümün ekonomik ve çevresel yararlarını açıklar ve geri dönüşebilir malzemelerin doğru şekilde ayrıştırılması ve yeniden kullanılması gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca, kaynakların adil ve etkin kullanımını teşvik ederek, çöplerin yönetiminde yenilikçi yaklaşımların ve kaynakların korunmasının önemini ortaya koymaktadır.

Geri Dönüştür: “Geri dönüşebilir atıklar; kağıt atıkları, cam atıkları, plastik atıkları gibi, gübrelenebilir atıklar ve diğer atıklar diye. Böylece çöplerin nereye gittiğini bilirsin” (s. 17).

Atık türlerinin sınıflandırılması ve geri dönüşüm sürecine katkı sağlanmasıyla, atık yönetiminin etkin bir şekilde yapılması ve kaynakların korunması hedeflenmektedir.

Yeniden Dağıt: “İhtiyacın olduğu kadar alışveriş yap” (s. 18).

Bu cümle, kaynakların daha dikkatli ve adil kullanılmasını teşvik eder.

Tüketim alışkanlıklarının sürdürülebilir ve bilinçli bir şekilde yönetilmesiyle, doğal kaynakların daha verimli kullanılması ve çevresel etkinin azaltılması hedeflenmektedir.

Tablo 34

İklim Dansı 'nda Ekonomik Sürdürülebilirlik

7R	Karakterin Davranışı	Olay Örgüsü	İleti
Geri Dönüştür	Dans gösterilerinde kullanılan malzemelerin çevre dostu şekilde geri dönüştürülmesi öne çıkar.	Kostüm ve dekorasyon malzemeleri çevre dostu materyallerden seçilir.	Sanatsal üretimde çevre dostu malzemelerin kullanılması, ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirliği destekler.
Yeniden Dağıt	İklim dansının küresel olarak yayılması, bilginin ve kaynakların geniş bir kitle tarafından paylaşılmasını simgeler.	Dans gösterisi dünya çapında sergilenir ve geniş bir izleyici kitlesi tarafından öğrenilir.	Bilginin ve kültürel üretimlerin geniş kitlelerce paylaşılması, küresel bir bilinç ve sorumluluk duygusu yaratır.

Ekonomik açıdan, kitap, sanatta kullanılan malzemelerin ve ifadelerin çevre dostu şekilde geri dönüştürülmesi fikrini işler. Ayrıca, dansın global olarak yayılması ve herkesin bu dansı öğrenip uygulaması, bilginin ve kaynakların geniş kitleler tarafından paylaşılmasını ve yeniden dağıtılmasını öne sürer.

Geri Dönüştür: Dans performansı sırasında kullanılan doğa figürleri, geri dönüştürülmüş materyallerin ve konseptlerin sanata entegrasyonunu simgeler. Bu doğrudan kitapta ifade edilmez, ancak performansın çevresel bir mesaj taşıdığı varsayılabilir.

Yeniden Dağıt: “Bu dans tüm dünyaya yayıldı” (s. 11).

Sanatın evrensel bir iletişim aracı olarak kullanılmasıyla, çevresel duyarlılığın küresel bir ölçekte yayılması ve toplumsal farkındalığın arttırılması hedeflenmektedir.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, tez kapsamında seçilen 11 erken çocukluk dönemi çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik temasının nasıl ele alındığı incelenmiştir. Her kitapta ele alınan çevresel sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik ve ekonomik sürdürülebilirlik konuları; karakterlerin davranışları, olay örgüsü ve ileti düzeyinde değerlendirilmiştir.

İncelenen kitaplarda genellikle atık azaltma, enerji kullanımının düşürülmesi, su tasarrufu gibi konulara değinilmiştir. Ayrıca doğal kaynakların yeniden kullanımını teşvik eden eserler de yoğundur. Kültürel çeşitlilik ve çevresel sorunların küresel etkileri, her kitapta işlenmemiş, ayrıca geri dönüşüm ve yeniden dağıtma bileşenleri de daha az ele alınmıştır.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde incelenen çocuk kitaplarında çevresel sürdürülebilirliğin diğer sürdürülebilirlik bileşenlerine göre diğer bileşenlere göre daha sık ifade edildiği görülmektedir. Sürdürülebilirlik kavramından ilk olarak “çevre koruma kavramının geliyor olması, kitaplarda görülen genel bir eksiktir. Bu eksik tanımın, çocuk okuyucunun belleğine yerleşmesinin önüne geçilebilmesi için sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik bileşenlerinin de kitaplarda “olay örgüsü” “karakter” ve “ileti” düzeyinde öne çıkarılması gerekmektedir.

Tez kapsamında incelenen çocuk kitaplarında çevresel, sosyal, ekonomik sürdürülebilirlik bileşenlerin genel değerlendirmesi Tablo 37’de yer almaktadır.

Tablo 37

İncelenen Çocuk Kitaplarında Sürdürülebilirlik Bileşenlerinin Genel Değerlendirmesi

Üç Bileşen	7R	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11
Çevresel	Azalt	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Tekrar Kullan	X	X	X	X	X	X		X	X		X
Sosyal	Saygı Duy	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Sorgula	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Yansıt		X		X	X	X	X		X	X	X
Ekonomik	Geri Dönüştür	X	X	X		X			X	X	X	X
	Yeniden Dağıt	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X

Tablo 16’ da görüldüğü gibi incelenen 11 çocuk kitabında çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin birbirine yakın ele alındığını; çevresel sürdürülebilirliğin ise en güçlü bileşen olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan "Azalt" bileşeni 11 kitapta yani tüm kitaplarda bulunmakla birlikte, "Tekrar Kullan" bileşeni 9 eserde tespit edilmiştir. Sosyal sürdürülebilirlik ilkelerinden “Saygı Duy” ve “Sorgula” bileşeni 11 kitapta yani tüm kitaplarda bulunmakla birlikte “Yansıt” bileşeni 7 eserde tespit edilmiştir. Ekonomik sürdürülebilirlik ilkelerinden "Geri Dönüştür" bileşeni 7 eserde ve "Yeniden Dağıt" bileşeni 9 eserde bulunduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, "Tekrar Kullan" bileşeni sadece 2 kitapta ele alınmışken "Yeniden Dağıt" bileşeni yalnızca 1 kitapta yer almıştır. Bu durum, çocuk kitaplarında geri dönüşüm ve kaynakların tekrar kullanımı konularının daha az vurgulandığını ortaya koymaktadır.

Sürdürülebilirlik ilkeleri genellikle karakter davranışları ve olay örgüsü aracılığıyla okuyucuya ulaştırılmaktadır. Örneğin, karakterlerin doğaya saygılı davranışları veya bir hikâyenin ana teması olarak çevre koruma konuları sıklıkla işlenmiştir. Ancak, bazı kitaplarda bu ilkelerin yeterince tartışılmadığı ve iletilerin okuyucuya yeterince etkili bir şekilde aktarılmadığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada elde edilen sonuçlar, çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik temalarının işlenişi ele alınmıştır. Bulgular, çevresel sürdürülebilirliğin diğer bileşenlere göre daha çok vurgulandığını göstermektedir, ancak sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik unsurlarının daha zayıf ele alındığı görülmektedir.

Baratz ve Hazeira (2012), çocuk edebiyatının sürdürülebilirlik eğitimi için önemli bir araç olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Marnice (2015) çalışmasında, çocuk edebiyatının sürdürülebilirliğe giden kapı olarak işlev görebileceği ve eğitimin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada kilit bir rol oynayabileceği tartışılmıştır. Bu bağlamda; tezde incelenen 11 kitabın sürdürülebilirlik eğitiminde kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Muthukrishnan ve Kelley (2017), çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik kavramlarını ileten görsellerin etkisini incelemiştir. Çalışma, görsellerin çevre eğitimi ilkelerini pekiştirebileceğini ancak bu görsellerin çoğunun sürdürülebilirlik ideallerini yeterince desteklemediğini ortaya koymuştur. Tez için incelenen metinlerin görsellerinin sürdürülebilirlik niteliklerinin yeterli olmadığı incelenmiştir. Çocuk kitaplarında kullanılan görsellerin, sürdürülebilirlik mesajlarını etkili bir şekilde iletmek için daha dikkatli bir şekilde tasarlanması gerektiğini göstermektedir.

Kütük (2019) çalışmasında, eko-okullardaki çocuk kitaplarının çevre eğitimi açısından incelendiği ve çoğunlukla biyoçeşitlilik ve doğa gibi konulara odaklandığı gösterilmiştir. Çalışma için incelenen kitapların sadece biyoçeşitlilik ve doğa gibi konuların önemli olmadığı sosyal sürdürülebilirlik ve ekonomik sürdürülebilirlik yönlerinden de önemli olduğu incelenmiştir. Çocuk kitaplarında çevre eğitimi açısından ele alınan konular daha dikkatli bir şekilde planlanması beklenir.

Bu çalışmaların ışığında, çocuk kitaplarında sürdürülebilirlik temalarının daha kapsamlı ve dengeli bir şekilde işlenmesi, öğretim programlarına daha etkin entegrasyonu ve eğitimcilerin bu konuda daha fazla bilgilendirilmesi önerilebilir. Ayrıca, çocuk kitaplarında kullanılan görsel ve yazılı içeriğin, sürdürülebilirlik ilkelerini daha etkili bir şekilde yansıtabilecek şekilde tasarlanması düşünülmektedir.

Bu çalışma, incelenen 11 erken çocukluk dönemi kitabında “tekrar kullan” konusunun sıkça ele alındığını göstermektedir. Öte yandan erken çocukluk dönemi kitaplarında geri dönüşüm ve kaynakların tekrar kullanımı gibi konuların daha fazla

vurgulanması gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilirliğe dair iletilerin daha etkili bir şekilde okuyucuya aktarılması için hikâye örgüsünde ve karakterler geliştirmede ayrıntılara daha fazla yer vermenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Küçük çocukların çevresel algıları, duyarlılıkları, sonraki yıllardaki tutumları etkileyebileceği için okul öncesi dönemde eko-fobi ve eko-kaygının ortaya çıkmaması da önem taşımaktadır. Bu nedenle küçük çocukların gelişim özelliklerinden yola çıkılarak çevreye yönelik olumlu bir bakış açısı geliştirilmelidir. Gelişim özellikleri açısından çevresel eğitimin “yakından uzağa”, “bilinenden bilinmeyene” ilkeleri doğrultusunda planlanması gereklidir.

Tüm bulgular göz önünde bulundurulduğunda; eğitimin ailede başladığını hatırlayarak çevre eğitimi alanı üzerine çalışan uzmanların, öğretmenlerin planladığı sürdürülebilirlik etkinliklerinin ve sürdürülebilirlik konulu çocuk kitaplarının ebeveynlere tanıtılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alerby, E. (2001). Roaming in the landscape of thought: a study of the thinking of children about the environment. *Didacta Varia*, 6(2), 29-43.
- Aydın, A., & Ceylan, Ş. (2023). Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarının çevre okuryazarlığı bileşenleri açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (68), 384-411.
- Aykaç, D. (2022). *Ege Üniversitesi öğrencilerinin sürdürülebilirlik konusundaki bilgi düzeyi, tutum ve davranışlarının sürdürülebilirlik bilinci ölçeği ile belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Baratz, L., & Hazeira, H. (2012). Children's Literature as an Important Tool for Education of Sustainability and the Environment. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 2(1).
- Barrett, P. M., Cooper, M., & Teoh, A. B. (2014). When time is of the essence: a rationale for earlier early intervention. *Journal of Psychological Abnormalities in Children*, 3(4), 133-140.
- Baumgartner, S., & Quass, M. F. (2009). What is Sustainability Economics? *University of Lüneburg Working Paper Series in Economics*.
- Bhagwanji, Y., & Born, P. (2018). Use of children's literature to support an emerging curriculum model of education for sustainable development for young learners. *Journal of Education for Sustainable Development*, 12(2), 85-102.
- Bonnett, M. (2002). Education for sustainability as a frame of mind. *Environmental Education Research*, 8(1), 9-20.
- Bonnett, M., & Williams, J. (1998). Environmental education and primary children's attitudes toward nature and the environment. *Cambridge Journal of Education*, 28(2), 159-175.
- Bozlağan, R. (2004). Sürdürülebilir gelişme kavramı üzerine yapılan tartışmalara bir bakış. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(3-4), 1-19.
- Bulut, B., & Çakmak, Z. (2018). Sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve öğretim programlarına yansımaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2680-2697.
- Bulut, Y., & Polat, Ö. (2019). Erken çocukluk eğitiminde sürdürülebilirlik kavramının incelenmesi. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 35-58.

- Burger, K. (2013). *Early childhood care and education and equality of opportunity: theoretical and empirical perspectives on social challenges*. Springer Fachmedien: Wiesbaden.
- Campbell, E., Skovdal, M., & Campbell, C. (2013). Ethiopian students' relationship with their environment: implications for environmental and climate adaptation programmes. *Children's Geographies*, 11(4), 436-460.
- Carroll, A. B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *Academy of Management Review*, 4(4), 497–505.
- Colantonio, A. (2009). Social sustainability: A review and critique of traditional versus emerging themes and assessment methods. In Horner, M., Bebbington, J., & Emmanuel, R. (Eds.), *SUE-Mot Conference 2009: Second international conference on whole life urban sustainability and its assessment: Conference proceedings*, (pp. 865-885). Loughborough University.
- Davis, J. (2009). Revealing the research ‘hole’ of early childhood education for sustainability: a preliminary survey of the literature. *Environmental Education Research*, 15(2), 227-241.
- Davis, J., Rowntree, N., Gibson, M., Pratt, R., & Eglington, A. (2005). Creating a culture of sustainability: From project to integrated education for sustainability at campus kindergarten. In W. L. Filho (Ed.), *Handbook of sustainability research* (pp. 563-594). Germany: Peter Lang Publishing.
- Demirbaş, Ç. Ö. (2015). Öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeyleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 31, 300-316.
- Doane, D., & MacGilivray, A. (2001). Economic Sustainability: The Business Of Staying In Business. *Industry Week*, 255(10), 11.
- Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond The Business Case For Corporate Sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11(2), 130–141.
- Elkington, J. (2013). Enter the triple bottom line. In *The Triple Bottom Line* (pp. 1-16). Routledge.
- Farley, H. M., & Smith, Z. A. (2013). *Sustainability: If It's Everything, Is It Nothing?* London: Routledge.
- Fien, J., & Gough, A. (1996). Environmental education. In R. Gilbert (Ed.), *Studying society and the environment: A handbook for teachers* (pp. 200-216). Melbourne: Macmillan Education Australia.

- Gambino, A., Davis, J., & Rowntree, N. (2009). Young children learning for the environment: Researching a forest adventure. *Australian Journal of Environmental Education*, 25, 83-94.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *International Journal of Economics Politics Humanities and Social Sciences*, 3(3), 196-2015.
- Gill, T. (2014). The benefits of children's engagement with nature: A systematic literature review. *Children, Youth and Environments*, 24(2), 10-34.
- Gladwin, T., Kennely, J., & Krause, S. T. (1995). Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications of Management Theory and Research. *Academy of Management Review*, 20(4), 874-904.
- Goel, S., & Sivam, A. (2015). Social dimensions in the sustainability debate: The impact of social behaviour in choosing sustainable practices in daily life. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 7(1), 61-71.
- Gough, A. (1997). *Education and the environment: Policy, trends and the problems of marginalisation*. Melbourne: The Australian Council for Educational Research.
- Gough, A. (2013). The emergence of environmental education research. A "History" of the field. In R. B. Stevenson, M. Brody, J. Dillon, & A. E. J. Wals (Eds.), *International handbook of research on environmental education* (pp. 13-22). New York: Routledge.
- Güngör, Z. (2023). *Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının sürdürülebilir kalkınma amaçları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hager, S., Straka, T., & Irwin, H. (2007). What do teenagers think of environmental issues and natural resources management careers? *Journal of Forestry*, 105(2), 95-98.
- Haktanır, G. (2015). Okul öncesi dönemde çevre eğitimi. In *Çevre eğitimi*. Türkiye Çevre Eğitimi Vakfı Yayını.
- Harris, J. M. (2003). Sustainable Development: Defining a New Paradigm. *Internet Encyclopaedia of Ecological Economics*, 1(1), 1-12.
- Hirst, N. J., & Wilkinson, C. (2022). Student authors, children's literature and early childhood education for sustainability: findings from a pedagogic research project. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 9(1), 40-57.

- ICLEI (2002). *Second Local Agenda 21 Survey*. New York: United Nations Commission on Sustainable Development.
- Jones, M. (2015). *Children's literature: A gateway to sustainability*. University of Victoria.
- Kahn, P., & Kellert, S. (2002). *Children and nature: Psychological, sociocultural, and evolutionary investigations*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Kahriman-Öztürk, D., Olgan, R., & Güler, T. (2012). Preschool children's ideas on sustainable development: How preschool children perceive three pillars of sustainability with regard to 7R. *Educational Sciences: Teory and Practice*, 12(4), 2987-2995.
- Kalvaitis, D., & Monhardt, R. M. (2015). Children voice biophilia: The phenomenology of being in love with nature. *Journal of Sustainability Education*, 9, 1-21.
- Kaya, N., Çobanoğlu, M., & Artvinli, E. (2010). Sürdürülebilir kalkınma için Türkiye'de ve dünyada çevre eğitimi çalışmaları [Bildiri]. 6. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Ankara Üniversitesi.
- Kellert, S. R. (1996). *The value of life*. Washington, DC: Island Press.
- Koçak, F., & Balcı, V. (2010). Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 213-222.
- Korkmaz, A. (2020). Sürdürülebilirlik İçin Drama Eğitim Programının 48-60 Aylık Çocukların Zihin Kuramı ve Empatik Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kotler, P. (2011). Reinventing Marketing to Manage The Environmental Imperative. *Journal Of Marketing*, 75(4), 132-135.
- Kuşçuoğlu, A. (2022). 6 yaş ve üzeri çocuk kitapları için sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde bir örnek uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Kütük, A. (2019). Eko-okullardaki çocuk kitaplarının çevre eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Li, Y., & Chen, X. (2008). The Investigation and Countermeasure Analysis of the Secondary Students' Environmental Consciousness. *Environmental Science and Management*, 33(11).

- Louv, R. (2005). *Last child in the woods: Saving our kids from nature deficit disorder*. Chapel Hill, North Carolina: Algonquin Books.
- Lucas, A. (1972). *Environment and environmental education: Conceptual issues and curriculum implications* (unpublished Ph.D. thesis). Ohio State University.
- Mak, Y., & Peacock, C. (2011). Social sustainability: A comparison of case studies in UK, USA and Australia. 17th Pacific Rim Real Estate Society Conference, 16-19 January, Gold Coast-Australia, 1-14.
- Markowitz, A. J., Bassok, D., & Hamre, B. (2018). Leveraging developmental insights to improve early childhood education. *Child Development Perspectives*, 12(2), 87-92.
- Markulev, A., & Long, A. (2013). On Sustainability: An Economic Approach. *Productivity Commission Staff Research Note*, (May), 1–23.
- McConnell, J., & Stephen, N. (2005). *Choosing Our Future: Scotland's Sustainable Development Strategy*. Edinburgh: Scottish Executive.
- McKenzie, S. (2004). Social Sustainability: Towards Some Definitions. *Hawke Research Institute, Working Paper Series*, 27, 1-31.
- McKeown, R. (2014). The leading edge of teacher education and ESD. *Journal of Education for Sustainable Development*, 8(2), 127-131.
- Menteşe, S. (2017). Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Toprak, Su ve Hava Kirliliği: Teorik Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 381-389.
- Moldan, B., Janoušková, S., & Hák, T. (2012). How to understand and measure environmental sustainability: Indicators and targets. *Ecological Indicators*, 17, 4-13.
- Morelli, J. (2011). Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1(1), 1-10.
- Muthukrishnan, R., & Kelley, J. E. (2017). Depictions of sustainability in children's books. *Environment, Development and Sustainability*, 19, 955-970.
- Neuendorf, K. A. (2002). *The content analysis guide book*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- O'Brien, L., & Murray, R. (2007). Forest School and its impacts on young children: Case studies in Britain. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6(4), 249-265.
- Olgan, R. (Ed.). (2020). *Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi*. Ankara: Vadi Grup Basım.

- Orr, D. (2002). Political Economy and the Ecology of Childhood. In P. Kahn & S. Kellert (Eds.), *Children and nature: psychological, sociocultural, and evolutionary investigations* (pp. 279-305).
- Özdemir, B.B. (2005). Sürdürülebilir çevre için binaların enerji etkin pasif sistemler olarak tasarlanması. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, O. (2007). Yeni bir çevre eğitimi perspektifi: Sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitim. *Eğitim ve Bilim*, 32(145), 23-39.
- Öztürk, M. (2017). Düşünce yazısı: Sürdürülebilir Gelişme odaklı Eğitim: Kuramsal Çerçeve, Tarihsel Gelişim ve Uygulamaya Dönük Öneriler. *İlköğretim Online*, 16(4), 1-11.
- Payne, P. (1998). Children's' conceptions of nature. *Australian Journal of Environmental Education*, 14, 19-26.
- Prasad, M., Mishra, T., & Bapat, V. (2019). Corporate social responsibility and environmental sustainability: Evidence from India using energy intensity as an indicator of environmental sustainability. *IIMB Management Review*, 31(4), 374-384.
- Pyle, R. M. (1993). *The thunder tree: Lessons from an urban wildland*. Boston: Houghton Mifflin.
- Roe, J., & Aspinall, P. (2011). The emotional affordances of forest settings: An investigation in boys with extreme behavioural problems. *Landscape Research*, 36(5), 535-552.
- Saraç, B., & Alptekin, N. (2017). Türkiye'de İllerin Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(1), 19-49.
- Sencar, P. (2007). Türkiye'de Çevre Koruma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. [Unpublished Master's Thesis]. Trakya Üniversitesi.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Singh, P., & Anekar, U. (2018). The importance of early identification and intervention for children with developmental delays. *Indian Journal of Positive Psychology*, 9(2), 233-237.
- Sobel, D. (1996). *Beyond ecophobia: Reclaiming the heart in nature education*. Great Barrington, MA: The Orion Society.

- Sönmez, E., & Yerlikaya, Z. (2017). Ortaokul öğrencilerinin çevresel bilgi düzeyleri ve çevreye yönelik tutumları üzerine bir alan araştırması: Kastamonu ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1239-1249.
- Spearman, M., & Eckhoff, A. (2012). Teaching young learners about sustainability. *Childhood Education*, 88(6), 354-359.
- Steiner, G., & Posch, A. (2006). Higher education for sustainability by means of transdisciplinary case studies: an innovative approach for solving complex, real-world problems. *Journal of Cleaner Production*, 14(9-11), 877-890.
- Tanrıverdi, B. (2009). Sürdürülebilir çevre eğitimi açısından ilköğretim programlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(151), 89-103.
- Teksöz, G. (2014). Geçmişten ders almak: Sürdürülebilir kalkınma için eğitim. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 31(2), 73-97.
- Teksöz, G. (2016). Geçmişten ders almak: Sürdürülebilir kalkınma için eğitim. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 31(2), 73-97.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- Tilbury, D. (1997). Environmental education: A head, heart and hand approach to learning about environment problems. *New Horizons in Education*, 38, 1-8.
- Turgut, N. (1997). Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında katılımın rolü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 52(1), 701-715.
- Tüm, K. (2014). Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 58-81.
- UN-HABITAT (2012). *Planning Sustainable Cities: UN-HABITAT Practices and Perspectives*.
- UNESCO (2005). United Nations decade of education for sustainable development. <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-sustainable-development> (Erişim tarihi: 02.04.204).
- UNESCO (2006). *Framework for the UNDESD International Implementation Scheme: United Nations Decade of Education for Sustainable Development (2005-2014)*. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2014). United Nations Decade of Education for Sustainable Development (2005-2014): International Implementation Scheme.

- UNESCO. (2015). UNESCO and Sustainable Development Goals. (Online) <https://en.unesco.org/sdgs> (Erişim tarihi: 01.04.204).
- United Nations Division for Sustainable Development. (1993). *Agenda 21: Earth Summit- The United Nations programme of action from Rio*. New York, NY: United Nations Department of Public Information.
- Valance, S., Perkins, H., & Dixon, J. (2011). What is social sustainability? A clarification of concepts. *Geoforum*, 42, 342-348.
- Wals, A. (1994). Nobody planted it, it just grew!: Young adolescents' perceptions and experiences of nature in the context of urban environmental education. *Children's Environments*, 11(3), 1-27.
- Warburton, K. (2003). Deep learning and education for sustainability. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 4(1), 44-56.
- WCED (1987). Report of the world commission on environment and development. (Online) <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm> (Erişim tarihi: 02.04.204).
- White, P. J., Auld, G., & Wells, M. (2021). A critical analysis of ecological sustainability ideology in award-winning early children's literature. *Australian Journal of Environmental Education*, 37(2), 147-158.
- Williams, D. R., & Brown, J. D. (2012). *Learning Gardens And Sustainability Education: Bringing Life To Schools And Schools To Life*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Wilson, R. A. (1993). Fostering a sense of wonder during the early childhood years. ERIC, (ED449968).
- Wright, T. S. A. (2002). Definitions and frameworks for environmental sustainability in higher education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 3(3), 203-220.
- Yaralı, K. T., & Didin, E. (2018). Sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitimde etkili bir örnek: "Küçük Ağaç'ın Eğitimi". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(35), 849-868.
- Yurtkulu, E., & Yavlak, G. (2022). Sürdürülebilir eğitim materyallerinde illüstratif yaklaşımlar ve bir öneri. *Art-e Sanat Dergisi*, 15(29), 265-283.